

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
ŽMOGAUS IR VISUOMENĖS STUDIJŲ FAKULTETO
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS

IEVA GALVELYTĖ-ADOMAVIČIENĖ

VAIKO TEISIŲ APSAUGA

**VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ
KOMPETENCIJŲ TOBULINIMAS**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė:
Prof. dr. Vida Gudžinskienė

Vilnius, 2022

TURINYS

Lentelių sąrašas.....	2
Paveikslų sąrašas	2
Sąvokų žodynas	3
IVADAS	4
1. VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ TEISINIS REGLAMENTAVIMAS IR JŲ FUNKCIJOS.....	9
1.1. Vaiko teisių apsaugos specialistams keliami reikalavimai	9
1.2. Vaiko teisių apsaugos specialistų funkcijos	13
2. KOMPETENCIJOS SAMPRATA	20
2.1. Kompetencijos, reikalingos darbui vaiko teisių apsaugos skyriuje.....	20
2.2. Kompetencijų tobulinimo būdai ir galimybės	29
3. VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ KOMPETENCIJŲ TOBULINIMO GALIMYBIŲ IR POREIKIO ATITIKIMO SUBJEKTYVAUS VERTINIMO TYRIMAS	34
3. 1. Tyrimo metodologija.....	34
3.2. Tyrimo rezultatai	40
3.2.1. Tiriamųjų sociodemografinės charakteristikos	40
3.2.2. Vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų subjektyvaus vertinimo klausimų analizė	43
3.2.3. Vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo klausimų analizė	48
DISKUSIJA	61
IŠVADOS	63
REKOMENDACIJOS	65
LITERATŪROS SĄRAŠAS	67
SANTRAUKA.....	82
SUMMARY.....	84
PRIEDAI	86
AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA	97

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Išsilavinimo ir darbo patirties reikalavimai pagal siekiamas užimti pareigas.....	10
2 lentelė. Vaiko teisių apsaugos specialistų funkcijos pagal veiklos sritis.....	13
3 lentelė. Valstybės tarnautojų kompetencijos	21
4 lentelė. Valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo formos.....	30
5 lentelė. Tyrimo anketos diagnostinių klausimų blokai.	37
6 lentelė. Pirmojo bloko klausimų patikimumas.....	38
7 lentelė. Antrojo bloko klausimų patikimumas.....	38
8 lentelė. Trečiojo bloko klausimų patikimumas.	38
9 lentelė. Bendras klausimų blokų patikimumas	39
10 lentelė. Tiriamųjų sociodemografinės charakteristikos.....	40
11 lentelė. Bendras vaiko teisių apsaugos specialistų savo kompetencijų subjektyvus vertinimas...	43
12 lentelė. Bendras vaiko teisių apsaugos specialistų (kolegų) kompetencijų vertinimas.	45
13 lentelė. Respondentų bendro kompetencijų vertinimo palyginimas.	45
14 lentelė. Respondentų kompetencijos tobulinimas valandomis per praėjusius metus.	47
15 lentelė. Kompetencijų tobulinimo būdai.	49
16 lentelė. Kompetencijos tobulinimo temų analizė.....	52
17 lentelė. Vaiko teisių apsaugos specialistų įgytų teorinių žinių analizė.	54
18 lentelė. Įgytų praktinių įgūdžių analizė.	55
19 lentelė. Darbo patirties ir skiriamų valandų kompetencijų tobulinimui sąsajos.....	59

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Tyrimo loginė schema.....	8
2 pav. Tyrimo loginė seka.....	36
3 pav. Atskirų kompetencijų vertinimas.....	44
4 pav. Kolegų atskirų kompetencijų vertinimas.....	46
5 pav. Pareigybių ir skirtų valandų kompetencijų tobulinimui sąsajos	47
6 pav. Naudotų kompetencijos tobulinimo būdų naudos įvertinimas.....	50
7 pav. Kompetencijų tobulinimo temų skaičius.	52
8 pav. Vaiko teisių apsaugos specialistų įgytos teorinės žinios tobulinant kompetencijas	53
9 pav. Vaiko teisių apsaugos specialistų įgyti praktiniai įgūdžiai tobulinant kompetenciją.....	55
10 pav. Vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijos tobulinimo būdų pasirinkimas.	56
11 pav. VVATIT sudaromos sąlygos kompetencijų tobulinimui.	57
12 pav. VVTAIT teikiamos metodinės pagalbos vertinimas	57
13 pav. Pateiktų mokymo temų naudingumo įvertinimas.....	58

SĄVOKŲ ŽODYNAS

Vaikas – „žmogus iki 18 metų, išskyrus atvejus, kai Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatyta kitaip. Jeigu asmens amžius yra nežinomas ir yra priežasčių manyti, kad jis yra nepilnametis, toks asmuo laikomas vaiku, iki bus nustatyta priešingai“ (Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 1996).

Valstybinė vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos – „įstaiga, kurios paskirtis yra įgyvendinti vaiko teisių apsaugos politiką savivaldybių teritorijose ir dalyvauti formuojant vaiko teisių apsaugos srities valstybės politiką, o tikslas - užtikrinti vaiko teisių ir laisvių įgyvendinimą, gynimą ir apsaugą bei vaiko interesus Lietuvoje“ (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatai, 2018).

Vaiko gerovė – „priemonių visuma, apimančios intervencines (vaiko apsauga, apgyvendinimas nesant galimybės gyventi savo namuose, globa ir įvaikinimas) bei prevencines paslaugas, skirtas apsaugoti vaikus ir stiprinti šeimas“ (JAV Nacionalinė socialinių darbuotojų asociacija, NASW, 2013, p. 5).

IVADAS

Temos aktualumas. Lietuvoje jau dešimtmetį vyksta vaiko teisių apsaugos sistemos kaita. Prasidėjusi 2012 metais (Vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos pertvarkos koncepcija, 2012), tačiau esminių pokyčių sulaukusi tik 2017 metais (Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymas, 2017). Nuo 2018 liepos 1 d. (Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymas, 2018) vaiko teisių apsaugos sistema pasikeitė - Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba) tapo centrine vaiko teisių apsaugą užtikrinanti institucija. Tarnyba turi „12 teritorinių skyrių: 10 pagal apskritis (Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos, Vilniaus) su jiems pavaldžiais padaliniais tai apskričiai priklausančiose savivaldybėse bei Vilniaus ir Kauno miestų su jiems priklausančiais poskyriais, kuriuose dirba 539 darbuotojai” (Tarnybos 2020 m. veiklos ataskaita, 2021, p. 150). Teritoriniuose skyriuose dirbantys specialistai pirmieji reaguoja vaiko teisių apsaugos pažeidimo atveju. Savo veikloje jie susiduria su įvairiais sunkumais ir skaudžiomis vaikų ir šeimų problemomis, turi spręsti įtemptas situacijas, patys patiria stresą. Jų veikla yra ypač atidžiai stebima, kadangi „apima pažeidžiamiausią visuomenės grupę – vaikus, kuriems reikia ypatingos apsaugos ir priežiūros“ (Jungtinių Tautų vaiko teisių deklaracija, 1959). Pasak Dromantienės ir Šalaševičiūtės (2003, p.80), „Lietuvoje, kaip ir kitose Vidurio ir Rytų Europos valstybėse, vaikai yra ta visuomenės grupė, kurios gerovė buvo ir yra pažeidžiamiausia“. Galima teigti, jog specialistai besirūpinantys ypatinga grupe, turi turėti ir atitinkamą pasiruošimą.

Kiekvienas skyrius savo veikloje vadovaujasi Tarnybos patvirtintais nuostatais, juose nurodomi pagrindiniai vaiko teisių apsaugos skyrių uždaviniai – „ginti ir užtikrinti vaiko teises ir atstovauti vaiko teisėms ir teisėtiems interesams savivaldybėse visą parą; organizuoti vaiko globą (rūpybą) ir įvaikinimą, vykdyti globos (rūpybos) priežiūrą savivaldybėse“ (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatai, 2018). Kad būtų įgyvendinami minėti uždaviniai, priėmus Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą, nurodyta, jog „bus siekiama didinti vaiko teisių apsaugos sistemoje dirbančių specialistų profesionalumą, užtikrinti jų nepriklausomumą ir nešališkumą, kvalifikacijos kėlimą“ (Vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkos projektas, 2018, p. 6). 2018 m. balandžio 23 d. patvirtintas, vėliau 2019 m. vasario 22 d. papildytas Kvalifikacinių reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgaliotų teritorinių skyrių valstybės tarnautojų pareigas, aprašas. Apraše nustatyti išsilavinimo, darbo patirties ir specialieji reikalavimai, reikalingi pretenduojant į vaiko teisių apsaugos specialisto pareigas. Kvalifikacijos tobulinimo mokymus vaiko teisių apsaugos specialistams organizuoja Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, remdamasi Valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo tvarkos aprašu (2018).

Nuo 2016 metų Vaiko teisių apsaugos kontrolierė savo ataskaitose kalbėdama apie skyrių veiklos trūkumus, kasmet mini specialistų kompetencijų trūkumą. Atlikdama tyrimus, juos lygindama, Vaiko teisių apsaugos kontrolierė pažymi, jog „dalis trūkumų yra besikartojantys, todėl manytina, kad juos turėtų įvertinti institucijos, rengiančios šių skyrių tarnautojų kvalifikacijos kėlimo programas ir metodines rekomendacijas, kad jų būtų išvengta ateityje“ (Vaiko teisių apsaugos skyrių veiklos trūkumų apžvalga, 2016, p. 11). 2017 metų veiklos ataskaitoje Kontrolierė teigia, jog „nepakankamas susidorojimas su problemomis rodo, jog vaiko teisių apsaugos skyrių veiklą kuriojančioms institucijoms būtina ir toliau skirti dėmesį darbuotojų kvalifikacijos kėlimui“ (Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2017 m. veiklos ataskaita, 2018, p. 75). 2018-03-01 Vaiko teisių apsaugos kontrolierės pateiktoje „Rekomendacijų dėl kvalifikacinių reikalavimų savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių specialistams įgyvendinimo stebėsenoje“ (2018) teigiama, jog „Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nerinko duomenų apie vaiko teisių apsaugos skyriuose dirbančių valstybės tarnautojų profesinės kvalifikacijos atitikimą rekomendacinių reikalavimų aprašo nuostatomis ir jų pateikti negali“ ir „šio aprašo nuostatų pirminiame pertvarkos etape neplanuojama taikyti“. 2018 metų ataskaitoje nurodomas „specialistų sąmoningumo ir gebėjimų tinkamai suprasti, profesionaliai identifikuoti ir reaguoti į pranešimus dėl vaiko teisių pažeidimo, gebėjimų profesionaliai bendrauti su vaikais, tėvais (kitais susijusiais asmenimis), atsakingai priimti sprendimus, kitų šioje veikloje darbuotojams reikalingų kompetencijų ugdymo trūkumas; skyrių veiklos organizavimo trūkumai, susiję su darbuotojų atranka, kvalifikacija ir kompetencija“ (Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2018 m. veiklos ataskaita, 2019, p. 89). Atkreiptinas dėmesys, jog daugiausia kritikos dėl nepakankamos kompetencijos išsakoma teritorinių vaiko teisių apsaugos skyrių, ne Tarnybos administracijos specialistams. Galima teigti, jog, net ir teikiant nuolatinės rekomendacijas, vaiko teisių apsaugos skyrių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimui neskiriama pakankamai dėmesio. Vaiko teisių apsaugos reformų kontekste reikšminga suprasti ko reikia specialistams, kad galėtų efektyviai atlikti savo funkcijas ir tinkamai atstovauti vaiko teises.

Svarbu paminėti, kad užsienio šalyse (JAV, Jungtinė Karalystė, Vokietija) vaiko teisių apsauga suprantama kaip „vaiko gerovė“ (*child welfare*). Pasak Nacionalinės JAV socialinių darbuotojų asociacijos (2013, p. 5), „vaiko gerovė apima vaiko teisių pažeidimų tyrimą, globos ir įvaikinimo paslaugas, pagalbos priemonės šeimai, patiriančiai sunkumus“. Lietuvoje terminas „vaiko gerovė“ taip pat vartojamas panašiai – „prevencinių ir kompleksinių paslaugų teikimas, siekiant apsaugoti vaiką nuo smurto, atsižvelgiant į vaiko poreikius ir interesus, sudarant prielaidą vaikui augti biologinėje šeimoje, o tėvų globos netekusiam vaikui sudarant tinkamas globos (rūpybos) ar įvaikinimo sąlygas“ (Vaiko gerovės 2019-2021 metų veiksmų planas, 2018). Tamutienė, Kirka, Jogaitė ir Auglytė (2020, p. 12) pažymi, jog „vaiko apsauga yra neatsiejama jo gerovės dalis“. Galima teigti, jog tiek Lietuvoje, tiek užsienio šalyse, nors matomas apibrėžimų skirtumas, tačiau vyrauja

bendras požiūris į vaiko apsaugą – identifikuoti ir apsaugoti vaikus, kurie patiria žalą; todėl šiame darbe sinonimiškai vartojama vaiko teisių apsauga ir vaiko gerovė.

Temos naujumas. Lietuvoje mokslinių tyrimų lauke darbų, skirtų vaiko teisių apsaugos specialistų kvalifikacijai ir kompetencijoms, nėra daug. Daugiau dėmesio šiai sričiai pradėta skirti nuo 2017 m., įvykus vadinamajai “Matuko tragedijai”, kuomet vaikas buvo mirtinai sumuštas savo motinos ir patėvio. Aptinkama tyrimų, kuriais analizuojama mokymų, skirtų vaiko teisių apsaugos specialistams, kokybė (Tamutienė, Auglytė, 2018; Tamutienė 2020). Skiriamas dėmesys vaiko teisių apsaugos specialistų veiklos efektyvumo vertinimui (Tamutienė, 2018) bei darbo organizavimo aspektams (Žalimienė, Gvaldaitė, Gevorgianienė, Petružytė, Seniutis, Šumskienė, 2020). Tačiau analizuojant mokslinę literatūrą nepavyko aptikti tyrimų, kuriuose būtų tyrinėjama Lietuvoje dirbančių vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijos sudėtis bei jos tobulinimo poreikiai. Taip pat nėra aptinkama tyrimų kaip patys vaiko teisių apsaugos specialistai vertina savo kompetencijas. Todėl galima teigti, jog pasirinkta baigiamojo darbo tema yra nauja ir aktuali. Šiame darbe analizuojama, kokios kompetencijos yra reikalingos vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijoms atlikti, nagrinėjama kaip užtikrinti kompetencijų tobulinimo kokybę.

Temos ištirtumas. Užsienio literatūroje vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijos sudėtis ir tobulinimo prielaidos nagrinėtos nemažai autorių. V. Terziev (2017) tyrė Bulgarijos vaiko gerovės srityje dirbančių darbuotojų kompetencijos tobulinimo poreikį. Autoriaus atliktame tyrime išryškėjo poreikis specializuotiems praktiniams mokymams, mokymų temoms – „darbas su vaikais, patyrusiais smurtą, ankstyva vaikų nepriežiūros diagnostika ir prevencija“ (Terziev, 2017, p. 392). A. Racz (2019) tyrė Vengrijoje vadovaujančias pareigas užimančių vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijas. Tyrime taip pat atskleidžiama, jog dėl sudėtingų darbo sąlygų, ribotų galimybių naudotis įvairiomis savo darbo palengvinimo formomis, vadovai patiria perdegimą, izoliaciją. Vaiko gerovės srityje dirbančių specialistų kompetencijos ir profesinė veikla plačiai nagrinėta JAV. Manigault (2020) tyrė vaiko gerovės darbuotojų požiūrį į jų saviveiksmingumą ir kompetenciją atpažinti smurtą prieš vaikus. Autorė pažymi, jog “visi tiriamieji nurodė specializuotų mokymų kaip atpažinti ir pranešti apie įtariamą smurtą, poreikį” (Manigault, 2020, p. 77). Futris, Schramm, Duncan (2016, p. 75) akcentuoja, jog „vaiko gerovės specialistai, siekdami užkirsti kelią nesveikai ir nesaugiai situacijai šeimoje, kuri kelia pavojų vaikams, turi turėti žinių ir išteklių, padedančių šeimoms suvaldyti ir sumažinti stresą, užmegzti ir palaikyti sveikus santykius bei sukurti saugius ir stabilius namus vaikams“. Jankowski, Schifferdecker, Butcher, Foster-Johnson, Barnett (2018) tyrė vaiko gerovės darbuotojų, dalyvaujančių žiniomis apie traumą grįstoje intervencijoje, savęs vertinimą ir savo vaidmens suvokimą. Tyrimo metu išryškėjo „stiprus dalyvių pritarimas į situaciją žvelgti per „traumos lęšį“, atskleista, jog „dalyviai aiškiai suvokė poreikį nustatyti ir sušvelninti traumos vaikui padarinius“ (Jankowski, Schifferdecker, Butcher, Foster-Johnson, Barnett, 2018, p. 94) .

JAV autoriai taip pat daug dėmesio skiria kompetencijų tobulinimo formų ir būdų nagrinėjimui, pabrėžiama praktinių įgūdžių lavinimo svarba. Radey, Schelbe (2017, p. 71) nurodo, jog „naujai pasamdytiems vaiko gerovės srities darbuotojams būtina supervizorių pagalba ir pratybos, kurių metu galėtų stebėti patyrusius darbuotojus ir įgyti praktinių įgūdžių“. Garrison (2018, p. 98) akcentuoja, jog „norintys dirbti, turi suprasti vaiko gerovę ir būti pasiryžę dirbti vaiko gerovės srityje, o vaiko gerovės specialistų mokymas turėtų būti praktinis, administruojamas supervizorių, universiteto partnerių ir vaiko gerovės ekspertų“. Havig, Pharris, McLeo, Natale, Miller-Cribbs (2020) sukūrė socialinės simuliacijos mokymų programą, kurios metu dalyviai galėjo ugdyti savo praktinius įgūdžius, išbandydami įvairius situacijų sprendimus, o juos stebėję vadovai suteikdavo grįžtamąjį ryšį. Atlikta programos analizė atskleidė, jog dalyviai jautėsi geriau pasirengę darbui ir aukščiau vertino savo kompetenciją.

Mokslinė problema. Kaip minėta anksčiau, vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijoms Lietuvoje nėra skiriama pakankamai dėmesio – akcentuojamas trūkumas, tačiau nėra atliekami kompetencijų vertinimo tyrimai. Vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo poreikio tyrimas leistų suprasti kaip vaiko teisių apsaugos specialistai vertina savo kompetencijas, pasiūlyti naujų temų ir kompetencijų tobulinimo būdų, kurie padėtų gerinti veiklos efektyvumą.

Mokslinė problema remiasi klausimais: kokias kompetencijas turi turėti vaiko teisių apsaugos specialistas? Kokių kompetencijų trūksta vaiko teisių apsaugos specialistui, kad jis galėtų kokybiškai atlikti savo funkcijas? Kokiu būdu geriausia tobulinti trūkstamas kompetencijas?

Tyrimo objektas – vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo poreikis.

Darbo tikslas – atskleisti vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijas, jų tobulinimo teorinius bei praktinius aspektus, atlikti empirinį kompetencijų tobulinimo poreikių ir galimybių tyrimą.

Darbo uždaviniai:

1. Apibrėžti vaiko teisių apsaugos specialistams keliamus reikalavimus ir jų vykdomas funkcijas;
2. Atskleisti vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijos sandus ir kompetencijų tobulinimo teorines prielaidas;
3. Atlikti vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo poreikių ir galimybių atitikimo subjektyvaus vertinimo tyrimą.

Darbe keliamos hipotezės:

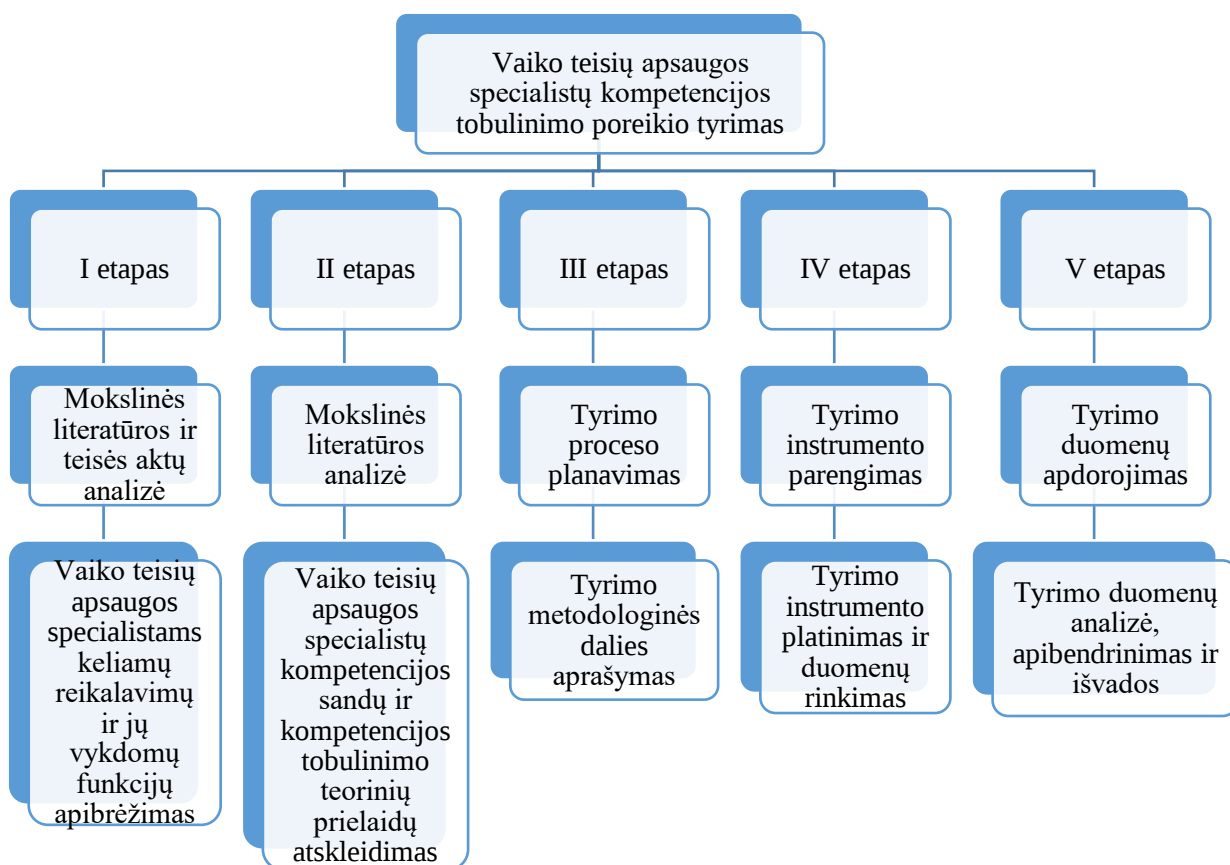
1. Vaiko teisių apsaugos skyrių specialistams labiausiai trūksta emocinių kompetencijų.
2. Vaiko teisių apsaugos specialistai savo kompetencijas vertina geriau nei kolegų.

3. Vaiko teisių apsaugos skyrių specialistai prieš tobulindami savo kompetencijas neatlieka kompetencijų analizės.

Darbo metodai. Tyrime naudojami teoriniai metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų, teisės aktų, apibrėžiančių vaiko teisių apsaugos specialistų ir vaiko gerovės srities darbuotojų kompetenciją ir jos elementus, analizė.

Tyrime naudojami empiriniai metodai - kiekybinis duomenų rinkimo būdas. Duomenys renkami atliekant anketinę apklausą, kurią sudaro uždaro ir atviro tipo klausimai. Empirinio tyrimo metu gauti duomenys analizuojami kartu nustatant ir tam tikrus prasminius jų ryšius. Duomenų apdorojimas atliekamas IBM SPSS Statistics 28.0.0.0 bei MS Excel programomis. Tyrimo duomenų apdorojimui naudojami aprašomosios statistikos ir statistinės analizės metodai: dažnių lentelė, vidurkis, Pearson koreliacija. Vidurkiai skaičiuoti ne tik atskiriems aspektams, bet ir atskiroms respondentų grupėms (pavyzdžiui, pagal darbo patirtį, pagal išsilavinimą, pagal darbo vietą ir kitas charakteristikas). Gauti duomenys interpretuojamas remiantis mokslinės literatūros analize, tikrinamos hipotezės, formuluojamos išvados ir rekomendacijos.

Tyrimo organizavimas. Magistro baigiamojo darbo loginė schema vaizduoja darbo planavimo ir vykdymo etapus.

1 pav. Tyrimo loginė schema.

1. VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ TEISINIS REGLAMENTAVIMAS IR JŲ FUNKCIJOS

Priimti teisės aktai formuoja vaiko gerovės sistemą, įtvirtina pamatinius principus, kuriais remiantis įgyvendinama vaiko teisių apsauga ir organizuojama vaiko teisių apsaugos skyrių veikla. Pasak Žalimienės ir kt. (2020, p. 30), „teisinis reglamentavimas kuria pagrindą darbuotojų veiklai, jų darbo aplinkai, sąlygoms, kuriomis jie dirba, kvalifikacijoms, kurias jie turi turėti“. Hultman, Forkby, Höjer (2020, p. 208) pažymi, jog „teisinis reglamentavimas turi būti aiškus, sprendimų priėmimo organas - nešališkas, sprendimų priėmimo procesas - skaidrus ir sprendimus galima apskųsti“. Galima teigti, jog teisinis reglamentavimas nubrėžia funkcijų ir atsakomybių ribas, taip suteikiant aiškumą darbuotojui, klientui ir visuomenei. Užsienio šalyse stebima tendencija, kuomet lieka vis mažiau laiko tiesioginiam darbui su vaiku ir jo šeima. Ferguson (2017, p. 1010) pažymi, jog „JAV darbuotojų galimybes pakankamai pažinti vaikus riboja per didelis atvejų, tenkančių vienam darbuotojui skaičius, griežti darbų atlikimo terminai ir biurokratinės procedūros“. Tham (2017, p. 464) atliktame tyrime išryškėjo Švedijos vaiko gerovės srityje dirbančių darbuotojų profesinės veiklos kaita, „kuomet bendravimą, ryšio kūrimą ir paramą keičia formalus situacijos tyrimas“.

Adomaitienė, Balčiūnienė (2017, p. 77) pažymi, jog „analizuojant kompetencijas, būtina aptarti gebėjimą atlikti konkrečius profesinės veiklos vaidmenis“. Taigi svarbu nagrinėti, kokias funkcijas atlieka vaiko teisių apsaugos specialistai, kokie reikalavimai keliami jų profesinei veiklai. Reikšminga suprasti kaip apibrėžiami reikalavimai tiek teisės aktuose, tiek mokslinėje literatūroje, analizuoti jų atitikimą funkcijoms.

Toliau šiame skyriuje bus nagrinėjami vaiko teisių apsaugos specialistams keliami reikalavimai ir vaiko teisių apsaugos specialistų funkcijos.

1.1. Vaiko teisių apsaugos specialistams keliami reikalavimai

Centralizavus vaiko teisių apsaugos sistemą, perdavus savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių pavaldumą Tarnybai, buvo patvirtintas Kvalifikacinių reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgaliotų teritorinių skyrių valstybės tarnautojų pareigas, aprašas (2018) (toliau – Aprašas). Šiuo aprašu buvo siekiama vienodo standarto specialistams, kadangi iki jo patvirtinimo kiekvienoje savivaldybėje buvo nustatyti skirtingi kvalifikaciniai reikalavimai norintiems dirbti vaiko teisių apsaugos specialistais. Apraše pateikiami išsilavinimo, darbo patirties ir specialieji reikalavimai.

Žemiau pateikiama darbo autorės sudaryta lentelė, kurioje pateikiami išsilavinimo ir darbo patirties reikalavimai pagal siekiamas užimti pareigas. Pareigos pateikiamos nuo aukščiausių, kaip

jos pateikiamos Apraše. Kadangi specialieji reikalavimai yra vienodi visoms pareigoms, jie detalizuojami tekste žemiau.

1 lentelė. . Išsilavinimo ir darbo patirties reikalavimai pagal siekiamas užimti pareigas.

Eil. nr.	Teritoriniame skyriuje siekiamos užimti pareigos	Išsilavinimo reikalavimai	Darbo patirties reikalavimai
1.	Skyriaus vedėjas	Aukštasis universitetinis ugdymo mokslų krypčių grupės ar psichologijos, ar socialinio darbo, ar teisės, ar viešojo administravimo krypties išsilavinimas arba aukštasis universitetinis išsilavinimas	5 metų darbo patirtis socialinio darbo ir (ar) vaiko teisių apsaugos srityje
2.	Vyresnysis patarėjas	Aukštasis universitetinis ugdymo mokslų krypčių grupės ar psichologijos, ar socialinio darbo, ar teisės, ar viešojo administravimo krypties išsilavinimas arba aukštasis universitetinis išsilavinimas	4 metų darbo patirtis socialinio darbo ir (ar) vaiko teisių apsaugos srityje
3.	Patarėjas	Aukštasis universitetinis ugdymo mokslų krypčių grupės ar psichologijos, ar socialinio darbo, ar teisės, ar viešojo administravimo krypties išsilavinimas arba aukštasis universitetinis išsilavinimas	2 metų darbo patirtis socialinio darbo ir (ar) socialinės pedagogikos, ir (ar) vaiko teisių apsaugos srityje
4.	Vyriausiasis specialistas	Aukštasis universitetinis ugdymo mokslų krypčių grupės ar psichologijos, ar socialinio darbo, ar teisės, ar viešojo administravimo krypties išsilavinimas arba aukštasis universitetinis ar aukštasis koleginis išsilavinimas	1 metų darbo patirtis socialinio darbo ir (ar) socialinės pedagogikos, ir (ar) vaiko teisių apsaugos srityje
5.	Vyresnysis specialistas	Aukštasis koleginis ugdymo mokslų krypčių grupės ar socialinio darbo, ar teisės krypties išsilavinimas.	Nereikalaujama

Šaltinis: Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgaliotų teritorinių skyrių valstybės tarnautojų pareigas, aprašas (2018).

Iš 1 lentelės duomenų matyti, jog aukščiausi išsilavinimo ir darbo patirties reikalavimai keliami skyriaus vedėjui. Skyriaus vedėjas atsako už visą skyriaus veiklos ir darbo organizavimą, efektyvumą, tikslų įgyvendinimą. Racz (2017, p. 19) pažymi, jog „vaiko teisių apsaugos skyrių vadovų mentalitetas ir profesinis požiūris apibrėžia darbuotojų darbą organizacijoje, teikiamų paslaugų kokybę, nurodo intervencijos principus“. Skyriaus vedėjas yra vadovas, tačiau vadovavimo

patirties reikalavimai Apraše nėra pateikiami. YouGov PLC atliktas tyrimas (2017) atskleidė, jog „vadovavimo patirties trūkumas gali turėti žalingą poveikį darbuotojų moralei, įsitraukimui, produktyvumui ir pasitenkinimui darbu“.

Visoms pareigybėms (išskyrus – vyresniojo specialisto) yra būtinas aukštasis universitetinis išsilavinimas; laipsnis nėra detalizuojamas. Pradedant darbą žemiausioje grandyje (vyresniojo specialisto), pakanka turėti neuniversitetinį išsilavinimą. Pareigoms užimti tinkamų mokslų kryptis yra plati - ugdymo mokslų grupės, psichologijos, socialinio darbo, teisės ar viešojo administravimo. Taip pat nurodoma, jog pretendentai, siekiantys užimti pareigas vaiko teisių apsaugos skyriuje gali turėti ir nepaminėtos mokslo srities aukštąjį išsilavinimą. Taigi atsiranda galimybė, jog į darbą gali būti priimtas darbuotojas neturintis teorinių ir praktinių kaip dirbti su žmonėmis. Kadangi jis turės teikti įvairias paslaugas vaikams, atsiranda tikimybė, jog funkcijos gali būti atliekamos nekokybiškai. Child welfare league of America (2002) atliktas tyrimas parodė, jog socialinio darbo studijos yra tinkamiausios pasirengti darbui vaiko gerovės srityje. JAV vaiko gerovės srityje norintys dirbti darbuotojai privalo baigti „socialinio darbo bakalauro ar magistro studijas“ (Nacionalinė socialinių darbuotojų asociacija, 2013, p. 11). Zlotnik, DePanfilis, Daining, McDermot, Lane (2005, p. 6) nurodo, jog „socialinio darbo išsilavinimą turintys vaiko gerovės srities darbuotojai savo darbe pasiekė geresnių rezultatų“.

Pagal Aprašą, patirties reikalavime nurodoma, jog ji turi būti „socialinio darbo ir (ar) vaiko teisių apsaugos srityje“. Patarėjas ir vyriausiasis specialistas taip pat gali turėti „ir (ar) socialinės pedagogikos patirties“. Vyresniojo specialisto pareigybei darbo patirties reikalavimai nėra taikomi. Pažymėtina, jog vyresniojo specialisto pareigybė įsteigta tik viename teritoriniame skyriuje. Vyresniojo specialisto pareigybės aprašyme pateikiamos administracinio pobūdžio funkcijos: informacijos rengimas ir apdorojimas, sprendimų įgyvendinimo proceso organizavimas ir koordinavimas, dokumentų rengimas, asmenų aptarnavimas. Galima teigti, jog ši pareigybė skirta skyriaus vidaus veiklai užtikrinti, neteikiant paslaugų vaikams, todėl darbo patirtis su žmonėmis nėra būtina. Kubova-Semaka (2020, p. 123) akcentuoja, jog „per patirtį sukaupiamos tylios žinios, kurios dažniausiai yra pasąmonės pobūdžio ir sunkiai išreiškiamos, tačiau turinčios reikšmingą įtaką darbuotojų veiklos sėkmei“. Stelmokienė, Endriulaitienė (2015, p. 121) taip pat pažymi, jog „didesnė darbo patirtis sudaro galimybę dabartinę realybę palyginti su įvairiomis patirtomis situacijomis“. Galima teigti, jog nuo darbo patirties trukmės priklauso, kiek darbuotojas turės praktinių žinių. Nesant reikalavimo turėti darbo patirties, atsiranda galimybė, jog darbuotojas gali užtrukti ir prasčiau atlikti užduotis.

Baigiamosiose Aprašo nuostatose nurodoma, jog vyresniojo patarėjo, patarėjo, vyriausiojo specialisto pareigybių aprašymuose nustatomi išsilavinimo ir darbo patirties reikalavimai,

pasirenkant iš nurodytų išsilavinimo kryptių ir darbo patirties sričių, priklausomai pagal bendrąsias ir (ar) specialiąsias veiklos sritis bei funkcijas. Žalimienė ir kiti (2020, p. 37) pastebi, jog „darbuotojų išsilavinimo ir profesinio pasirengimo standartai nėra vienodi, o tai gali sąlygoti skirtingas prieigas atliekant įvairias profesines užduotis“. Vaiko gerovės specialistų veiklos standarto būtinumą akcentuoja ir JAV Nacionalinė socialinių darbuotojų asociacija (2013, p. 8) - pasak asociacijos, „standarto buvimas atspindi ir skatina patikimą darbo praktiką, nubrėžia aiškias gaires ir tikslus, susijusius su vaiko gerovės paslaugomis socialinio darbo praktikoje“.

Vaiko teisių apsaugos sistema yra išskirtinė ir reikalauja specialių žinių, kadangi vaikai turi tokias pačias teises kaip suaugusieji, tačiau dėl neveiksnumo savo teisių patys atstovauti negali. Žemiau pateikiami Apraše nustatyti specialieji reikalavimai, ką turi išmanyti vaiko teisių apsaugos specialistas:

- „išmanyti Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir kitų vaiko teisių apsaugą reguliuojančių nacionalinių bei tarptautinių teisės aktų nuostatas;
- išmanyti vaikų raidos ypatumus įvairiais jų amžiaus tarpsniais ir su jais susijusius socialinius, emocinius poreikius, gebėti užmegzti ir palaikyti kontaktą su vaiku ir įvertinti individualius jo poreikius;
- turėti teorinių žinių, susijusių su vaiko teisių apsauga, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos, švietimo, sveikatos, teisingumo, vidaus reikalų sistemomis bei nepilnamečių administracine ir baudžiamąja justicija“ (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgaliotų teritorinių skyrių valstybės tarnautojų pareigas, aprašas, 2018).

Remiantis aukščiau minimais reikalavimais, galima teigti, jog vaiko teisių apsaugos specialistai turi išmanyti vaiko teisių apsaugą reglamentuojančius tarptautinius ir šalies teisės aktus, suprasti vaiko vystymosi procesą, gebėti komunikuoti su vaiku, suprasti kaip veikia institucijos, dalyvaujančios užtikrinant vaiko teisių apsaugą šalyje. Galima daryti prielaidą, jog visoms pareigybėms nustatyti vienodi specialieji reikalavimai, kad asmenys, net ir iki pretendavimo į pareigas nedirbę su vaikais, galėtų tinkamai pasirengti ir užimti pareigas vaiko teisių apsaugos skyriuje. Tačiau reikšminga analizuoti ar šie reikalavimai pakankamai atspindi veiklos specifiką. Darbuotojai turi būti gerai pasirengę padėti užtikrinti, kad būtų patenkinti vaikų ir šeimų poreikiai. Apraše nėra keliama reikalavimai turėti žinių apie traumą ir jos poveikį, smurto atpažinimą, gebėti atlikti intervenciją į šeimą, bendradarbiauti, dirbti komandoje.

Apibendrinant galima teigti, jog vaiko teisių apsaugos specialistams būtinas aukštasis socialinių mokslų srities išsilavinimas ir patirtis dirbant su suaugusiais ar vaikais. Reikalavimai darbo patirčiai

kinta priklausomai nuo pageidaujamų užimti pareigų skyriuje. Skyriaus vedėjo, vyresniojo patarėjo, patarėjo, vyriausiojo specialisto pareigoms užimti yra būtinas aukštasis universitetinis išsilavinimas. Tačiau kvalifikacinis laipsnis nėra detalizuojamas. Siekiant vyresniojo specialisto pareigų, pakanka turėti neuniversitetinį išsilavinimą. Vaiko teisių apsaugos specialistai turi turėti teisinių žinių, suprasti įvairių institucijų vaidmenį vaiko apsaugos sistemoje, išmanyti vaiko psichologinius ypatumus, gebėti įvertinti individualius vaiko poreikius ir interesus tam, kad tinkamai galėtų atlikti savo funkcijas. Toliau darbe bus nagrinėjamos vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistų funkcijos.

1.2. Vaiko teisių apsaugos specialistų funkcijos

Tarnybos tinklapyje www.vaikoteises.lt, skyriuje „Struktūra ir kontaktai“ pasirinkus skiltį *Kontaktai -> Teritoriniai skyriai* pateikiama kiekvieno šalyje esančio teritorinio skyriaus sudėtis, specialieji reikalavimai pareigybėms ir darbuotojų funkcijų aprašymai. Skiltyje „Struktūra ir nuostatai“ pateikiami kiekvieno teritorinio vaiko teisių apsaugos skyriaus nuostatai. Nuostatų II skyriuje aprašomos „skyriaus uždaviniai ir funkcijos“. Pažymėtina, jog vaiko teisių apsaugos skyrių nuostatuose funkcijos pateikiamos kaip skyriaus, o ne kaip darbuotojų atsakomybės klausimas. Žalimienės ir kt. (2020, p. 35) atliktame tyrime išryškėjo, jog „vaiko teisių apsaugos sistemos specialistai pagrindiniuose teisės aktuose nėra išskirti kaip atskira darbuotojų kategorija su aiškiai nurodytomis funkcijomis, pareigybėmis, veiklos principais“. Galima teigti, jog pasigendama specialisto veiklos detalizavimo.

Visų teritorinių skyrių funkcijos yra vienodos. Nuostatuose nurodomos 24 funkcijos. Analizuojant nuostatuose pateiktas funkcijas, jas galima sugrupuoti į keturias sritis. Žemiau autorės sudarytoje 2 lentelėje pateikiamos teritorinių vaiko teisių apsaugos skyrių funkcijos, kurias atlieka juose dirbantys specialistai.

2 lentelė. *Vaiko teisių apsaugos specialistų funkcijos pagal veiklos sritis*

Veiklos sritis	Vaiko teisių apsaugos specialistų funkcijos
Vaiko teisių gynimas	• „galimo vaiko teisių pažeidimo atveju, vertina vaiko situaciją, priima sprendimus dėl individualių vaiko teisių apsaugos atvejų, inicijuoja atvejo nagrinėjimą, dalyvauja atvejo vadybos procese; • kilus realiam pavojui vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, paima vaiką iš jo tėvų ar kitų atstovų pagal įstatymą, ar kitos jo buvimo vietos ir laikinai, iki bus išspręsti vaiko grąžinimo tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą arba vaiko globos (rūpybos) nustatymo klausimai, perkelia vaiką į saugią aplinką; • veikia kaip vaiko atstovas pagal įstatymą, iki kol šiam vaikui paskiriamas globėjas (rūpintojas); • sudaro ir koordinuoja mobiliosios komandos veiklą intensyviai pagalbai vaikui ir šeimai teikti“;

Įvaikinimas ir globa	• „organizuoja vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymą, panaikinimą, vaiko grąžinimą į šeimą, vaiko laikinojo globėjo (rūpintojo) atleidimą ar nušalinimą nuo pareigų atlikimo; • bendradarbiaudamas su globos centru ir atvejo vadybininku, vykdo vaiko globos (rūpybos) priežiūrą šeimose, šeimynose, globos centruose ir socialinės globos įstaigose; • vykdo globos centro veiklos kokybės priežiūrą; • organizuoja įvaikinimo ir globos (rūpybos) procesą apskrities teritorijoje, rengia dokumentus, susijusius su įvaikinimu ir globa“;
Atstovavimas vaiko teisėms ir teisėtiems interesams	• „Civiliniame kodekse ir Civilinio proceso kodekse nustatytais atvejais ir tvarka gina, vaiko teises ir teisėtus jo interesus teisme, dalyvauja teismo posėdžiuose, rengia ir teikia teismui išvadas, procesinius dokumentus (ieškinius, pareiškimus, prašymus ir kitus dokumentus), teikia duomenis apie vaiką bei jo tėvus, atstovauja vaiko interesams; • Baudžiamojo proceso kodekse nustatytais atvejais ir tvarka atstovauja vaiko interesus ikiteisminio tyrimo ir (ar) baudžiamosios bylos nagrinėjimo teisme metu, ikiteisminio tyrimo pareigūno ar prokuroro prašymu teikia informaciją apie nepilnamečio gyvenimo ir auklėjimo sąlygas; • teisės aktų nustatyta tvarka dalyvauja vykdymo procese, vykdant neturtinio pobūdžio sprendimus vaiko atžvilgiu; • Administracinių nusižengimų kodekso nustatytais atvejais ir tvarka tiria administracinius nusižengimus; • duoda sutikimą rūpinamam nepilnamečiui, sulaukusiam 16 metų, gyventi skyrium nuo rūpintojo; • organizuoja vaiko, kurio tėvai yra nežinomi, arba vaiko, kurio tėvai to padaryti negali, gimimo registravimą, suteikia vaikui vardą ir pavardę; • išduoda teisės aktų nustatyta tvarka tarpininkavimo dokumentus dėl prašymo išduoti (pakeisti) asmens dokumentą; • išduoda vaiko globėjo (rūpintojo) atstovavimo teisę patvirtinančią pažymą; • sudaro šalių tarpusavio susitarimu (išskyrus tuos, kuriuos pagal įstatymus gali spręsti tik teismas) tėvų, artimųjų giminaičių bendravimo su vaikais, vaikaičiais tvarką; • teisės aktų nustatyta tvarka teikia išvadas dėl minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių vaikui skyrimo, pratęsimo, pakeitimo ar panaikinimo; • registruoja ir kaupia Socialinės paramos šeimai informacinėje sistemoje (SPIS) duomenis apie taikytas vaiko teisių ir teisėtų interesų užtikrinimo priemones, kurias nurodo informacinės sistemos nuostatai“;
Vaiko teisių apsaugos pažeidimų prevencija	• „organizuoja visuomenės švietimą vaiko teisių apsaugos klausimais savivaldybėse, renka informaciją apie vaiko teisių apsaugos būklę savivaldybėse ir teikia metodinę pagalbą ir siūlymus savivaldybių administracijoms dėl vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo tobulinimo; • bendradarbiauja su savivaldybės administracija, valstybės ir savivaldybių įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, bendruomenėmis, dalyvauja jų organizuojamuose pasitarimuose, sprendžiant su vaiko teisių apsauga susijusius klausimus, organizuoja pasitarimus;

	• konsultuoja vaikus, tėvus, globėjus (rūpintojus), tėvius, švietimo, socialinius darbuotojus, kitus asmenis vaiko teisių apsaugos ir gynimo klausimais“.
--	---

Šaltinis: Vaiko teisių apsaugos teritorinių skyrių nuostatai (2020).

Iš 2 lentelės duomenų matyti, jog vaiko teisių apsaugos specialistų funkcijos yra labai įvairios, apima ne tik vaiką, jo aplinką, bet ir visuomenę. Nuo 2021 metų Tarnybos direktorės patvirtintuose tipiniuose apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymuose atsiranda specializacija, pagrindinės bei papildomos veiklos sritys (Tipinis apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymas, 2021). Remiantis šiais aprašymais, pareigybės skirstomos:

- „budėtojas;
- gynėjas (vyriausiasis specialistas reagavimui į vaiko teisių pažeidimus);
- gynėjas (vyriausiasis specialistas globos priežiūrai);
- teisininkas;
- turintis pavaldžių asmenų (vedėjas, vyresnysis patarėjas, patarėjas)“.

2 lentelėje bei Tipiniuose apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymuose pateikiamas funkcijas taip pat galima suskirstyti pagal veiklos pobūdį. Pirmiausia pateikiama viena svarbiausių – **vaiko apsaugos funkcija**. Vaiko teisių apsaugos specialistas į galimą pažeidimo vietą dažnai atvyksta pirmasis ir vertina vaiko situaciją bei galimus vaiko teisių pažeidimus, užtikrina vaiko saugumą, esant poreikiui organizuoja mobiliosios komandos specialistų pagalbą vaikui ir šeimai. Tamutienė (2018, p. 25) pažymi, jog „vaikų gerovės ir saugumo siekiantys darbuotojai privalo būti racionalūs, nes padarytos klaidos gali neigiamai paveikti vaikus ir visą šeimą“. Vaiko situacijos vertinimo tvarkos apraše (2019) apibrėžiama kaip turi būti atliekamas galimai nesaugios situacijos vertinimo procesas. Nagrinėdamas pranešimą, vaiko teisių apsaugos specialistas pirmiausia turi išklausti vaiką ir jo atstovus pagal įstatymą. Siekiama nustatyti „kas įvyko, kieno elgesys vaiko atžvilgiu buvo netinkamas, kaip vaikas jaučiasi, kokius poreikius išsako“ (Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašas, 2019). Atlikdamas vaiko apsaugos funkciją, vaiko teisių apsaugos specialistas turi įvertinti geriausius vaiko interesus ir poreikius. Taigi siekdami geriausių vaiko interesų užtikrinimo, darbuotojai turi atlikti išsamų ir kruopštų vaiko istorijos ir jo situacijos tyrimą, ilgalaikėje perspektyvoje įvertinti savo sprendimų pasekmes ir įtaką vaikui. Apraše nurodoma, jog su situacijos nagrinėjimo rezultatais pasirašytinai supažindinami vaiko atstovai pagal įstatymą. Tačiau nėra kalbama apie vaiko supažindinimą. Kyla prieštaravimas, jog Aprašo reikalavimai nepilnai atitinka Vaiko teisių konvencijos (1989) nuostatas. Kairienė (2012, p. 1444) nurodo, jog „konvencijoje numatytos prielaidos lygiaverčiam vaiko bendravimui su suaugusiuoju – teisė išsakyti savo nuomonę, dalyvavimo teisė“. Galima teigti, jog nesupažindinant vaiko su situacijos

tyrimo rezultatais, nesudaroma sąlyga vaikui dalyvauti situacijos vertinimo procese ir gauti su juo susijusią informaciją. Bendrajame komentare nr. 5 Dėl bendrųjų vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo priemonių (2003, p. 56), teigiama, jog „vaikų specialus ir priklausomybės nuo kitų statusas sukuria realius sunkumus pasinaudoti teisių gynimo priemonėmis dėl jų teisių pažeidimo“. Taigi atkreipiamas dėmesys į svarbų specialistų vaidmenį – ne tik ginti, bet ir įgyvendinti vaiko teises, padėti vaikui pačiam jomis naudotis. Nesupažindinus vaiko su situacija, atsiranda galimybė, jog vaikas nesupras kas nutiko, kaip su juo buvo elgiamasi netinkamai, negalės ateityje atpažinti situacijų, kuomet jo teisės bus pažeidžiamos.

Vaiko teisių apsaugos specialisto veikloje svarbi **vadybinė funkcija** – vaiko teisių apsaugos specialistas, teikdamas pagalbą ir nagrinėdamas vaiko teisių pažeidimus, organizuoja vaiko paėmimo iš šeimos ir grąžinimo į šeimą procesą, inicijuoja atvejo nagrinėjimą, organizuoja vaiko globos ir įvaikinimo procesą, organizuoja vaiko gimimo registravimą ir kitus su atstovavimu vaiko teisėms susijusius procesus. Pasak Vanago ir Vyšniauskienės (2012, p. 23), „vadybinę funkciją sudaro: planavimas, organizavimas, vadovavimas, kontrolė“. Planavimas atskirai išskiriamas tik prie vaiko teisių apsaugos skyriaus vedėjo funkcijų (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatai, 2018). Tačiau vaiko teisių apsaugos specialistui planavimas labai svarbus sprendžiant klausimus, susijusius su vaiko paėmimu iš šeimos ir globa. Vanderfaeillie, Goeman, Harm Damen, Van Holen (2017, p. 340) pažymi, jog „svarbu skirti pakankamai laiko įvertinti rizikos veiksnius ir parinkti tinkamiausią globos formą, ateityje siekiant išvengti nesėkmingos globos ir globėjų kaitos“. Skårstad Storhaug, Kojan (2017, p. 1410) pabrėžia, jog vaiko „patalpinimas į globą“ turi būti kiek įmanoma labiau suplanuotas. Globos proceso metu vaikai gali patirti keletą skirtingų tranzicijų: naujos šeimos ar institucijos, gyvenamosios vietos, mokyklos. Šių tranzicijų suplanavimas ir pagalba jų metu, padeda vaikui geriau adaptuotis naujoje aplinkoje. Taigi vaiko teisių apsaugos specialisto atsakomybė – atvirai komunikuoti apie laukiančius pokyčius bei siekti aktyvaus vaiko dalyvavimo.

Svarbu pažymėti, jog atvejo vadybos proceso organizavimas nėra vaiko teisių apsaugos specialisto funkcija. Atvejo vadybos tvarkos apraše (2020), nurodoma, jog „atvejo vadybos procesas inicijuojamas esant pagrįstam pranešimui apie galimą vaiko teisių pažeidimą, nustatius būtinybę vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį ar vaiko apsaugos poreikį“. Atvejo vadybininko atsakomybė yra sudaryti ir įgyvendinti pagalbos planą (Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas, 2018). Vaiko teisių apsaugos specialisto vaidmuo atvejo vadybos procese – „kviečiamas į pirmą atvejo nagrinėjimo posėdį; į kitus posėdžius posėdžius yra kviečiamas kai priimami šeimai svarbūs sprendimai“ (Atvejo vadybos tvarkos aprašas, 2020). Tamutienės ir kitų (2020, p. 252) atliktame tyrime išryškėjo, jog „vaiko teisių apsaugos specialisto vaidmuo atvejo vadybos posėdžiuose

koncentruojasi į sprendimus vaiką atskirti arba grąžinti tėvams”. Galima teigti, jog vaiko teisių apsaugos specialistas perduoda atvejį kitai pagalbos įstaigai ir lieka tik situacijos stebėtoju. Kyla grėsmė, jog vaiko teisių apsaugos specialistas praras ryšį su vaiku, nutols ir atsiribos. Ferguson (2017, p. 415) tyrinėjo “nematomų vaikų” fenomeną, kuomet vaiko gerovės sistema ir joje dirbantys darbuotojai praranda gebėjimą galvoti apie vaikus ir emociškai prisitaikyti prie jų patirties. Autorius akcentuoja sistemos problemiškumą ir prieštaringumą, kuomet “tiesiai prieš darbuotojus esantys vaikai tampa nematomi”. Pasak Ferguson (2017, p. 419), “darbuotojai dėl organizacinės kultūros, griežtų užduočių atlikimo terminų, paramos ir palaikymo trūkumo, negali suprasti savo pačių jausmų ir aiškiai mąstyti”. Vaiko teisių apsaugos specialistas, tiesiogiai nedirbdamas su vaiku, neįsitraukdamas į atvejo vadybos procesą, praranda galimybę suprasti vaiko vidinį pasaulį, todėl gali nepakankamai įvertinti ar teikiama pagalba yra efektyvi, atitinka vaiko poreikius ir interesus. Efektyvumo stoka trukdo užtikrinti vaiko gerovę. Racz (2017, p. 21) pažymi, jog “vaiko gerovės srityje dirbantys darbuotojai turi teikti į vaiko gerovę orientuotas paslaugas – siekti išsaugoti šeimą, ugdyti tėvų tėvystės įgūdžius, konsultuoti vaikus atsižvelgiant į jų amžių”. Sahonchik (2020, p. 29) taip pat pritaria, jog “darbuotojai turi pritaikyti paslaugas, skiriant dėmesį individualiems šeimų poreikiams, kurti integruotas paslaugų sistemas, įtraukiančias šeimas į paslaugų planavimą ir kokybės vertinimą”. Galima teigti, jog būtina gerai pažinti šeimą ir vaiką, kad būtų pritaikyta geriausia paslauga.

Vadovavimo funkcija priskiriama vaiko teisių apsaugos skyriaus vedėjui ir patarėjams (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatai, 2018). Skyriaus vedėjas yra atsakingas ne tik už savo, bet ir darbuotojų veiklą, turi užtikrinti veiklos efektyvumą ir kokybę. Skyriaus vedėjas, kaip vadovas, turi telkti darbuotojus bendram darbui ir tikslui – vaiko teisių apsaugos politikos įgyvendinimui. Jis rūpinasi ne tik kylančiomis problemomis dėl vaiko teisių pažeidimų, bet ir skyriaus darbuotojais – kuria organizacinę kultūrą, skatina ir motyvuoja darbuotojus, padeda jiems atsiskleisti. Pasak Židonio ir Andriuškevičienės (2019, p. 146), “gebėjimas daryti įtaką kitiems, vedimas į sėkmę, labai priklauso nuo vadovavimo, nuo komandinio darbo skatinimo, vadovai turi būti linkę išklausyti savo darbuotojų nuomonę, sprendžiant organizacijoje kylančius nesklandumus”. Galima teigti, jog vadovas turi atsakomybę ne tik už veiklos rezultatus, teikiamas paslaugas, bet ir už darbuotojų komandos formavimą, kiekvieno komandos nario įtraukimą.

Vaiko teisių apsaugos specialistai **kontrolės funkciją** atlieka prižiūrėdami kaip vykdomos vaiko globos paslaugos, nesant galimybės vaikui augti savo biologinėje šeimoje. Malja ir kt. (2020, p. 38) akcentuoja, kad “specialistai skirdami globos paslaugas ir vertindami globos kokybę, turi atsižvelgti, kad ji užtikrintų vaiko saugumą, atitiktų individualius poreikius bei užtikrintų sveiką ir

visapusišką vystymąsi”. Galima teigti, jog kontrolės funkcija turi būti atliekama remiantis tam tikrais kriterijais, kuriuos, remiantis teisės aktais ir kiekvieno vaiko individualiais poreikiais, turi nustatyti vaiko teisių apsaugos specialistai.

Didelę dalį vaiko teisių apsaugos specialisto veiklos sudaro **funkcijos, susijusios su teisiniais veiksmais**: kreiptis į teismą dėl leidimo paimiti vaiką iš šeimos išdavimo, atstovauti vaiką teismuose ir ikiteisminiuose procesuose, teikti teismui informaciją ir dokumentus, atstovauti vaikui gaunant administracines paslaugas. Vaikai dažnai tampa nukentėjusiais, įvykių liudininkais, pažeidėjais, yra įtraukiami į ikiteisminį tyrimą, bylų nagrinėjimą, jų nuomonės išklausa svarbus civilinės bylose (tėvų skyrybų atveju). Baudžiamąjo proceso metu vaiko teisių apsaugos tarnybos specialistų funkcija yra atlikti vaiko individualų vertinimą ir bendradarbiauti su teisėsaugos institucijų pareigūnais šioje srityje viso proceso metu (Baudžiamąjo proceso kodeksas, 2020). Pasak Murauskienės (2019, p. 106), vaiko teisių apsaugos specialistų “dalyvavimą reikėtų sieti ne su vaiko apklausomis, o su jo socialinės padėties gerinimo ir socialinės gerovės užtikrinimo funkcijomis, emociniu palaikymu baudžiamąjo proceso metu”. Situacijos, kai vaikas atsiduria teisme, nepriklausomai nuo savo vaidmens, kelia stresą tiek vaikui, tiek jo šeimai. Pasak Pösö ir Enroos (2017, p. 744), “svarbu skleisti požiūrį ir praktiką, kad kiekvienam vaikui būtų užtikrinta teisė būti išklausytam”. Ahmad, Awal, Al Adib Samur (2019, p. 112) teigimu, “vaiko gerovės srities profesionalai gali įvertinti vaiko išgyvenimus ir patirtį ir suteikti reikiamą paramą, įgalinti išsakyti savo poziciją”. Vaiko teisių apsaugos specialistas turi užtikrinti, jog teismo procesas yra teisingas vaikui, nepažeidžia jo teisių ir interesų, nesukelia žalos ir netraumuoja. Ir taip pat padėti vaikui dalyvauti kaip lygiaverčiam proceso dalyviui.

Viena funkcijų, kurią turi atlikti vaiko teisių apsaugos specialistas yra **bendradarbiavimo funkcija**. Vaiko teisių apsaugos specialistas, atlikdamas priskirtas funkcijas, bendradarbiauja su savivaldybės administracija, valstybės ir savivaldybių įstaigomis, nevyriausybinėmis organizacijomis, bendruomenėmis. Labai svarbus ir vaiko teisių apsaugos specialisto bendradarbiavimas su vaiku ir šeima. Atsiradus aplinkybėms, dėl kurių iškyla grėsmė vaiko interesams, vaiko teisių apsaugos specialistas turi užmegzti pasitikėjimu grįstą ryšį su šeima ir skatinti priimti pagalbą. Meisen, Kelly (2018, p. 226) pabrėžia, jog „bendradarbiavimas ir santykio kūrimas yra esminė užduotis, kurią įvykdžius šeimos gali atsiskleisti ir dėti pastangas pokyčiams dėl vaiko gerovės pasiekti“. Bendradarbiavimo procese svarbiu uždaviniu tampa sutelkti skirtingų institucijų ir sričių specialistus bendriems rezultatams ir tikslams pasiekti. Tamutienė ir kiti (2020) išsamiai aprašo bendradarbiavimo vaiko teisių apsaugos srityje svarbą. Autorių teigimu, „bendradarbiavimas reiškia, kad profesionalai veikia kaip tarpusavyje priklausomi, nes siekia bendro tikslo“ (Tamutienė ir kt., 2020, p. 208). Autoriai taip pat pažymi, jog „tarpinstitucinio bendradarbiavimo problemos sąlygoja

neveiksmingą vaiko apsaugą, kadangi perteklinė hierarchija tarp darbuotojų užkerta kelią bendradarbiavimo planavimui ir operatyviam informacijos keitimuisi“ (Tamutienė ir kt., 2020, p. 172). Galima teigti, jog bendradarbiavimo procesas kelia iššūkį – kaip įtakoti ir keisti požiūrį, kad tiek šeimos, tiek kiti specialistai vienodai suprastų vaiko teisių apsaugos principus ir priimtų kitą požiūrį.

Vaiko teisių apsaugos specialistai vykdo **prevencinę funkciją** – organizuoja visuomenės švietimą vaiko teisių apsaugos klausimais, teikia metodinę pagalbą ir siūlymus savivaldybių administracijoms dėl vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo tobulinimo, konsultuoja vaikus, tėvus, globėjus (rūpintojus), tėvius, švietimo, socialinius darbuotojus, kitus asmenis vaiko teisių apsaugos ir gynimo klausimais (žr. 2 lentelę). Ši funkcija atspindi Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos (1989) 42 str., kuriame skelbiama, jog „valstybės dalyvės įsipareigoja tinkamais ir veiksmingais būdais plačiai informuoti apie Konvencijos principus ir nuostatas tiek suaugusiuosius, tiek vaikus“. Vaikai turi būti informuoti apie savo teises, kad galėtų atpažinti kai jos yra pažeidžiamos. Malja ir kt. (2020, p. 18) akcentuoja, jog „vaikai, su kuriais buvo elgiamasi netinkamai, dažnai nežino apie savo teises“. Sevet ir Saïdou, Chojnowicz, Bertrand (2018, p. 109) pažymi, jog „prevencijos paskirtis - užkirsti kelią pažeidžiamumui ir smurtui prieš vaikus, atsižvelgiant į vaiko sociokultūrinį kontekstą“. Galima teigti, jog prevencijos vykdymas yra susijęs su informacijos apie vaiko teises teikimu tiek pačiam vaikui, tike jo aplinkai ir bendruomenei.

Apibendrinant galima teigti, jog remiantis vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijų analize, laikomasi į vaiką orientuoto požiūrio – prieš priimant sprendimus, susijusius su vaiku, įvertinami individualūs vaiko interesus ir poreikiai. Tačiau išryškėja fragmentacija, kuomet vaiko teisių apsaugos specialistas atlieka vertintojo ir vadybininko vaidmenį, perduodamas funkcijas ir lieka tik stebėti situaciją. Gali atsirasti galimybė, jog į procesą įsitraukios skirtingos šalys gins savo interesus ir vaiko interesai netaps bendru tikslu. Skiriama mažai dėmesio tiesioginiam darbui su vaiku – nustatius vaiko teisių pažeidimus, atvejis perduodamas nagrinėti kitoms įstaigoms, o vaiko teisių apsaugos specialistas tampa atvejo vadybos proceso dalyviu. Tai sudaro prielaidą, jog gali būti nepakankamai įsitraukiama ir atsiribojama nuo vaiko. Siekiant, kad pagalba būtų efektyvi, vaiko teisių apsaugos specialistas turi aktyviai įsitraukti į pagalbos procesą, būti „vaiko balsu“, skatinti kitus dalyvius suprasti vaiko poreikius, skatinti bendradarbiaujančias šalis siekti didžiausios naudos vaikui, veikti, kad sunkumus patiriančios šeimos ir vaikai įsitrauktų bendruomenę ir išvengtų socialinės atskirties. Šioms funkcijoms atlikti reikalinga plati kompetencija, kadangi vaiko teisių apsaugos specialistas turi aprėpti ir įvertinti daug sričių, ypatingą dėmesį skirdamas vaiko unikalumui. Todėl toliau darbe bus nagrinėjama vaiko teisių apsaugos specialistams reikalingos kompetencijos.

2. KOMPETENCIJOS SAMPRATA

Literatūros šaltiniuose kompetencijos samprata apibrėžiama skirtingai. Damalakienė, Mieliauskienė, Ragelienė (2019, p. 73) kompetenciją apibūdina “ne tik kaip veiksmą, bet ir asmeninių savybių, vertybių, požiūrių, žinių, įgūdžių bei gabumų visumą”. Ryabchenko (2020, p. 102) teigia, jog “kompetencijos esmė - profesiskai svarbių asmenybei ir visuomenei savybių ugdymas, siekiant visapusiškiau realizuoti save, atliekant tam tikrą darbą”. Kubova-Semaka (2020, p. 124) pažymi, jog “kompetencija gali būti suprantama kaip tarpinis žinių ir įgūdžių lygis, sukurtas būsimam specialistui ir, atvirkščiai, kompetencija reiškia efektyvų elgesį nestandartinėje situacijoje, kuriai reikalingas aukščiausias žinių, įgūdžių ir kvalifikacijos lygis”. Tačiau nors kompetencijos samprata pateikiama nevienodai, galima teigti, kad esminiai kompetencijos elementai yra ne tik teorinės žinios ir praktiniai įgūdžiai, bet ir asmeninės savybės bei vertybės. Adomaitienė, Balčiūnienė (2017, p. 77) pažymi, “jog darbuotojui tobulinti ir plėtoti kompetencijas naudinga, nes tai padeda rasti įvairių problemų sprendimų, padidina darbinės veiklos vertę ir darbo našumą, sustiprina darbuotojo pasitikėjimą savo jėgomis, kuria platesnes karjeros perspektyvas, formuoja geresnį organizacijos klimatą”. Galima teigti, jog kompetencijos tobulinimas sudaro prielaidas geresnei paslaugų teikimo kokybei. Pasak Briar-Lawson, Zlotnik (2018, p. 17), “kompetentingi vaiko teisių apsaugos darbuotojai gali geriau suprasti šeimai kylančius sunkumus ir atliepti pažeidžiamo vaiko poreikius”. Vaiko teisių apsaugos specialistams reikalingų kompetencijų nagrinėjimas gali padėti suprasti ko trūksta darbuotojams ir ką galima tobulinti, siekiant dirbti efektyviau.

2.1. Kompetencijos, reikalingos darbui vaiko teisių apsaugos skyriuje

Pasak Frost, Dolan (2021, p. 500), “vaiko teisių apsauga - sudėtingas, daugiadisciplinis procesas, kurio rezultatų negalima lengvai numatyti, o vaiko teisių apsaugos specialisto profesinis vaidmuo – daugialypis”. Galima teigti, jog vaiko teisių apsaugos specialistai turi turėti plačią kompetenciją, kadangi savo veikloje nuolat susiduria su skirtingais vaikais, jų šeimomis ir situacijomis. Morton (2015, p. 205) atliktas tyrimas atskleidė, jog nepakankama vaiko gerovės darbuotojų kompetencija lemia netinkamus ir žalingus vaikui sprendimus. Vaiko teisių apsaugos skyriuose dirbantys specialistai (išskyrus mobilios komandos darbuotojus), yra laikomi valstybės tarnautojais, todėl jiems yra taikomos Valstybės tarnybos įstatymo nuostatos (2018). Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo” (2018) nustatomi pareigybei keliamų kompetencijų reikalavimai. Remiantis nutarimu, žemiau pateikiama darbo autorės sudaryta 3 lentelė, kurioje pateikiamos nustatytos kompetencijos ir jų sudėtis.

3 lentelė. Valstybės tarnautojų kompetencijos

Kompetencija	Kompetencijos sudėtis
Bendroji	• „vertės visuomenei kūrimas • organizuotumas • patikimumas ir atsakingumas • analizė ir pagrindimas • komunikacija” (36 straipsnis)
Vadybinė ir lyderystės	• “strateginis požiūris; • veiklos valdymas; • lyderystė” (37 straipsnis)
Specifinė	• “įžvalgumas; • informacijos valdymas; • orientacija į aptarnaujamą asmenį; • dalykinių ryšių tinklo kūrimas; • derybų valdymas; • tarpkultūrinė komunikacija; • konfliktų valdymas; • kontrolės ir priežiūros proceso valdymas; • įtaka” (38 straipsnis)
Profesinė	• “gebėjimai vykdyti valstybės tarnautojo pareigybei nustatytas funkcijas, užtikrinančias kiekvienos įstaigos savarankišką funkcionavimą; • gebėjimai vykdyti valstybės tarnautojo pareigybei nustatytas funkcijas, užtikrinančias įstaigai teisės aktuose nustatytų uždavinių įgyvendinimą” (39 straipsnis)

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo” (2018).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo” (2018) yra taikomas visiems valstybės tarnautojams, neiškiriant skirtingose srityse dirbančių darbuotojų. 3 lentelėje pateikiama kompetencijų sudėtis yra universali, kurią galima pritaikyti bet kurios srities valstybės tarnautojui. Nutarime išvardytos kompetencijų grupės turi atitinkamus kompetencijų lygius, kurie yra skirstomi pagal pareigybių hierarchiją. Pvz.: įstaigų vadovams taikomos tik bendrosios bei vadybinės ir lyderystės kompetencijos, padalinių vadovams ir jų pavaduotojams taikomos visos trys kompetencijų grupės, o specialistams taikomos bendrosios, specifinės ir profesinės kompetencijų grupės. Galima teigti, jog siekiama valstybės tarnautojo standarto, tačiau vaiko teisių apsaugos specialistai dirba su išskirtine klientų grupe – vaikais, todėl jiems reikalinga ir išskirtinė kompetencija priskirtoms funkcijoms vykdyti. Apibūdinant profesinę kompetenciją yra pateikiamos tik gairės, kurios neatspindi vaiko teisių apsaugos specialisto profesinės veiklos daugialypiškumo. 3 lentelėje minimos specialiosios kompetencijos atspindi iš dalies, tačiau taip pat nėra konkrečios dirbant su vaikais ir jų šeimomis. Žalimienė ir kiti autoriai (2020, p. 37) teigia, jog vaiko teisių apsaugos darbuotojams „reikalingos specialiosios kompetencijos, pavyzdžiui, gebėjimas ne tik užmegzti ir palaikyti kontaktą su vaiku, bet ir dirbti su įvairaus amžiaus, poreikių, problemų turinčiais vaikais ir šeimomis, juos konsultuoti, turėti komandinio darbo ir bendradarbiavimo įgūdžių“. Stačinskaitė, Petrauskienė (2018, p. 332) taip pat pažymi, jog

„konkrečiai pareigybei turi būti priskirtos konkrečios kompetencijos“. Tačiau bendroji kompetencija taip pat reikšminga. Pasak Jakubės ir Juozaičio (2012, p. 10), „bendrosios kompetencijos ugdymo tikslas – savarankiškos ir savivaldžios, sąmoningos, atsakingos ir nuolat tobulėjančios asmenybės formavimasis“. Galima teigti, jog bendroji kompetencija būtina, kad asmuo gebėtų naudoti profesines kompetencijas.

Analizuojant užsienio autorių literatūrą neaptinkama išskiriamos bendrosios kompetencijos, tačiau tam tikrus jos elementus (komunikacija, analizė, veiklos valdymas), autoriai priskiria profesinei kompetencijai (Sevet, Ouedraogo, Chojnowicz, Bertrand, 2018; Forrester, Killian, Westlake, Sheehan, 2019; Koprowska, 2020; Manigault, 2020). Galima teigti, jog bendroji kompetencija vaiko teisių apsaugos specialistams tampa profesine. Todėl remiantis 1.2. poskyryje analizuotomis vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijomis, toliau šiame darbe nagrinėjamos vaiko teisių apsaugos specialistui reikalingos profesinės kompetencijos.

Vaiko teisių apsaugos specialisto pareigybės pavadinimas nurodo, jog darbuotojas turi atlikti vaiko teisių apsaugos funkciją. Tam reikalingas pagrindinio vaiko teises apibrėžiančio dokumento – **Vaiko teisių konvencijos (1989), išmanymas**. Bendrasis komentaras nr. 5 dėl Bendrųjų vaiko teisių konvencijos įgyvendinimo priemonių (2003, p. 62) kviečia įsipareigoti ir „matyti vaiką kaip turintį žmogaus teisių turėtojo statusą, didinti žinias ir supratimą apie Konvenciją ir aktyviai gerbti visas jos nuostatas“. Konvencijos ratifikavimas rodo pritarimą jos nuostatoms, taigi ir atsakomybę jas įgyvendinti. Pasak Rahmat, Prasetyo, Wahyuningsih, Gustiananda, Asrori (2020, p. 3985), „vaiko apsauga - tai bet kokios pastangos, kuriomis kiekvienas asmuo, vyriausybė ar privati institucija sąmoningai siekia vaikų, paauglių saugumo, fizinės, psichinės ir socialinės gerovės užtikrinimo, atsižvelgiant į jų interesus ir žmogaus teises“. Galima teigti, jog tiek autoriai, tiek Konvencija, nurodo veikti aktyviai. Vaiko gerovės srityje dirbantys darbuotojai yra atsakingi už atstovavimą vaiko teisėms, jų įgyvendinimą. Frankel (2018, p. 163) teigimu, „atstovavimas apima galimybių vaikui kūrimą, balso suteikimą, sąlygų dalyvauti sukūrimą“. Autorius akcentuoja, jog būtina tikra partnerystė tarp suaugusiojo ir vaiko, kurioje suaugę ir vaikai gali sujungti žinias, patirtį, idėjas ir kartu formuoti perspektyvas. Tamutienė ir kiti (2020, p. 52), pažymi, jog „į vaikus orientuota perspektyva traktuoja vaiką kaip esantį šeimos ir bendruomenės sistemos centre“. Galima teigti, jog autoriai siūlo laikytis į vaiką orientuoto požiūrio ir priimat sprendimus žvelgti iš vaiko pozicijos. Heimer, Näsman, Palme (2017, p. 320) pažymi, jog „kai vaikams nesuteikiamas balsas ar galimybė daryti įtaką, išsakyti savo nuomonę, vaiko apsaugos ir priežiūros planas yra blogai derinamas su faktinėmis vaiko tyrimo metu užfiksuotomis problemomis ir atvirkščiai; kai vaikai gali daryti įtaką, tai siejama su gerai suderinta apsauga ir priežiūra“.

Vaiko poreikių vertinimo kompetencija. Tam, kad vaiko teisių apsaugos specialistas galėtų geriausiai atstovauti vaiko teises, jis turi gebėti suprasti ir įvertinti vaiko poreikius – ko reikia vaikui, atsidūrusiam tam tikroje situacijoje. Kalbant apie asmens (tiek suaugiojo, tiek vaiko) poreikius, priimtina taikyti Maslow (1943) poreikių hierarchijos piramidę. Tačiau Bradley ir kiti (2018, p. 271) akcentuoja, jog „būtina vaiko poreikius vertinti pagal šiandieninį kontekstą ir visuomenėje vykstančius procesus, kurie turės įtakos poreikių hierarchijos lygiams“. Autoriai išskiria šiuos ryškiausius pokyčius: žaidimai namuose vietoje žaidimų lauke, socializacija naudojantis technologijomis vietoje socializacijos bendraujant su vaikais klasėje ar kaimynystėje, patyčių augimas dėl suvokiamo socialinio tinklo anonimiškumo, nuolatinis socialinės žiniasklaidos prieinamumas.

Shaughnessy, Moffitt, Cordova (2018, p. 2) pažymi, jog pagrindiniai vaiko poreikiai, kurie turi būti patenkinti pirmiausia yra „fizinis ir emocinis saugumas“. Pagal Maslow teoriją (1943, p. 380), jei nepatenkinami žemiausi pagrindiniai poreikiai, žmogui sunku toliau augti ir tobulėti, siekti aukštesnių poreikių. Taigi vaiko teisių apsaugos specialistas turi gebėti įvertinti ar vaikas gyvena jam pritaikytoje aplinkoje, kurioje nėra pavojaus susižeisti, vaikas turi pakankamai erdvės, gali atsitraukti, taip pat ar aplink vaiką esantys suaugę kuria nuoseklų santykį su vaiku, juo rūpinasi ir naudoja adekvačias auklėjimo priemones. Autoriai taip pat pabrėžia, jog vaikui būtinas judėjimas, o ypač svarbus – žaidimas, kurio metu vaikai mokosi pažinti ir suprasti aplinkinį pasaulį, tarpasmeninių santykių su kitais. Vaiko teisių apsaugos specialistas turi įvertinti ar šis procesas vyksta – ar vaikas pakankamai bendrauja su draugais kontaktiniu būdu ar tik žaisdamas kompiuterinius žaidimus. Jei vaikas turi specialiųjų poreikių dėl savo sveikatos sutrikimų, jiems tenkinti bus reikalingi specialūs būdai. Vaiko teisių apsaugos specialistas turi įvertinti, ar vaikui teikiama specialistų pagalba, taip pat, ar jo šeimos nariai supranta vaiko sunkumus ir jam padeda. Sėkmingam vaiko vystymuisi reikia, kad vaikas jaustųsi mylimas, reikalingas ir svarbus bei jaustų, jog gali pasitikėti šalia esančiais suaugusiais, kurie juo pasirūpins. Galima teigti, jog vertindamas vaiko poreikius, vaiko teisių apsaugos specialistas turi žinoti kas vyksta kiekvienu vaiko raidos etapu, kokie poreikiai kyla ir kaip jie gali keistis bei informuoti apie tai vaiko tėvus.

Vaiko atstovavimo teisiniuose procesuose kompetencija. Murauskienė (2019, p. 101) pažymi, jog „išreiškus valią prisiimti vaiko atstovo statusą, atsiranda pareiga tinkamai atstovauti vaikui, lydėti jį viso proceso metu“. Autorė taip pat nurodo, jog „specialisto paskirtis – panaudoti specialias žinias ir kompetenciją, kurių neturi teismo procesą vykdomantis asmuo, bet ne atstovauti konkrečiai institucijai ar turėti atitinkamą diplomą“ (2019, p. 106). Taigi vaiko teisių apsaugos specialistai neatlieka vaiko advokato funkcijos, tačiau turi turėti pakankamai teisinių kompetencijų, kad galėtų įvertinti ar procesas vyksta teisingai ir nepažeidžia vaiko teisių, nėra skiriamos perteklinės

kardomosios priemonės, procesas nesukelia vaikui pakartotinio traumavimo, atitinka geriausius vaiko interesus. Vaiko teisių apsaugos specialistas turi turėti žinių apie teismo proceso organizavimą, nuolat sekti teisės aktų pakeitimus, analizuoti įvairią informaciją apie vaiko apsaugą, stebėti politikos kryptis. Darbuotojai turi gebėti vaikui suprantama kalba paaiškinti apie vykstančius procesus, suprasti jų metu kylančius jausmus. Johansson, Stefansen, Bakketeig, Kaldal (2017, p. 12) teigimu, „būtina pažinti vaiką, suprasti kaip jis suvokia save ir aplinką, kalbėti vaikui suprantama kalba“. Taigi darbuotojai, lydintys vaiką teisiniuose procesuose, turi būti gerai pasiruošę.

Rizikos vertinimo ir tyrimo kompetencija. Atlikdamas vaiko apsaugos funkciją, siekdamas vaiko saugumo, vaiko teisių apsaugos specialistas tiria vaiko situaciją galimo vaiko teisių pažeidimo atveju: vaiko sveikatą, elgesį ir elgesio pokyčius, savijautą, santykius su kitais vaikais ir suaugusiais, poreikius. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė nagrinėdama skundus pastebi, kad „Tarnybos teritoriniai skyriai ne visada laiku reaguoja į gautą informaciją apie smurtą patiriančius vaikus“ (Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2020 metų veiklos ataskaita, 2021, p. 56). Taigi, kad galėtų veiksmingai atlikti vaiko apsaugos funkciją, vaiko teisių apsaugos srityje dirbantiems specialistams yra būtini veiksmingi saugumo ir rizikos vertinimo įgūdžiai. Pasak Manigault (2020, p. 14), „neidentifikavus, kad vaikas gyvena aplinkoje, kuri gali jam kelti pavojų, nesiimant veiksmų, atsiranda galimybė, jog vaikai bus pažeidžiami nuolatinės prievartos, didės jų sergamumas ir mirtingumas“. Velleman ir Templeton (2016, p. 108), pažymi, jog „smurtas prieš vaikus yra aktuali socialinė problema, kuri neapsiriboja vien smurtiniu įvykiu, bet turi neigiamas ilgalaikes pasekmes“. Taigi tai nėra vien tik momentinis skausmo sukėlimas vaikui. Tamutienė ir kiti (2018, p. 136) pabrėžia, jog „tiek nepakankamas rizikos įvertimas, tiek jos pervertinimas kelia stresą, nerimą ir neigiamai įtakoja vaiko vystymąsi“. Pasak Michailovič (2020, p. 12), „smurtinė patirtis vaikystėje gali turėti įtakos disfunkciniam žmogaus elgesiui ateityje – sužeidimai, traumos, tėvų smurtinių santykių stebėjimas gali lemti žmogaus išmokymą spręsti konfliktus smurtiniu būdu“. Taigi vaiko teisių apsaugos specialistas turi gebėti atpažinti vykstantį smurtą ir jį sustabdyti, kad užtikrintų vaiko saugumą ir užkirstų kelią neigiamam poveikiui ateityje. Morton (2015) atliktas tyrimas atskleidė, jog buvo galima išvengti smurtinių atvejų prieš vaikus globos sistemoje, jei vaiko gerovės darbuotojai būtų atpažinę ir pranešę apie įtariamą smurtą. Tyrimo išvadoje teigiama, jog „vaikų gerovės darbuotojai turėtų būti mokomi kaip nustatyti prievartą prieš vaikus, kaip užduoti tinkamus klausimus, siekiant nustatyti, ar vaikai buvo skriaudžiami arba jei vaikai yra rizikoje patirti prievartą“ (Morton, 2015, p. 220). Manigault (2020, p. 43) atliktu tyrimu atskleidžiama, jog „darbuotojams trūksta mokymų kaip tirti pranešimus apie smurtą, atpažinti vaikų patiriamą prievartą, todėl jie jaučiasi nekompetentingi efektyviai atlikti tyrimus“.

Trauminių patirčių atpažinimo kompetencija. Jankowski ir kiti (2018, p. 86) akcentuoja būtinybę vaiko gerovės srities darbuotojams gebėti atpažinti traumas ir jų padarinius. Į specialistų akiratį vaikai dažnai patenka dėl jau patirtų ar matytų trauminių įvykių: įvairių rūšių ir formų smurto, nepriežiūros. Taip pat pati vaiko teisių apsaugos sistema sukelia traumuojančią patirtį: situacijos tyrimas, apklausa, specialistų intervencija, vaiko atskyrimas nuo tėvų, apgyvendinimas globėjų šeimoje ar institucijoje. Pasak Berger ir Slack (2021, p. 13), „vaikų paėmimas iš šeimos paprastai būna konfrontacinio pobūdžio ir sukelia didelį stresą, pyktį ir traumas vaikams ir jų šeimoms“. Chinitz, Guzman, Amstutz, Kohchi, Alkon (2017, p. 193) pabrėžia, kad „vaiko gerovės praktika turi būti suderinta su dabartiniu vaiko smegenų vystymosi mokslu ir įtraukti specializuotą požiūrį į unikalius vaikų poreikius, ypatingą dėmesį skiriant vaikams iki 3 metų“. Autorių teigimu, „paėmus vaiką iš šeimos, sutrinka jo prierašumas, kuris yra būtinas vaiko smegenų formavimuisi, todėl kyla rizika, jog vaikas patirs ilgalaikių neigiamų padarinių“ (Chinitz ir kiti, 2017, p. 193). Vaiko teisių apsaugos specialistams būtina žinoti šį aspektą prieš priimant sprendimus, kad galėtų apsvarstyti būsimas pasekmes ir sprendimo alternatyvas. Galima teigti, jog specialistams svarbu mokytis atpažinti traumos požymius, vaikų elgesio simptomus, siekiant nustatyti poreikius ir padėti gauti juos atitinkančią, specializuotą pagalbą. Žinios apie traumą taip pat padėtų specialistui vertinti savo veiksmus ir jų galimą įtaką. Pasak Strand ir Sprang (2018, p.19) „žvelgdami pro traumos lešį“, vaiko gerovės darbuotojai gali spręsti iššūkius keliančias elgesio ir santykių problemas, padėti tėvams ir globėjams veiksmingiau reaguoti į sunkumus. Tam pritaria ir autoriai Bunting, Montgomery, Mooney, MacDonald, Coulter, Hayes, Davidson (2019). Pasak jų, „darbuotojai gali geriau suprasti vaiko tėvus, kurie praeityje taip pat gali būti patyrę trauminių patirčių, susieti jas su dabartiniu elgesiu ir problemomis“ (Bunting ir kiti, 2019, p. 2).

Reflektavimo ir savirefleksijos kompetencija. Nuo kito patirties ir jausmų supratimo neatsiejamas gebėjimas reflektuoti. Atlikdami savo funkcijas, vaiko teisių apsaugos specialistai nuolat susiduria su netinkamo elgesio su vaiku apraiškomis. Darbuotojai dažnai mato sužeistus, kenčiančius, negalinčius apsiginti vaikus. Schelbe, Radey, Panisch (2017, p. 56) teigia, jog „darbas su tėvais, pažeidžiančiais vaiko interesus, neatliepiančiais jo poreikių, netinkamo elgesio su vaiku matymas, vaiko teisių apsaugos specialistams kelia įtampą“. Gvaldaitė (2018, p. 106) pažymi, jog „vykstant pagalbos procesui, dažnai neužtenka techniškai nepriekaištingai veikti, reikalingas vertinimas, refleksija, sąmoningumas“. Taigi svarbu, kad darbuotojai kartkartėmis sustotų ir apgalvotų kaip jų veiksmai veikia vaikų ir jų šeimų patirtį. Malja ir kt. (2020, p. 33) pabrėžia, jog „dirbant vaiko gerovės srityje yra gyvybiškai svarbu darbuotojams nuolat apmąstyti savo ir kitų patirtį, mesti iššūkį savo pačių įsitikinimams ir kurti naujus darbo ir mąstymo būdus“. Dėl šeimų situacijų ir aplinkybių kaitos, vaiko teisių apsaugos specialistui būtina mąstyti kompleksiskai, o tai, pasak Naujanienės, Eidukevičiūtės ir Ruškaus (2018, p. 40), „lemia nuolatinį savo patirties ir žinių

pervertinimą, turimos patirties taikymo aplinkybių besikeičiančioje realybėje refleksiją”. Galima teigti, jog refleksijos procesas yra neatsiejama vaiko teisių apsaugos specialisto darbo dalis, kuri turi vykti nuolat.

Perry, Creavey, Arthur, Chance Humer, Lundgern, Rivera (2020, p. 1) akcentuoja, jog “emocinis intelektas yra esminis ir prasmingas efektyviam darbui vaiko gerovės srityje”. Be gebėjimo reflektuoti, autoriai išskiria šias esmines kompetencijas, būtinąs efektyviai vaiko gerovės srityje dirbančio darbuotojo veiklai:

- empatija;
- emocinis reguliavimas;
- savivoka;
- psichologinis lankstumas.

Autorių teigimu, šie gebėjimai yra atsparumo ir sveiko streso įveikimo mechanizmų dalis, kai reikia kovoti su nuovargiu ir perdegimu. Borjanic Bolic (2018, p. 217) išskiria riziką, jog “vaiko gerovės srityje dirbantiems darbuotojams, atliekant funkcijas, atskleidžiant netinkamo elgesio su vaiku situacijas, kyla pavojus patirti antrinį trauminį stresą ir netiesioginį traumavimą“. Todėl šių kompetencijų turėjimas gali padėti darbuotojui atpažinti savo jausmus, suprasti kaip jie veikia jo elgesį ir sprendimus, suprasti apie savo vidinius išteklius ir ribas. Taip pat tai didina gebėjimą įsijausti į klientų situacijas, parodyti jiems supratimą ir rūpestį. Millar, Devaney, Butler (2019, p. 580) emocinį intelektą vertina kaip „kompetenciją, kurią galima plėtoti ir tobulinti, o ne kaip įgimtą ypatybę“.

Komunikacijos ir tarpasmeninių santykių kūrimo kompetencija. Pasak Sevet ir kitų (2018, p. 34), „vaiko gerovės srityje dirbantys darbuotojai turi ne uždrausti, smerkti ar įspėti, bet klausytis, klausinėti, užmegzti konstruktyvų bendravimą ir ieškoti sprendimų, tinkančių visoms skirtingoms šalims“. Forrester, Killian, Westlake, Sheehan (2019, p. 110) pabrėžia šiuos komunikacijos aspektus dirbant su vaikais ir šeimomis – „rūpestis ir įsitraukimas, autoritetas ir parama elgesio pokyčiams“. Galima teigti, jog siekiant efektyvių pokyčių, darbuotojai turi būti nuoširdūs ir atviri, kad galėtų išgirsti vaikus, jų tėvus, suprasti priežastis dėl kurių šeima atsidūrė sudėtingoje situacijoje ir įvertinti galimybes ją išspręsti. Damiani-Taraba, Dumbrill, Gladstone, Koster, Leslie, Charles (2017, p. 458) pažymi, jog „darbuotojų dėmesingumas ir malonus elgesys, buvo itin vertinami paslaugų gavėjų ir jiems pavyko pasiekti geresnių rezultatų“. Autorių atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad įtraukus tėvus į planavimą, neignoruoiant problemų, kurias tėvai įvardija kaip svarbias, neprašant jų padaryti tai, kas jiems neatrodytų naudinga, ir suradus tinkamas paslaugas, tai veda į didesnę kliento įsitraukimą. Darbuotojai gali susidurti su agresija ir pasipriešinimu, netgi smurtu, nukreiptu prieš juos. Iššūkius keliantis šeimų elgesys gali sutrukdyti užmegzti santykį ir turėti įtakos pagalbos procesui. Pasak

Baby, Gail, Swain (2018, p. 68), „komunikacijos įgūdžių lavinimas yra tinkama strategija siekiant sumažinti kliento agresiją ar užkirsti jai kelią“.

Sevet ir kitų (2018) teigimu, vaiko gerovės srityje dirbantys darbuotojai turi turėti **tarpininkavimo ir derybų valdymo kompetenciją**. Šie įgūdžiai padeda ne tik kalbantis su šeima, planuojant pagalbos procesą, bet ir bendradarbiaujant su kitomis institucijomis. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė pažymi, kad „skundų nagrinėjimo praktika rodo, jog dažnai trūksta sklandaus specialistų bendradarbiavimo“ (Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus 2020 metų veiklos ataskaita, 2021, p. 24). Bai, Collins, Fisher, Crampton (2020) nurodo, jog bendradarbiavimui trukdo „bendrų vertybių trūkumas, neteisingas kito darbuotojo vaidmens supratimas, suvokimas, kad darbuotojai nėra įsipareigoję savo darbui“. Galima teigti, jog bendradarbiavimas yra priklauso nuo visų procese dalyvaujančių asmenų. Tamutienė ir kiti (2020, p. 172) pažymi, jog „tarpinstitucinio bendradarbiavimo problemos sąlygoja neveiksmingą vaiko apsaugą, kadangi perteklinė hierarchija tarp darbuotojų užkerta kelią bendradarbiavimo planavimui ir operatyviam informacijos keitimuisi“. Sevet ir kiti (2018, p. 34) pažymi, jog „tarpininkavimas grindžiamas konstruktyvaus bendravimo tarp bendruomenės lyderių, šeimų ir vaikų poreikiu“. Autoriai nurodo, jog siekiant sisteminių pokyčių, būtina gauti už sprendimų priėmimą atsakingų žmonių palaikymą, pateikiant priimtina ir palankų sprendimą visoms šalims.

Newell, Bounds (2021, p. 1) pabrėžia, jog profesiniam tobulėjimui vaiko gerovės srityje yra reikšminga **darbuotojo etinė kompetencija**. Pasak autorių, vaiko gerovės darbuotojų veikla yra pagrįsta vertybėmis, ji apima pareigą ne tik vaikams ir jų šeimoms, bet ir taip pat kolegoms, bendruomenei ir galiausiai pačiai profesijai. Taip pat - įsipareigojimą tarnauti tiems, kuriems to reikia, socialinio teisingumo siekimą, visų žmonių vertės, žmogaus santykius svarbos klausimus ir nuolatinį įsipareigojimą siekti profesinio sąžiningumo ir kompetencijos. Tamutienė ir kiti (2018, p. 208) pažymi, jog „požiūrio ir vertybių klausimai yra labai svarbūs, ypač kai reikia apsispręsti dėl intervencijos priemonių prioriteto“. Darbuotojų etiką nagrinėję Newell, Bounds (2021, p. 2) nurodo, jog „vaiko gerovės srityje dirbantiems darbuotojams dažnai kyla etinės dilemos, kai reikia priimti sudėtingus sprendimus ir yra susiduriama su prieštaraujančiais klientais, kolegomis ir bendruomene“. Webb (2019, p. 21), atkreipia dėmesį, jog „darbuotojui gali tekti priimti sprendimą remiantis savo asmeniniu vertinimu ir atsižvelgiant į vaiko geriausius interesus“. Taigi tuomet darbuotojai turi suderinti savo asmenines pažiūras, profesines ir vertybines sistemas, tam, kad priimtų šeimai geriausią sprendimą. Vertybės padeda žvelgti į kiekvieną klientą kaip unikalų ir vertingą, veiksmingai dirbti, teikti pagalbą ir išlikti etiškiems. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodekse (2019) neišskiriamos vertybės, tačiau nurodomi etikos principai:

- „pagarba žmogui;
- atsakomybė;
- vaiko interesų pirmumas;
- nešališkumas ir sąžiningumas;
- profesionalumas;
- bendradarbiavimas;
- pavyzdingumas;
- skaidrumas ir atvirumas“.

Žalimienė ir kiti (2020, p. 39) nurodo, jog šiame dokumente “apibūdinama specialistų laikysena ir principinės nuostatos bei įsipareigojimai valstybės patikėtam mandatui, išryškinami reikalavimai profesinei veiklai ir kompetencijai”. Etikos kodekso paskirtis - nurodyti kryptį sprendimų priėmimui ir elgesiui iškilus etinėms problemoms. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodeksas (2019) yra kaip taisyklių rinkinys, kuriame nurodoma kaip darbuotojai turėtų elgtis tam tikrose situacijose. Etikos kodekse nėra pateikiama ką daryti darbuotojui susidūrus su etine dilema, kaip reikėtų elgtis jei dėl susidariusios situacijos nepavyksta laikytis visų principų, jei jo asmeninės vertybės nesutampa su organizacijos. Nacionalinė JAV socialinių darbuotojų asociacija (2017, p. 3) akcentuoja, jog “atsiradus vertybių konflikto galimybei, darbuotojai turi ieškoti tinkamo konsultanto prieš priimdami sprendimą”. Asociacija taip pat pažymi, kad etiškas elgesys prasideda ne nuo etikos kodekso patvirtinimo, bet nuo darbuotojo įsipareigojimo būti etišku. Taigi etikos kodeksą turi sukurti asmenys, kurie suvokia moralinius klausimus ir siekia priimti patikimus etiškus sprendimus.

Pasak Thompson ir Stepney (2018, p. 30), “dėl savo veiklos ir funkcijų, vaiko teisių apsaugos specialistai neišvengiamai susiduria su pasipriešinimu ir konfliktais”. Situacijos, kai reikalinga paimti vaiką iš nesaugios jam aplinkos, iššaukia tėvų ar globėjų pyktį; tokius jausmus gali jausti ir specialistai, su kuriais bendradarbiaujama - policininkai, socialiniai darbuotojai, atvejo vadybininkai, pedagogai ir kt. Wang, Chan ir Chow (2018) atliktas tyrimas atskleidė, jog trys ketvirtadaliai tyrime dalyvavusių socialinių darbuotojų turėjo spręsti konfliktus su šeimomis. Taigi **konfliktų valdymo kompetencija** vaiko teisių apsaugos specialistui yra būtina. Pirmiausia vaiko teisių apsaugos specialistai turi turėti gebėjimą saugiai tvarkytis su savo pykčiu, kad išliktų profesionalūs ir objektyvūs bei galėtų valdyti situaciją. Van Hook (2019, p. 158) pažymi, jog “darbuotojai, dirbantys su vaikais ir šeimomis, turi turėti veiksmingų konfliktų sprendimo įgūdžių”. Pasak autorės, konstruktyvus konfliktų sprendimas didina šeimos atsparumą, o tiek konfliktų vengimas, tiek jų nepakankamas valdymas - kenkia. Bercovitch (2019, p. 45) teigimu, “atsidūręs konfliktinėje situacijoje, specialistas turi gebėti užtikrinti, kad kiekviena pusė suprastų, kaip kita mato dalykus,

priimti kylančius jausmus ir nukreipti į pozityvų sprendimą”. Galima teigti, jog pakankama konfliktų sprendimo kompetencija gali būti ir kaip resursas šeimoms stiprinti. Be to, sėkmingai valdydamas krizes ir konfliktus, vaiko teisių apsaugos specialistas didina pasitikėjimą savimi ir efektyviai padeda klientams.

Atlikus mokslinės literatūros analizę, galima teigti, jog vaiko teisių apsaugos specialistas, siekdamas savo veiklos efektyvumo, turi turėti specifinių kompetencijų, kurios nėra detalizuojamos valstybės tarnybą reglamentuojančiuose teisės aktuose. Savo veikloje vaiko teisių apsaugos specialistai susiduria su unikaliomis problemomis, nes jose dalyvauja skirtingi vaikai ir suaugusieji. Šiame darbe yra būtina reflektavimo kompetencija. Kadangi darbas su žmonėmis yra neatsiejamas nuo paties darbuotojo patirčių ir išgyvenimų, keliantis stresą, vaiko teisių apsaugos specialistui būtina gebėti reflektuoti, kad galėtų atskirti savo jausmus nuo klientų ir į situaciją pažvelgti iš šalies, taip išlaikant profesionalumą ir objektyvumą. Darbuotojai turi suprasti savo vaidmenį, išsamiai įvertinti situaciją, efektyviai komunikuoti, kurti pasitikėjimu grįstus santykius su vaiku ir šeima. Taip pat turi gerai išmanyti pagrindinį vaiko teises apibrėžiantį dokumentą - Vaiko teisių konvenciją, suprasti ir taikyti jos principines nuostatas bei visose situacijose laikytis į vaiką orientuoto požiūrio. Išryškėja vaiko atstovavimo teisiniuose procesuose kompetencijos būtinybė – vaiko teisių apsaugos specialistas turi stebėti ir vertinti jų atitikimą vaiko teisėms ir geriausiems interesams bei teikti paramą vaikui. Vaiko teisių apsaugos specialistams būtina turėti žinių apie vaiko raidą, jos etapus, trauminės patirties įtaką, kad galėtų tinkamai suprasti ir įvertinti vaiko poreikius. Nuo vaiko teisių apsaugos specialisto kompetencijos neatsiejamas emocinis intelektas ir asmeninės savybės, vertybės, etiniai principai, kadangi dažnai sprendimai priimami remiantis vidiniais įsitikinimais. Be to, dėl savo funkcijų specifiškumo, neišvengiama konfliktų, kurių konstruktyvus sprendimas gali lemti tiek vaiko teisių apsaugos specialisto, tiek šeimos ar kolegų pasirinkimus. Šių specifinių kompetencijų turėjimas leidžia efektyviai teikti pagalbą vaikui ir jo šeimai, siekti pokyčių ir gerinti klientų gyvenimo kokybę. Kompetentingi vaiko teisių apsaugos specialistai yra visos vaiko teisių apsaugos sistemos pagrindas. Tinkamai išsilavinę, nuolat gilinantys žinias ir įgūdžius darbuotojai gali pasiekti geresnių rezultatų. Toliau darbe bus nagrinėjami vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo būdai ir galimybės.

2.2. Kompetencijų tobulinimo būdai ir galimybės

Pasak Damalakenės ir kitų (2019, p. 73), „kompetencijų, juo labiau profesinių, įgijimas nėra baigtinis dalykas, jos turi būti nuolat plėtojamos ir tobulinamos“. Adomaitienės ir Balčiūnienės (2017, p. 77) teigimu, „profesinės kvalifikacijos tobulinimas padidina darbinės veiklos vertę, darbo našumą, stiprina darbuotojo pasitikėjimą savimi, sukuria platesnes karjeros perspektyvas“. Galima teigti, jog kompetencijų tobulinimas yra nuolatinis procesas. Pasak Rakštelienės, Serafino, Šepetienės

(2017, p. 59) „viena iš dažniausiai naudojamų priemonių, siekiant inovacijų viešajame sektoriuje – nuolatinis, sistemingas viešojo sektoriaus darbuotojų kompetencijos didinimas“. Adomaitienė, Balčiūnienė (2017, p.79) taip pat pažymi, jog „organizacijai darbuotojų kompetencijų plėtojimas ir kvalifikacijos kėlimas naudingas, nes skatina motyvacijos augimą ir didina lankstumą bei garantuoja organizacijos narių reikalingo kvalifikacijos lygio palaikymą“. Vaiko teisių apsaugos specialistų kvalifikacijos tobulinimas organizuojamas remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo“ (2018), kuriame nurodomos valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo formos ir būdai. Žemiau pateikiama autorės sudaryta 4 lentelė, kurioje nurodoma kvalifikacijos tobulinimo forma ir jos sudėtis.

4 lentelė. Valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimo formos

Kvalifikacijos tobulinimo forma	Sudėtis
Savišvieta	„Savarankiškas mokymasis, kuris remiasi asmens iš įvairių šaltinių gaunamomis žiniomis ir jo praktine patirtimi“.
Mokymasis veikloje	„Valstybės tarnautojui sudėtingų, kompleksinių užduočių atlikimas savarankiškai, su įstaigoje pareigas einančiu (-iais) asmeniu (-imis) ar mentoriumi, įstaigoje pareigas einančių asmenų mokymas ar pavadavimas, kurio metu įgyjamos naujos ar lavinamos turimos kompetencijos, žinios ir gebėjimai“.
Mokymasis iš kitų asmenų	„Valstybės tarnautojo naujų kompetencijų, žinių ir gebėjimų įgijimas ar turimų kompetencijų, žinių ir gebėjimų lavinimas komandiruočių, stažuočių, darbo grupių veiklos, projektų ir renginių metu, bendradarbystės centruose ar ugdomojo vadovavimo metu“.
Neformalusis švietimas	„Švietimas pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas, išskyrus formaliojo švietimo programas“.

Šaltinis: sudaryta pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo“ (2018), Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą (1991).

Remiantis 4 lentelės duomenimis, galima teigti, jog siekiama įvairiapusiško darbuotojų kompetencijų ugdymo. Apimamas ne tik mokymasis grupėje ar kartu su kitu asmeniu (mentoriumi), bet ir savarankiškas mokymasis. Zaščerinska, Andreeva, Zaščerinskis, Aļeksejeva, Gloņina (2017, p. 659) mokymąsi apibūdina „kaip konstruktyvų, augantį, nukreiptą į save, orientuotą į tikslą, interaktyvų, bendradarbiaujantį ir individualiai skirtingą procesą, ugdantį žinias, supratimą ir įgūdžius“. Mokydamasis savarankiškai, darbuotojas gali pasirinkti jam aktualiausias temas, todėl gali būti labiau motyvuotas siekdamas įgyti žinių. Darbuotojas gali skaityti mokslinius straipsnius, domėtis atliktais tyrimais, dalyvauti konferencijose ir kt. Kolbergytės (2016, p. 218) teigimu, „saviugda padeda spręsti ne tik dabartines žmogaus kasdienio gyvenimo problemas, bet ir formuoja naujas savybes, įgūdžius bei vertybes kaip pagrindą brandesniai ir atsakingesniai požiūriui į nuolatinį savęs ugdymą“. Tačiau nors valstybės tarnautojų kompetencijų tobulinimo formos yra

įvairios, bet pateikiamos apibendrintai, nevysiškai atitinka vaiko teisių apsaugos specialisto darbo specifiką.

UNESCO neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų pripažinimo, patvirtinimo ir akreditavimo gairėse (2012, p. 5) **neformalusis mokymasis** apibūdinamas kaip „mokymasis, kuris yra formaliojo mokymosi papildymas arba alternatyva“. Galima teigti, jog neformalus švietimas gali būti lankstesnis, užimti mažiau laiko, koncentruotai suteikti trūkstančių žinių. Rakštelienė, Serafinas ir Šepetienė (2017, p. 71) kelia neformaliojo mokymosi idėjos problemą, kuri, pasak autorių, „tarsi palikta savieigai – neaišku, ko darbuotojas nežino, ar jam sudarytos tinkamos sąlygos atskleisti savo gebėjimus, kokius parinkti aktualius vertinimo kriterijus ir koks turėtų būti vertinimo procesas“. Galima daryti prielaidą, jog net ir mokantis savarankiškai, darbuotojui reikalinga kryptis ir priežiūra. Dirbant vaiko gerovės srityje, kintant klientams ir situacijoms, kompetencijų tobulinimo poreikis gali kilti nuolat ir darbuotojui itin reikšminga suprasti kokių žinių jam trūksta ir koku būdu jas įgyti.

4 lentelėje minimas kvalifikacijos kėlimo formos „mokymasis veikloje“ ir „mokymasis iš kitų asmenų“ apima **praktinį mokymąsi**. Schelbe, Radey (2017, p. 72) pažymi, jog „mokymasis veikloje (angl. *job shadowing*), padeda tiesiogiai atskleisti vaiko teisių apsaugos specialisto darbo ypatumus“. Autorės nurodo, jog mokymosi veikloje metu, stebint kolegą, būtina iš anksto aptarti kokių elementų bus mokomasi. Schelbe, Radey, Panisch (2017, p. 58) akcentuoja, jog kompetencijų tobulinimui svarbus patirties perėmimas iš kolegų, vaiko teisių apsaugos srityje dirbančių ilgą laiką. Pasak autorių, kolegos gali padėti vieni kitiems, o ypač naujai pradėjusiems dirbti, suprasti savo funkcijas ir atsakomybes. Osipov, Ziyatdinova, Irismetova (2020, p. 2) mentorystę apibūdina kaip neformalų žinių perdavimo procesą organizacijos viduje. Irby, Lynch, Boswell, Kappler Hewitt (2017, p. 2) teigimu, „mentoriai gali pasiūlyti paramą ir patarimus, taip pat mentoriai nėra vertinantys ar kritiški; veikiau jie kuria santykius bei patikimą aplinką mokymo tobulinimui“. Galima teigti, jog mentorystę teikia teigiamą asmeninę ir profesinę naudą vaiko gerovės darbuotojams. Pasak Frost ir Dolan (2021, p. 503), „žinių naudojimą ir mokymąsi reikia nuolat kvestionuoti ir pakreipti taip, kad jie atitiktų tikslą - tai leis darbuotojui efektyviai atrasti ir panaudoti žinias“. Autorių teigimu, mokymasis praktikoje apima mokymąsi tiek iš sėkmės, tiek iš nesėkmės, ir kad norint mokytis, reikia lanksčiai priimti praktines klaidas.

Nemažai autorių svarbia vaiko gerovės srityje dirbančio darbuotojo kompetencijos tobulinimo būdu įvardina **superviziją**. Lietz (2018, p. 331) pažymi, jog „supervizija gerina praktikos kokybę, kuomet siekiama užtikrinti vaikų saugumą, pastovumą ir gerovę“. Autorės teigimu, supervizija yra dialogu grįstas, atvejų peržiūros ir konsultavimosi procesas, kurio funkcija yra darbuotojo švietimas. Webb (2019, p. 34) akcentuoja, jog „pagalbos procesas yra interaktyvus ir apima savęs naudojimą pagalbos santykiuose, darbuotojams sunku būti objektyviems dėl savo veiksmų, ir supervizija

suteikia galimybę atnaujinti peržiūrėti savo veiklą ir suprasti savo stiprybes ir sunkumus“. Radey, Stanley (2018, p. 128) nurodo, jog “kokybiška supervizija teigiamai susijusi su vaiko gerovės darbuotojų pasitenkinimu darbu, darbuotojo įgalinimu ir saviveiksmingumu“. Collins-Camargo ir Antle (2018, p. 64) pažymi, jog “supervizija turi būti grįsta žiniomis apie traumą, kadangi dažnai vaikai, su kuriais dirbama, turi trauminių patirčių, o darbuotojus veikia jų pačių patirtos traumos“. Galima teigti, jog supervizijos metu darbuotojai turėtų apmąstyti savo profesines ir asmenines patirtis. Pasak Naujanienės, Eidukevičiūtės ir Ruškaus (2018, p. 36), “supervizija įgalina darbuotojus nuolatos mokytis ir jaustis pajėgius savo darbą atlikti geriausiai kaip tik gali“.

Reikšminga išskirti vaiko teisių apsaugos **skyriaus vadovo kompetencijų tobulinimą**. Skrickienės, Čepuraitės ir Štaro (2018, p. 78) teigimu, „vadovai besimokančioje organizacijoje yra suvokiami kaip besimokantys lyderiai, strategai, planuotojai ir asmenybės“. Šneiderienė, Vaitiekus, Vaitiekienė (2020, p. 45) teigia, jog “organizacijų vadovai XXI a. turi gebėti sutelkti organizacijos personalą strateginių užduočių įgyvendinimui, mokėti racionaliai ir efektyviai formuoti palankią aplinką besimokančiai organizacijai“. Autoriai išskiria šia svarbiausias kompetencijas, reikalingas vadovui - vadybines ir lyderystės. Pasak Skrickienės, Čepuraitės ir Štaro (2018, p. 59), „besimokančios organizacijos yra tokios organizacijos, kuriose žmonės nuolat didina savo kompetenciją, siekdami rezultatų, kur laisvai plečiami komandiniai siekiai ir kur žmonės be perstojo mokosi pamatyti visumą“. Galima teigti, jog kompetencijų tobulinimas nėra tik asmeninė darbuotojo atsakomybė; kompetencijų tobulinimas turi būti organizuotas galvojant apie visą organizaciją. Vaitkevičius (2016, p. 124) pažymi, jog organizacijos lyderio vaidmuo yra “užtikrinti tokią aplinką, kurioje organizacijos nariai, siekdami bendrų organizacijos tikslų, būtų motyvuoti įgyti žinių, plėtoti, panaudoti jas ir jomis keistis“. Taigi organizacijos lyderis turi net tik pats nuolat mokytis ir tobulėti, bet ir skatinti tą daryti kitus darbuotojus. Nuo 2019 m. sausio 1 d., įsigaliojus naujam Valstybės tarnybos įstatymo redakcijai, pasikeitė valstybės tarnautojų mokymo ir kvalifikacijos tobulinimo tvarka. Viena iš naujovių, jog nebelieko teikiančių mokymo paslaugas valstybės tarnautojams, sąrašų. Taigi, valstybės tarnautojams neliko apribojimų, jie gali mokytis visose mokymo paslaugas teikiančiose organizacijose. Kadangi mokymo įstaigų ir organizacijų, teikiančias įvairias mokymo paslaugas ir kompetencijų tobulinimo programas yra daugybė tiek Lietuvoje, tiek užsienyje, atsakomybė dėl mokymų kokybės tenka paslaugų pirkėjui – skyriaus vadovui. Skyriaus vedėjas turi įvertinti skyriuje dirbančių darbuotojų kompetencijas ir nustatyti jų tobulinimo poreikį. Tam reikalinga atlikti kompetencijų analizę, kad išsiaiškinti trūkstamas kompetencijas ir suplanuoti kaip jos bus tobulinamos. Pasak Rakštelienės, Serafino, Šepetienės (2017, p. 63) „nuo to, kiek tiksliai ir aiškiai bus identifikuotas mokymų poreikis, priklausys mokymų rezultatai ir jų įtaka organizacijos veiklai“.

Jei kompetencijų analizė neatliekama arba nėra identifikuojamas mokymų poreikis, kompetencijų tobulinimo būdai parenkami atsitiktinai, atsiranda tikimybė, jog ne tik bus neefektyviai naudojamos skirtos lėšos, bet ir darbuotojai nebus motyvuoti dalyvauti. Raudeliūnaitės ir Gudžinskienės (2017, p. 275) atliktame tyrime išryškėjo šie socialinio darbo srityje dirbančių darbuotojų motyvai tobulinti savo kompetencijas: „susipažinti su naujovėmis savo profesinėje srityje, noras įgyti specialaus ugdymo žinių ir tobulinti savo įgūdžius dirbant su intelekto negalia, teikti kokybiškas paslaugas, noras dalytis profesine patirtimi, atestacijos reikalavimai, jų administravimo skatinimas ir palaikymas“. Kavaliauskienė, Nikolajenko (2017, p. 48) pažymi, jog „domėjimasis darbuotojo profesinio ir asmeninio tobulėjimo poreikiais, galimybė mokytis ir tobulėti, dalijimasis patirtimi, sudaro prielaidas tvirtoms teigiamoms nuostatoms darbo aplinkos atžvilgiu“.

Apibendrinant galima teigti, jog įstaigos ir darbuotojų poreikius atitinkantys kompetencijų tobulinimo būdai ir formos padeda užtikrinti darbuotojų veiklos kokybę bei suteikia galimybę darbuotojams atsiskleisti. Mokymai vaiko apsaugos sistemos darbuotojams yra labai svarbūs norint sukurti ir išlaikyti kompetentingą darbo jėgą, kuri veiksmingai siekia saugumo, pastovumo ir gerovės vaikui. Skirtingų kompetencijų tobulinimo būdų ir formų derinimas darbuotojui leidžia tobulėti įvairiapusiškai, gauti žinių, informacijos ir praktinių įgūdžių. Praktinis mokymasis leidžia darbuotojams suprasti veiklos specifiką ir savo vaidmenį. Situacijų stebėjimas, analizė ir aptarimas su mentoriumi, padeda perimti patirtį iš kolegų. Vaiko teisių apsaugos specialistams yra naudinga tobulinti kompetencijas supervizijos būdu. Supervizija padeda darbuotojui kritiškai apmąstyti savo darbą, geriau suprasti tiek klientą, tiek save. Šio proceso metu darbuotojai gerina savo reflektavimo įgūdžius, gebėjimą objektyviai pažvelgti į situaciją. Skyriaus vadovas taip pat privalo nuolat ugdyti lyderystės ir vadybines kompetencijas, kad būtų siekiama skyriaus veiklos efektyvumo, o darbuotojai būtų motyvuojami mokytis.

3. VAIKO TEISIŲ APSAUGOS SPECIALISTŲ KOMPETENCIJŲ TOBULINIMO GALIMYBIŲ IR POREIKIO ATITIKIMO SUBJEKTYVAUS VERTINIMO TYRIMAS

Šiame skyriuje pristatoma vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo galimybių ir poreikio atitikimo subjektyvaus vertinimo tyrimo metodika ir rezultatai. Pagrindžiamas pasirinktas tyrimo tipas, pateikiama tyrimo loginė schema, pagrindžiamas tyrimo instrumentas, apskaičiuojama tyrimo imtis, pristatoma tyrimo etika, surinktų duomenų apdorojimo ir analizės būdai. Atskleidžiami empirinio tyrimo rezultatai, pateikiama jų analizė, pristatoma diskusija, išvados ir rekomendacijos.

3. 1. Tyrimo metodologija

Autoriai Alston, Bowles (2018, p. 272) teigia, jog „pastaruoju metu ryškėja įrodymais grįstos praktikos poreikis, o socialinio darbo lauko tyrėjų vaidmuo tampa vis svarbesnis“. Pasirinkti tyrimo metodai, duomenų rinkimo ir analizės būdai, suteikia galimybę gauti patikimus rezultatus apie tyrinėjamą reiškinį. Mokslinio tyrimo rezultatai turi būti pritaikomi praktiškai - turėdami pagrįstą informaciją ir išvadas, galime pateikti tikslesnes rekomendacijas ir priimti geresnius sprendimus.

Tyrimo tipas. Pasirinktas kiekybinis tyrimo tipas. Pasak Goertzen (2017, p. 12), kiekybiniai tyrimai sutelkia dėmesį į duomenis, kuriuos galima išmatuoti, jie labai efektyviai atsako į tai, „kas ar kaip yra konkrečioje situacijoje“. Autorės teigimu, kiekybinių tyrimų metu gautos išvados atskleidžia elgesį ir tendencijas. Azman Ong, Puteh (2017, p. 14) pažymi, jog „kiekybinė duomenų analizė leidžia atlikti tikslesnius ir patikimesnius tyrimus bei taikyti tyrimo išvadas didesniai populiacijos dydžiui“. Alston, Bowles (2018, p. 11) teigia, jog „kiekybiniuose tyrimuose paties tyrėjo poveikis yra minimalus arba jo visai nėra, todėl gali būti studijuojama „gryna tikrovė“.

Tyrimo metodai. Pasirinktas kiekybinis tyrimo metodas - anketinė apklausa. Queirós, Faria, Almeida (2018, p. 381) teigimu „anketinė apklausa, kurioje formuluojami klausimai, atspindintys individų grupės nuomonę, suvokimą, yra tinkamiausia norint gauti informacijos apie reiškinį“. Vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo poreikius, naudodami kiekybinį tyrimo metodą (anketinę apklausą), analizavo Racz (2017), Terziev (2017), Cabiati (2017). Vaiko teisių apsaugos specialistai, dirbantys teritoriniuose vaiko teisių apsaugos skyriuose, buvo kviečiami dalyvauti anoniminėje apklausoje.

Tyrimo dalyvių atrankos kriterijai. Taikomas atrankos būdas – paprastoji atsitiktinė atranka, kadangi yra žinomas visų specialistų, dirbančių teritoriniuose vaiko teisių apsaugos skyriuose skaičius ir visi turi galimybę dalyvauti atliekamame tyrime. Nors geografiškai respondentai yra išsidėstę visoje šalies teritorijoje, tačiau yra pavaldūs vienai įstaigai, formuojančiai vienodą vaiko

teisių apsaugos skyrių veiklos praktiką, o pasirinktas apklausos būdas (anketinė apklausa) nereikalauja vykti pas respondentus.

Tyrimo imtis. Siekiant parinkti reprezentatyvią imtį, pasirinktas imties sudarymo būdas – tikimybinis, paprastoji atsitiktinė imtis. Kvietimas dalyvauti tyrime siunčiamas į visus teritorinius vaiko teisių apsaugos skyrius. Imties dydis apskaičiuojamas pagal Yamane (1967) supaprastintą imties dydžio formulę, kai žinomas populiacijos dydis:

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

N – populiacijos dydis, e – matavimo paklaida. Tarnybos duomenimis, 2020 metais joje dirbo 643 darbuotojai, iš jų teritoriniuose vaiko teisių apsaugos skyriuose - 539 (Tarnybos 2020 m. veiklos ataskaita, 2021). Matavimo paklaida 5 proc. (arba 0,05):

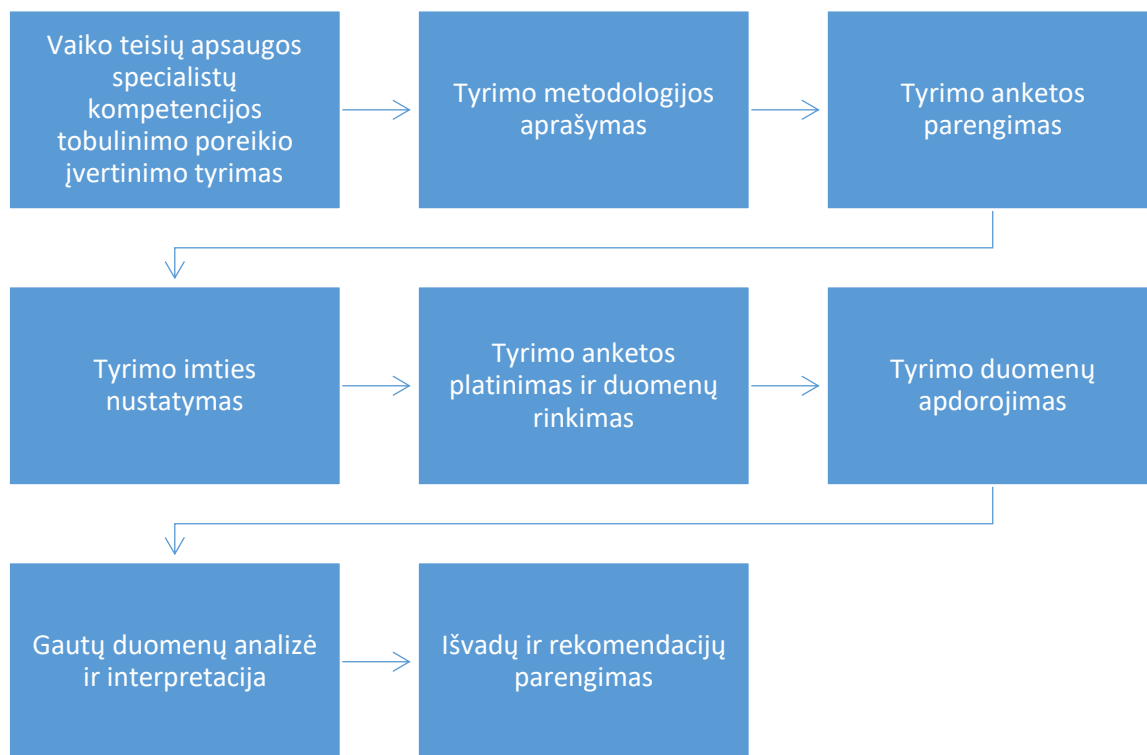
$$n = \frac{539}{1 + 539 \cdot 0,05^2}$$

Gaunama n reikšmė – 229.

Tyrimo organizavimas. 2021 m. spalio – lapkričio mėn. atlikta bandomoji anketinė apklausa, siekiant patikrinti ar anketos klausimai yra suprantami ir aiškūs. Pasak Gaižauskaitės ir Mikėnės (2014, p. 199), “klausimyno išbandymas ypač svarbus, kai klausimynas bus pildomas savarankiškai, kadangi klausimyno pildymo procese nebelieka interviuotojo, kuris galėtų išspręsti klaidas ar problemas”. Pagal gautą grįžtamąjį ryšį tyrimo instrumentas buvo pakoreguotas. Svarbu paminėti, jog respondentai neaptiko loginių klaidų ar neatitikimų, pastebėjimai daugiausia buvo techninio pobūdžio. Paminėta, jog anketa neturi būti siunčiama respondentams Word formate, nes tai juos apsunkins ir nepavyks surinkti pakankamai duomenų.

Galutinė anketinė apklausa atlikta 2022 m. sausio – kovo mėn., elektroniniu paštu, pateikiant nuorodą į klausimyną, patalpintą platformoje www.survio.com, kurio pagalba siekiama atskleisti vaiko teisių apsaugos skyrių specialistų kompetencijų tobulinimo poreikį. Prieš pradėdant platinti anketas, kreiptasi į VVTAIT Žmogiškųjų išteklių skyriaus patarėją Gailą Matulytę, siekiant gauti leidimą atlikti tyrimą teritoriniuose vaiko teisių apsaugos skyriuose. Pokalbių telefonu (2022-01-14) bei nuotolinių susitikimų (2022-01-20) metu aptarti magistro baigiamojo darbo tikslas ir uždaviniai, tyrimo instrumento pagrįstumas, gautų rezultatų praktinis pritaikymas, bendradarbiavimo galimybės. Tyrimo instrumentas dar kartą pakoreguotas atsižvelgiant į patarėjos G. Matulytės pastabas. Gavus leidimą, teritorinių skyrių darbuotojams išsiųsti elektroniniai laiškai su nuoroda į klausimyną.

Žemiau pateikiamame 2 paveiksle vaizduojama tyrimo organizavimo loginė seka.

2 pav. Tyrimo loginė seka

Tyrimo instrumentas. Anketa (1 priedas) sudaryta remiantis teorinėje darbo dalyje analizuotais mokslininkų (Zlotnik, DePanfilis, Daining, McDermot, Lane, 2005; Morton, 2015; Johansson, Stefansen, Bakketeig, Kaldal, 2017; Racz, 2017; Schelbe, Radey, Panisch, 2017; Zaščerinska, Andreeva, Zaščerinskis, Aļeksejeva, Gloņina, 2017; Rakštelienė, Serafinas, Šepetienė, 2017; Briar-Lawson, Zlotnik, 2018; Lietz, 2018; Tamutienė, 2018; Frankel, 2018; Jankowski, Schifferdecker, Butcher, Foster-Johnson, Barnett, 2018; Radey, Stanley, 2018; Sevet, Ouedraogo, Chojnowicz, Bertrand, 2018; Strand, Sprang, 2018; Murauskienė, 2019; Millar, Devaney, Butler, 2019; Ahmad, Awal, Al Adib Samur, 2019; Bai, Collins, Fisher, Crampton, 2020; Perry, Creavey, Arthur, Chance Humer, Lundgern, Rivera, 2020; Manigault, 2020; Malja ir kt., 2020; Koprowska, 2020; Newell, Bounds, 2021) atliktais tyrimais vaiko teisių apsaugos specialistų ir vaiko gerovės darbuotojų kompetencijų srityje (5 lentelė). Anketos struktūra dera su teorinėje dalyje atlikta vaiko teisių apsaugos specialistų funkcijų ir kompetencijos sandų analize.

Anketą sudaro uždaro ir atviro tipo klausimai. Uždaro tipo klausimai suformuluoti naudojant ranginę (1-7, 18 klausimai) bei intervalinę (8-14, 19 klausimai) matavimo skales. Uždaro tipo klausimai sumažina atsakymų paklaidą, gautus duomenis lengviau susisteminti, analizuoti ir iškirti pagrindines tendencijas. Atviro tipo klausimai (15-17) leidžia respondentams išsakyti savo nuomonę. Prie 7, 9, 11-14, 18 klausimų pateikiamas atsakymo variantas „kita“ suteikia galimybę pateikti papildomą informaciją laisva forma. Pildydami anketas, tyrimo dalyviai, priklausomai nuo klausimo,

galėjo pasirinkti vieną ar kelis atsakymo variantus. Pirmojo bloko klausimai (1-7) skirti surinkti duomenims apie respondentų sociodemografines charakteristikas: respondentų lytis, amžius, darbo vieta (teritorinis skyrius), darbo patirtis, pareigos, išsilavinimas. Pažymėtina, jog pareigos pateikiamos pagal tipiniuose apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymuose (Tipinis apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymas, 2021) pateikiamą skirstymą, kadangi tai didina konfidencialumą. Antrojo bloko (8-11) klausimai skirti respondentų kompetencijų įvertinimui. Šio bloko klausimais siekta atskleisti kaip respondentai vertina savo ir kolegų kompetencijas bendrai ir atskirose srityse (žinios, gebėjimai, vertybės). Trečiojo bloko klausimai (12-23) skirti suprasti respondentų naudojamus kompetencijų tobulinimo būdus, jų naudą, išsiaiškinti kompetencijų tobulinimo būdų pasirinkimo prielaidas bei kompetencijų tobulinimo temų poreikį. 5 lentelėje pateikiamas diagnostinių klausimų blokų pagrindimas.

5 lentelė. *Tyrimo anketos diagnostinių klausimų blokai.*

Klausimų blokai	Klausimų nr.	Vertinami aspektai	Analogiškus aspektus tyrinėję autoriai
2 blokas. Kompetencijų vertinimo klausimai	8	Savo turimos kompetencijos įvertinimas	Morton (2015), Briar-Lawson, Zlotnik (2018), Frost, Dolan (2021)
	9	Savo turimų žinių, gebėjimų ir vertybių įvertinimas	Frankel (2018), Rahmat, Prasetyo, Wahyuningsih, Gustiananda, Asrori (2020), Manigault (2020), Johansson, Stefansen, Bakketeig, Kaldal (2017), Murauskienė (2019), Newell, Bounds (2021), Tamutienė (2018), Jankowski, Schifferdecker, Butcher, Foster-Johnson, Barnett (2018), Strand, Sprang (2018), Sevet, Ouedraogo, Chojnowicz, Bertrand (2018), Koprowska (2020), Perry, Creavey, Arthur, Chance Humer, Lundgern, Rivera (2020), Millar, Devaney, Butler (2019), Awal, Al Adib Samur (2019)
	10	Kolegų turimos kompetencijos įvertinimas	Morton (2015), Briar-Lawson, Zlotnik (2018), Frost, Dolan (2021)
	11	Kolegų turimų žinių, gebėjimų ir vertybių įvertinimas	Frankel (2018), Rahmat, Prasetyo, Wahyuningsih, Gustiananda, Asrori (2020), Manigault (2020), Johansson, Stefansen, Bakketeig, Kaldal (2017), Murauskienė (2019), Newell, Bounds (2021), Tamutienė (2018), Jankowski, Schifferdecker, Butcher, Foster-Johnson, Barnett (2018), Strand, Sprang (2018), Sevet, Ouedraogo, Chojnowicz, Bertrand (2018), Koprowska (2020), Perry, Creavey, Arthur, Chance Humer, Lundgern, Rivera (2020), Millar, Devaney, Butler (2019), Awal, Al Adib Samur (2019)
	12-13	Kompetencijų tobulinimo būdai	Lietz (2018), Radey, Stanley (2018), Malja ir kt. (2020), Romero, Lassmann (2017), Webb (2019),
3 blokas. Kompetencijų tobulinimo klausimai.	14	Kompetencijų tobulinimo būdų naudingumo įvertinimas	Zlotnik, DePanfilis, Daining, McDermot, Lane (2005), Kolbergytė (2016), Rakštelienė, Serafinas, Šepetienė (2017)
	15-17	Kompetencijų tobulinimo temų,	Terzиеv (2017), Schelbe, Radey (2017), Jankowski, Schifferdecker, Butcher, Foster-Johnson, Barnett (2018),

		įgytų žinių ir įgūdžių atskleidimas	Havig K., Pharris, A., McLeo D., Natale A. P., Miller-Cribbs J. (2020)
	18	Kompetencijų tobulinimo būdų pasirinkimo prielaidos	Zaščerinska, Andreeva, Zaščerinskis, Aļeksejeva, Gloņina (2017), Schelbe, Radey, Panisch (2017), Rakšteliene, Serafinas, Šepetienė (2017), Radey, Stanley (2018), Bai, Collins, Fisher, Crampton (2019)
	19-20	Kompetencijų tobulinimui sudaromų sąlygų vertinimas	Vaitkevičius (2016), Skrickienė, Čepuraitė ir Štaras (2018), Šneiderienė, Vaitiekus, Vaitiekienė (2020)
	21	Kompetencijų tobulinimo temų poreikis	Vaitkevičius (2016), Racz (2017), Terziev (2017)

Klausimyno patikimumas patikrintas apskaičiuojant *Cronbach alpha* koeficientą. Pasak Pakalniškienės (2012, p. 12), “moksliniuose darbuose gerai, kai Chronbach alfa yra didesnė nei 0,70“. Cronbach alfa reikšmės buvo apskaičiuotos keturiems klausimyno blokams. Pirmojo, antrojo, trečiojo ir visų blokų bendrai – ketvirtojo. Gautas rezultatas pateikiamas 6-9 lentelėse.

Pirmojo klausimų bloko reikšmė gauta neigiama -0.041 ir arti nulinės reikšmės, rodanti, kad patikimumas nepakankamas (6 lentelė).

6 lentelė. *Pirmojo bloko klausimų patikimumas*

Patikimumo statistika	
Cronbach's Alpha ^a	Klausimų skaičius
-.041	7
a Vertė yra neigiama, dėl neigiamos vidutinės elementų kovariacijos. Tai pažeidžia patikimumo modelio prielaidas.	

Antrojo klausimų bloko alfa reikšmė yra 0.911 (7 lentelė), tai yra >0.70 ir šio klausimų bloko patikimumas yra tinkamas.

7 lentelė. *Antrojo bloko klausimų patikimumas.*

Patikimumo statistika	
Cronbach's Alpha	Klausimų skaičius
.911	27

Trečiojo klausimų bloko alfa reikšmė yra 0.966 (8 lentelė), tai yra >0.70 ir šio klausimų bloko patikimumas yra tinkamas.

8 lentelė. *Trečiojo bloko klausimų patikimumas.*

Patikimumo statistika	
Cronbach's Alpha	Klausimų skaičius
.966	192

Bendra viso klausimyno patikimumo alfa reikšmė yra 0.833 (9 lentelė). Reikšmė yra didesnė už 0.70, todėl galime daryti išvadą, kad nors ir pirmojo bloko reikšmė nėra patikima, tačiau ji sudaro labai mažą klausimyno dalį ir bendram klausimyno patikimumui didelės įtakos neturi o visas klausimyno patikimumo rodiklis naudojant Cronbacho alfa metodą yra patikimas.

9 lentelė. *Bendras klausimų blokų patikimumas*

Patikimumo statistika	
Cronbach's Alpha	Klausimų skaičius
.883	226

Tyrimo duomenų apdorojimas ir analizė. Kadangi anketos buvo patalpintos elektroninėje platformoje, tai palengvino duomenų apdorojimo procesą. Įspėjimai apie užpildytas anketas pasiekdavo darbo autorę elektroniniu paštu. Gauti duomenys buvo eksportuoti į SPSS statistinės analizės programą. Naudojantis šia programa buvo sudaromos dažnių bei sąsajų lentelės nominaliosios ir rangų skalės kintamiesiems, atliekama koreliacinė analizė, rezultatai vaizduojami grafiškai.

Tyrimo etika. Nijhawan, L. P., Janodia, M. D., Muddukrishna, B. S., Bhat, K. M., Bairy, K. L., Udupa, N., Musmade, P. B. (2013, p. 135) pažymi, jog “tyrėjui svarbu apsvarstyti etines gaires ir klausimus, kurie galėjo kilti, ypač susijusius su konfidencialumu ir informuotu sutikimu“. Kadangi tyrime kviečiami dalyvauti išimtinai tik Tarnybos teritorinių skyrių vaiko teisių apsaugos specialistai, pirmiausia buvo susisiekiama su Tarnybos atstovais sutikimui dėl tyrimo atlikimo gauti. Tarnybos atstovams pateikta informacija apie magistro baigiamojo darbo tikslą bei tyrimo atlikimo ypatumus (duomenų rinkimo būdą ir numatomą trukmę; duomenų naudojimą, archyvavimo būdus, savanorišką dalyvavimo pobūdį). Tyrimo metu nėra gilinamasi į asmenines respondentų patirtis, todėl psichologinė žala vertinama kaip minimali. Be to, respondentai yra informuoti apie galimybę pasitraukti iš tyrimo, taigi gali išvengti, jų nuomone, žalingų klausimų.

Siekiama laisvanoriško dalyvavimo tyrime, todėl dalyvavimas apklausoje yra anoniminis. Nors tyrimo anketa buvo siunčiama į teritorinių skyrių darbuotojų darbinius elektroninius paštus, tačiau jiems atsakant į anketos klausimus internetinėje platformoje www.surveymonkey.com ir eksportuojant duomenis jie nebuvo identifikuojami ir susiejami su konkrečiais asmenimis. Tyrimo dalyviams anketoje pradžioje pateikiama informacija apie tyrimo tikslus ir duomenų panaudojimą. Darbo autorė neturi asmeninių ryšių su Tarnyboje ir jos teritoriniuose skyriuose dirbančiais specialistais.

Tyrimo ribotumai. Klausimynas buvo pateiktas teritoriniuose vaiko teisių apsaugos skyriuose dirbantiems specialistams. Į tyrimą nebuvo įtraukti Tarnybos administracijos darbuotojai, projektų darbuotojai, pagalbos vaikui ir šeimai, finansų ir buhalterinės apskaitos, viešųjų ryšių ir komunikacijos, veiklos valdymo, žmoniškųjų išteklių valdymo, veiklos valdymo, vidaus tyrimų skyrių darbuotojai, kadangi šių skyrių darbuotojai beveik neteikia arba teikia daug mažiau tiesioginių

paslaugų sudėtingose situacijose atsidūrusiems vaikams ir jų šeimoms. Jie nėra reaguojantys tiesiogiai į pranešimus apie vaiko teisių pažeidimus, organizacijoje vykdo kontrolės, veiklos administravimo, koordinavimo ir valdymo funkcijas. Tyrimo rezultatai ir išvados atspindi tyrime dalyvavusių respondentų subjektyvų kompetencijų vertinimą, todėl negali būti taikomi ne teritoriniuose skyriuose dirbantiems Tarnybos specialistams. Į šį tyrimą taip pat neįtraukti elementai, susiję su vaiko teisių apsaugos specialistų darbo organizavimu: darbo krūvis, darbo sąlygos, finansavimo pagrindas kompetencijų tobulinimui ir kt. Respondentų aktyvumui bei atsakymams įtakos galėjo turėti besitęsianti pandemija bei vasario mėn. prasidėję kariniai veiksmai Ukrainoje.

3.2. Tyrimo rezultatai

Šiame poskyryje atliekama gautų tyrimo duomenų analizė. Rezultatai pateikiami poskyriais pagal klausimų blokus, aprašomi ir vaizduojami grafiškai. Kiekybinio tyrimo tikslas - atskleisti vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo poreikių ir galimybių atitikimo subjektyvų vertinimą.

3.2.1. Tiriamųjų sociodemografinės charakteristikos

Tyrime dalyvavo 230 respondentų, dirbančių teritoriniuose vaiko teisių apsaugos skyriuose visoje Lietuvoje. Gauti duomenys ir rezultatai pateikiami 10 lentelėje.

10 lentelė. *Tiriamųjų sociodemografinės charakteristikos*

Socialiniai demografiniai požymiai	N	Proc.
Lytis		
Vyras	42	18,3
Moteris	188	81,7
Amžiaus grupė		
18-25 metai	4	1,7
26-35 metai	66	28,7
36-45 metai	78	33,9
46-55 metai	62	27,0
56-65 metai	20	8,7
Darbo vieta		
Alytaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius	20	8,7
Kauno apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius	38	16,5
Klaipėdos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius	16	7,0
Marijampolės apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius	14	6,1
Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius	26	11,3
Šiaulių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius	22	9,6
Tauragės apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius	20	8,7
Telšių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius	24	10,4
Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius	16	7,0
Vilniaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius	22	9,6
Vilniaus miesto vaiko teisių apsaugos skyrius	12	5,2
Darbo patirtis teritoriniame skyriuje		

Iki 1 metų	20	8,7
Nuo 1 iki 4 metų	106	46,1
Nuo 5 iki 8 metų	52	22,6
Nuo 8 iki 12 metų	30	13,0
12 ir daugiau metų	22	9,6
Užimamos pareigos teritoriniame vaiko teisių apsaugos skyriuje		
Vadovas (vedėjas, vyresnysis patarėjas, patarėjas)	20	8,7
Gynėjas (reagavimas į vaiko teisių pažeidimus)	96	41,7
Gynėjas (globos priežiūra)	24	10,4
Teisininkas	52	22,6
Budėtojas	38	16,5
Išsilavinimas		
Bakalauro (universitetinis)	112	48,7
Bakalauro (koleginis)	24	10,4
Magistras	94	40,9
Studijų kryptis		
Psichologija	4	1,7
Teisė	46	20,0
Socialinis darbas	78	33,9
Socialinė pedagogika	34	14,8
Edukologija	20	8,7
Viešasis administravimas	20	8,7
Vaiko teisių apsauga	8	3,5
Mokomųjų dalykų pedagogika	14	6,1
Kita (įrašykite)	6	2,6

Kaip matyti iš gautų duomenų, tiriamųjų pasiskirstymas pagal lytį netolygus – 81,7% respondentų yra moterys. Nors Lietuvos statistikos departamento duomenų bazėje apie vaiko teisių apsaugos specialistų pasiskirstymą pagal lytis nėra išskirta, tačiau pateikiama informacija bendrai apie švietimo, žmonių sveikatos priežiūros ir socialinio darbo, o taip pat ir viešojo valdymo sritis. Lietuvos statistikos departamento (2021) duomenimis, šiose srityse tarp darbuotojų dominuoja moterys. Tyrimo sociodemografinių charakteristikų rezultatai taip pat atspindi ir užsienio šalių tyrimus, patvirtindami, jog vaiko gerovės srityje dažniau dirba moterys (UK education statistics, 2021; Moudatsou, Stavropoulou, Alegakis, Philalithis, Koukouli, 2021; Freysteinsdóttira, Sveinbjörnsson Brink, 2020). Daugiausia atsakiusiųjų priklauso 36-45 metų amžiaus grupei (33,9%). Nedidelis nuokrypis stebimas ir kitose amžiaus grupėse. Mažiausiai respondentų atsakė iš jauniausios (18-25 m.) ir vyriausios (56-65 m.) amžiaus grupių. Geografinis paskirstymas pakankamai tolygus. Respondentai atsakė iš kiekvieno teritorinio skyriaus. Aktyviausias skyrius – Kauno apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistai (16,5%).

Daugiausia atsakiusių teritoriniuose vaiko teisių apsaugos skyriuose dirba nuo 1 iki 4 metų. Galima teigti, jog dauguma atsakiusiųjų prie teritorinių vaiko teisių apsaugos skyrių prisijungė po 2018 m. įvykdytos vaiko teisių apsaugos sistemos centralizacijos, kai padidėjo dėmesys darbuotojų kompetencijai ir kvalifikacijai. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog nedidelė darbo patirtis rodo, jog

galimai teritoriniuose skyriuose vyksta dažna darbuotojų kaita. Kita vertus, tai taip pat gali rodyti, jog į anketas, susijusias su kompetencijomis ir jų tobulinimu, labiau linkę atsakinėti trumpiau dirbantys darbuotojai, kadangi šie klausimai jies yra aktualesni kuriant savo profesinę patirtį.

Pagal užimamas pareigas, daugiausia atsakė vaiko teisių apsaugos specialistai – gynėjai, kurių pagrindinė funkcija yra reagavimas į vaiko teisių pažeidimus (41,7%) (10 lentelė). Atkreiptinas dėmesys, jog mažiausia respondentų atsakė iš vadovų grupės. Reikšminga paminėti, jog vadovai vykdo metinius veiklos vertinimus kartu su savo darbuotojais, taigi jie yra atsakingi už darbuotojų silpnybių ir stipriųjų pusių pastebėjimą, grįžtamojo ryšio suteikimą, paskatinimą tobulėti ir dirbti toliau. Giedrikaitė (2021, p. 5), pažymi, jog “organizacijai reikia vadovo-lyderio, kuris be vadybinių įgūdžių, išvelgtų darbuotojų psichologinę ir darbinę brandą, skatintų juos tobulėti ir dirbti komandoje, siekiant bendrų tikslų”. Kita vertus, mažas vadovų grupės respondentų skaičius dar neleidžia daryti prielaidos, jog teritoriniuose vaiko teisių apsaugos skyriuose dirbantys vadovai neskiria pakankamai dėmesio kompetencijų tobulinimo temai.

Su kompetencija susijusi svarbi respondentų charakteristika – išsilavinimas (laipsnis ir studijų kryptis). Daugiausia atsakiusiųjų turėjo universitetinio bakalauro išsilavinimą (48,7%) (10 lentelė). Atkreiptinas dėmesys, jog beveik tokia pati dalis (40,9%) respondentų turi magistro laipsnį. Pažymėtina, jog Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgaliotų teritorinių skyrių valstybės tarnautojų pareigų apraše (2018), magistro laipsnio turėjimas nėra nurodomas. Tačiau pasak Engell, Kirkøen, Aarons, Amlund Hagen (2020, p. 4), “darbuotojai siekiantys įgyti aukštesnį išsilavinimą, turi palankesnę požiūrį į pokyčius”. Pagal išsilavinimo kryptį, daugiausia atsakiusiųjų turi socialinio darbo (33,9%), teisės (20,0%) bei socialinės pedagogikos (14,8%) išsilavinimą. Kaip minėta anksčiau, socialinio darbo išsilavinimą turintys vaiko gerovės srities darbuotojai savo darbe pasiekė geresnių rezultatų (Zlotnik, DePanfilis, Daining, McDermot, Lane, 2005; Staudt, Pérez Jolles, Chuang, Wells, 2015). Taigi matoma teigiama tendencija, jog į vaiko teisių apsaugos sistemą Lietuvoje ateina dirbti tinkamą išsilavinimą turintys darbuotojai.

Apibendrinant galima teigti, jog tiriamųjų sociodemografinės charakteristikos yra tolygios, atitinka bendras pasaulines tendencijas. Išskirtinas nemažas skaičius magistro laipsnį turinčių respondentų; galima daryti prielaidą, jog siekdami aukštesnio laipsnio, respondentai tokiu būdu siekia tobulinti savo kompetenciją.

3.2.2. Vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų subjektyvaus vertinimo klausimų analizė

Šiame poskyryje pateikiama kompetencijų vertinimo ir kompetencijų tobulinimo klausimų analizė (8-21 klausimai). Vaiko teisių apsaugos specialistai vertina savo ir kolegų kompetencijas bendrai bei atskirai, pagal kompetencijas, kurios išskirtos teorinėje dalyje, remiantis mokslinės literatūros analize. Pasak Sikki (2018, p. 114), „savęs vertinimas leidžia nagrinėti sąlygas ir nuostatas, kurios gali trukdyti ar pagerinti teikiamų paslaugų kokybę bei nustatyti ir net kontroliuoti savo stipriąsias puses ir silpnąsias vietas, ir poreikį jas tobulinti“. Galima teigti, jog savęs vertinimas susijęs su reflektviu mąstymu ir savęs pažinimu.

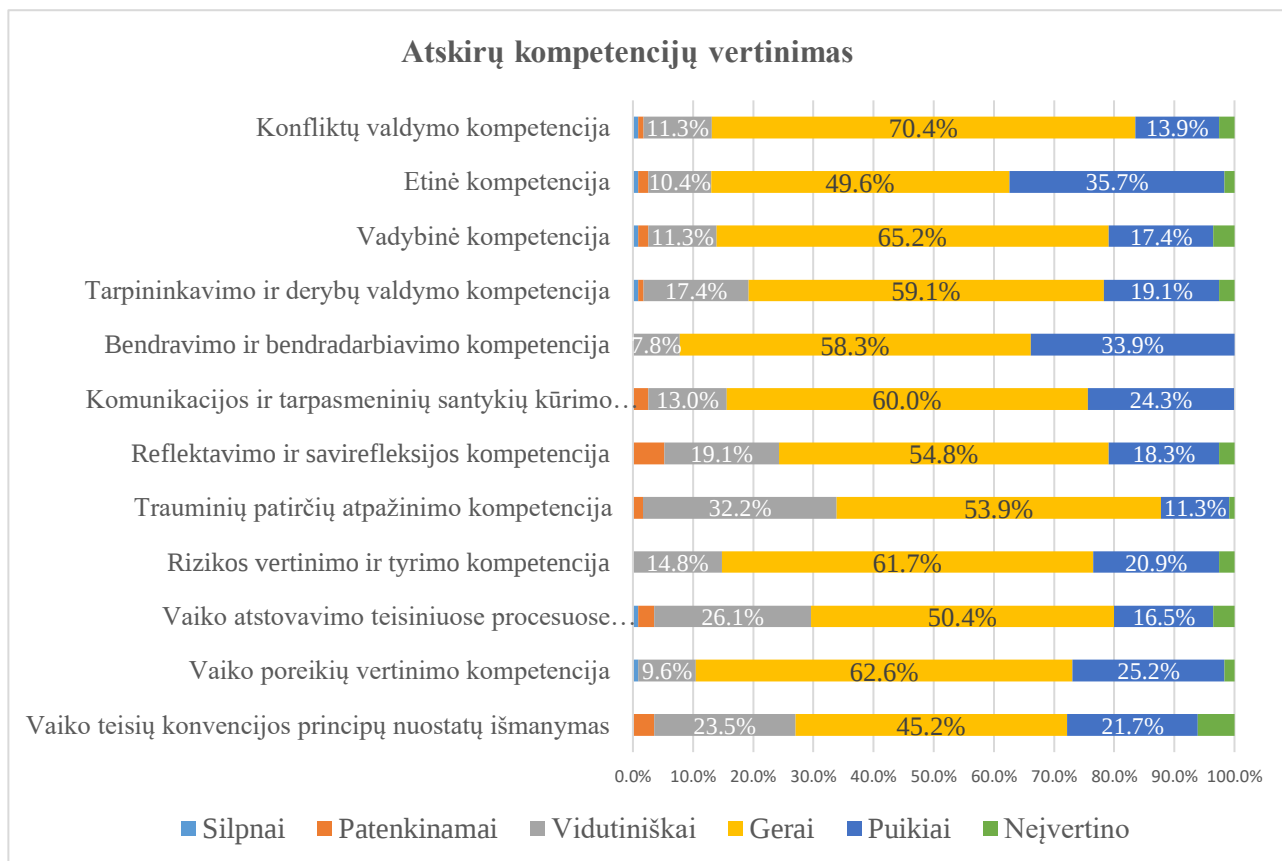
Tyrimo metu respondentų buvo paprašyta bendrai įvertinti savo, kaip vaiko teisių apsaugos specialistų, kompetencijas. Rezultatai pateikiami 11 lentelėje.

11 lentelė. Bendras vaiko teisių apsaugos specialistų savo kompetencijų subjektyvus vertinimas.

Kaip bendrai vertinate savo, kaip vaiko teisių apsaugos specialisto, kompetencijas?		
	N	%
Patenkinamai	4	1.7%
Vidutiniškai	26	11.3%
Gera	156	67.8%
Puikiai	44	19.1%

Nė vienas respondentas nepasirinko reikšmės 1 – labai blogai. Didžioji dalis respondentų savo kompetencijas vertina geriau nei vidutiniškai: „gera“ – 67,8% bei „puikiai“ 19,1%. Šis rezultatas gali būti vertinamas kaip geresnis nei vidutinis efektas (angl. *Better Than Average Effect*) – „tai žmonių tendencija suvokti savo gebėjimus, savybes ir asmenybės bruožus pranašesnius už vidutinius kolegų“ (Zell, Strickhouser, Sedikides, Alicke, 2020, p. 118). Teigiamas savęs vertinimas gali rodyti pasitikėjimą savimi, kuris ypač svarbus priimant atsakingus sprendimus. Be to, tai gali teigiamai įtakoti darbo efektyvumą ir rezultatus. Panadero, Lipnevich, Broadbent (2019, p. 147) savęs vertinimą siūlo naudoti kaip „grįžtamąjį ryšį sau, kuris gali padėti pereiti nuo dabartinių iki norimų rezultatų“. Galima teigti, jog savo kompetencijų įvertinimas gali būti tarsi atspirties taškas tolesniam tobulėjimui, tikslų ir žingsnių numatymui.

Toliau tyrime respondentų buvo prašoma įvertinti atskiras kompetencijas, išskirtas remiantis mokslinės literatūros analize. Šių kompetencijų išskyrimo pagrindumas pateikiamas 2.1. poskyryje. Atskirų kompetencijų vertinimo rezultatai pateikiami 3 paveiksle.

3 pav. Atskirų kompetencijų vertinimas

Kiekvienos kompetencijos vidutinis įvertinimas nėra žemesnis negu 3 (vidutiniškai). Taip pat išryškėjo, jog nedidelė dalis respondentų tam tikras kompetencijas įvertino kaip nepriklausančias jų pareigybei. Kaip labiausiai nepriklausančia pareigybės aprašymui vertinta “Vaiko teisių konvencijos išmanymo principų ir nuostatų išmanymo funkcija”. Kadangi nėra matoma ryški tendencija, atsakymai vertintini kaip pavieniai. Didžioji dauguma respondentų vertino visas išskirtas kompetencijas, taigi galima teigti, jog remiantis mokslinės literatūros analize, jos buvo išskirtos teisingai. Trūkstamomis kompetencijomis, kurias norėtų tobulinti, nurodytos: “Reflektavimo ir savirefleksijos kompetencija”, “Vaiko atstovavimo teisiniuose procesuose kompetencija”, “Vaiko teisių konvencijos principų ir nuostatų išmanymo kompetencija”. Galima teigti, jog gautas rezultatas iš dalies **patvirtina iškeltą hipotezę, jog vaiko teisių apsaugos specialistams trūksta emocinių kompetencijų**. Teorinėje darbo dalyje atskleista, jog gebėjimas reflektuoti lavina emocinį intelektą, analizuoti praktinėse situacijose išgyvenamas emocijas (Millar, Devaney, Butler, 2019; Malja ir kt., 2020; Perry, Creavey, Arthur, Chance Humer, Lundgern, Rivera, 2020; Koprowska, 2020).

Tyrimo buvo prašoma bendrai įvertinti savo kolegų kompetencijas. Klausimu siekta suprasti kaip vaiko teisių apsaugos specialistai suvokia savo kolegas. Gautas rezultatas pateikiamas 12 lentelėje.

12 lentelė. Bendras vaiko teisių apsaugos specialistų (kolegų) kompetencijų vertinimas.

Kaip bendrai vertinate savo kolegų kompetencijas?		
	N	%
Vidutiniškai	36	15.7%
Gerei	162	70.4%
Puikiai	32	13.9%

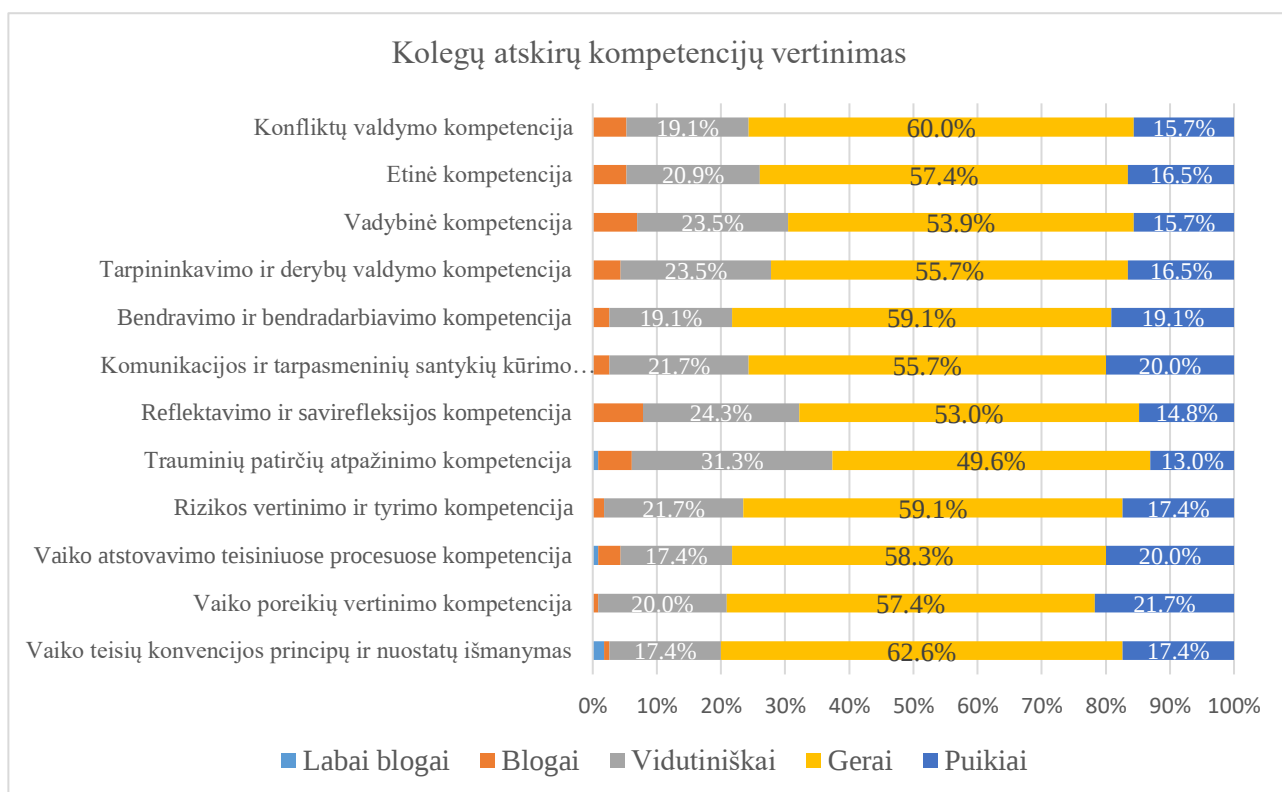
Nė vienas respondentas nepasirinko reikšmės 1 – labai blogai bei 2 – patenkinamai. Galima teigti, jog kolegų vertinimui respondentai nėra itin kritiški. Didžioji dalis respondentų kolegų kompetencijas vertina geriau nei vidutiniškai: “gerai” – 70,4% bei “puikiai” 13,9%. Pažymėtina, jog kolegų kompetencijas respondentai vertina geriau nei savo ir tai **paneigia** šiame darbe keltą **hipotezę**, jog vaiko teisių apsaugos specialistai savo kompetencijas vertina geriau nei kolegų. Tai gali rodyti apie esantį teigiamą santykį tarp kolegų – net ir esant galimybei būti atviresniems dėl anketos anonimiškumo, respondentai nėra linkę nuvertinti. Respondentų savo ir kolegų kompetencijų subjektyvaus vertinimo rezultatų palyginimas pateikiamas 13 lentelėje.

13 lentelė. Respondentų bendro kompetencijų vertinimo palyginimas.

	Kaip bendrai vertinate savo, kaip vaiko teisių apsaugos specialisto, kompetencijas?	Kaip bendrai vertinate savo kolegų kompetencijas?
Patenkinamai	1.7%	0.0%
Vidutiniškai	11.3%	15.7%
Gerei	67.8%	70.4%
Puikiai	19.1%	13.9%

Nylén (2018, p. 741) teigia, jog “individualus savęs vertinimas turi įtaką ir komandos veiklai”. Tai gali paskatinti naudingą sąveiką – pasitikėjimą, bendradarbiavimą, lengvesnę bendro matymo paiešką. Tuo tarpu neigiamas – skatinti susipriešinimą, konfliktus ir mažinti efektyvumą. Taigi teigiamas kolegų vertinimas yra reikšmingas dirbant daugialypį vaiko teisių apsaugos specialisto darbą – tai gali padėti atlaikyti sudėtingas situacijas, neprarasti vilties ir tęsti darbą.

Toliau tyrime respondentų buvo prašoma įvertinti atskiras kolegų kompetencijas. Rezultatai pateikiami 4 paveiksle.

4 pav. Kolegų atskirų kompetencijų vertinimas.

Kiekviena kompetencija įvertinta vidutiniškai 3 (vidutiniškai). Trūkstamomis kompetencijomis išskirtos: „Reflektavimo ir savirefleksijos kompetencija“, „Trauminių patirčių atpažinimo kompetencija“, „Etinė kompetencija“, „Konfliktų valdymo kompetencija“ bei „Vadybinė kompetencija“. Matyti, jog kompetencijos, kurių trūksta, yra emocinės bei organizacinės. Galima teigti, jog gautas rezultatas taip pat patvirtina iškeltą **hipotezę**, jog vaiko teisių apsaugos specialistams trūksta emocinių kompetencijų. Turtiainen (2021, p. 24) Suomijoje atliktas tyrimas atskleidė, jog „vaiko gerovės darbuotojai iš savo kolegų tikisi ryšio bei erdvės dalintis jausmais“. Tai, jog respondentų vertinimu, jų kolegoms labiau trūksta emocinių kompetencijų negu patiems respondentams, rodo, jog respondentai gali jas atpažinti bei galimai laiko svarbiomis vaiko teisių apsaugos specialisto veikloje. Galimai šių kompetencijų trūkumas pasireiškia kolegų elgesiu ar reakcijomis, kurias respondentai pastebi ir išskiria. Pažymėtina, jog bendras kolegų kompetencijų vertinimas yra aukštesnis, negu vertinant kiekvieną kompetenciją atskirai. Gali būti, jog vertindami pagal pateiktas kategorijas, respondentai buvo kritiškesni.

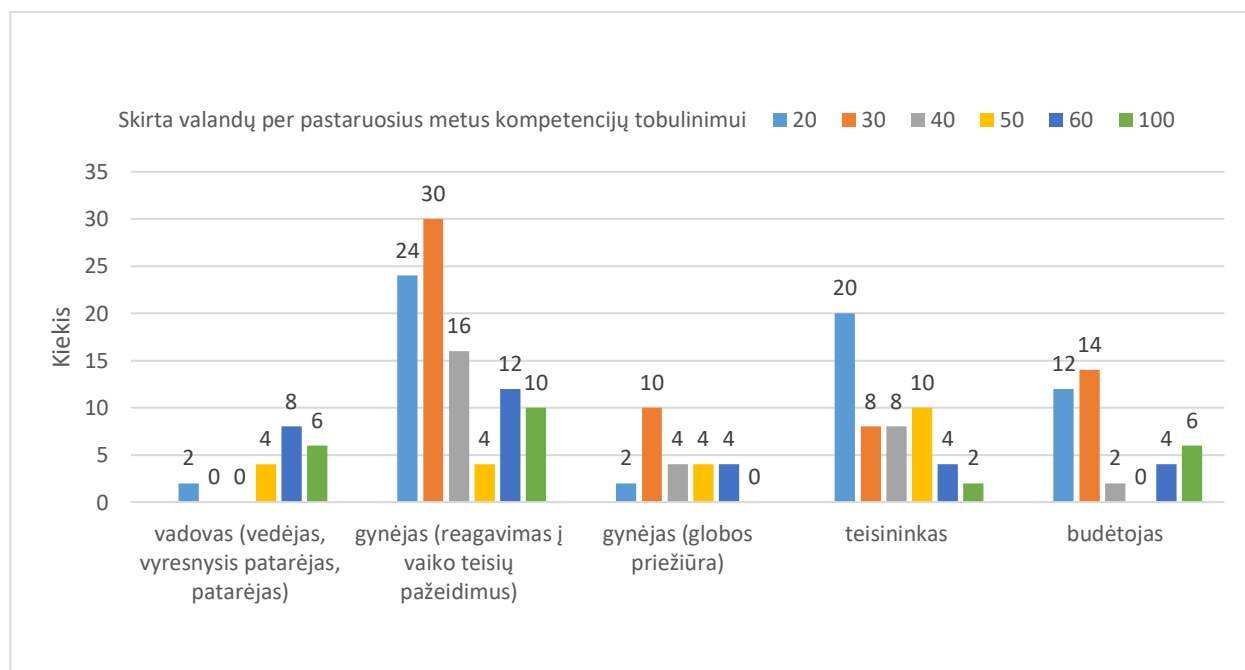
Tyrimo metu buvo teiraujamasi kiek vidutiniškai valandų per praėjusius metus respondentai skyrė kompetencijų tobulinimui. Rezultatai pateikiami 14 lentelėje.

14 lentelė. Respondentų kompetencijos tobulinimas valandomis per praėjusius metus.

Kiek apytiksliai valandų per pastaruosius metus skyrėte kompetencijų tobulinimui?		
Valandos	N	%
20	60	26.1%
30	62	27.0%
40	30	13.0%
50	22	9.6%
60	32	13.9%
100	24	10.4%

Iš gautų rezultatų matyti, jog dauguma respondentų per praėjusius metus kompetencijų tobulinimui skyrė nuo 20 iki 30 valandų. Taip pat reikšminga išskirti, jog dalis respondentų skyrė net 100 valandų. Taigi skirtumas tarp mažiausiai ir daugiausiai skyrusių yra labai ryškus. Svarbu paminėti, jog Valstybės tarnybos įstatyme (2018) nenurodomas valandų skaičius, kiek valandų turi būti skiriama kompetencijų tobulinimui. Nurodoma bendra nuostata: “Valstybės tarnautojas turi siekti aukščiausios kokybės tarnybinės veiklos rezultatų, deramai atlikti savo pareigas, nuolat tobulėti”, “Valstybės tarnautojai turi tobulinti kvalifikaciją”. Palyginimui – socialinių paslaugų srities darbuotojai profesinę kompetenciją tobulinti privalo ne mažiau kaip 16 akademinį valandų per kalendorinius metus (Socialinių paslaugų srities darbuotojų ir socialinių paslaugų įstaigų vadovų profesinės kompetencijos tobulinimo tvarkos aprašas, 2021). Galima teigti, jog vaiko teisių apsaugos specialistai turi laisvę pasirinkti, patys nuspręsti kiek laiko skirs kompetencijų tobulinimui.

Atliekant analizę buvo siekia išsiaiškinti kiekvienos pareigybės skiriamą valandų skaičių kompetencijų tobulinimui. Rezultatai pateikiami 5 paveiksle.

5 pav. Pareigybių ir skirtų valandų kompetencijų tobulinimui sąsajos

Iš gautų duomenų matyti, jog daugiausia valandų kompetencijų tobulinimui skyrė gynėjai (reaguojantys į vaiko teisių pažeidimus). Tai vadinamos priešakinės linijos (ang. *frontline*) darbuotojai, kurie vyksta į iškvietimus, tiria situacijas, organizuoja pagalbą ir priima sprendimus. Esant rizikai, jog vaikui nebus užtikrinama saugumas, šie specialistai priima sprendimą paaimti vaiką iš nesaugios aplinkos. Atsižvelgiant į jų atliekamas funkcijas, galima teigti, kad jiems yra reikalingos aukščiausios kompetencijos ir tai patvirtinama gautais rezultatais, jog šie darbuotojai jas tobulina, skirdami pakankamai laiko. Išskirtina, jog mažiausiai valandų kompetencijoms tobulinti skyrė – vadovai (vedėjai, vyresnieji patarėjai, patarėjai). Gautas rezultatas nesudaro prielaidos, jog vadovams trūksta kompetencijų, veikiau skatina tyrinėti tai lėmusias priežastis.

Kompetencijų vertinimo klausimų analizė atskleidė, jog vaiko teisių apsaugos specialistai tiek savo, tiek kolegų kompetencijas vertina aukščiau nei vidutiniškai - “gerai” ir “puikiai”. Atlikus vertinimų palyginimą, **paneigta** iškelta **hipotezė, jog vaiko teisių apsaugos specialistai savo kompetencijas vertina geriau nei kolegų**. Tačiau, patvirtinta **hipotezė, jog vaiko teisių apsaugos specialistams trūksta emocinių kompetencijų**. Apibendrinant šiuos du gautus rezultatus, galima teigti, jog vaiko teisių apsaugos specialistai rodo palaikymą savo kolegoms, tačiau taip pat ir pastebi trūkumus. Taip pat atkreiptinas dėmesys į ryškų skirtumą tarp skiriamo laiko kompetencijų tobulinimui – nuo 20 iki 100 valandų. Daugiausia laiko kompetencijų tobulinimui skyrė gynėjai, reaguojantys į vaiko teisių pažeidimus. Galima daryti prielaidą, jog nuo pačių vaiko teisių apsaugos specialistų priklauso kaip išsamiai jie tobulins savo kompetencijas.

3.2.3. Vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo klausimų analizė

Šiame poskyryje pateikiama kompetencijų tobulinimo klausimų analizė (14-21 klausimai). Klausimais siekiama išsiaiškinti kaip vaiko teisių apsaugos specialistai įvardina ir vertina naudotus kompetencijų tobulinimo būdus, vertina jų naudą, nurodo įgytas žinias ir įgūdžius, kompetencijų tobulinimo būdų pasirinkimo prielaidas, kompetencijos tobulinimo temų poreikį, kompetencijų tobulinimui sudaromų sąlygų vertinimą. Pasak Collins, Kim, Amodeo (2007, p. 3), “vaiko gerovės darbuotojų mokymasis nevyksta vakuume – kontekstiniai veiksniai vaidina svarbų vaidmenį mokymų organizavimui ir poveikiui jų dalyviams“. Reikšminga suprasti, kaip vaiko teisių apsaugos specialistai vertina kompetencijos tobulinimo būdus bei formas, jog būtų galima reaguoti ir teikti rekomendacijas mokymų proceso pokyčiams.

Respondentų buvo prašom pažymėti koku būdu tobulino konkrečias kompetencijas. Rezultatai pateikiami 15 lentelėje.

15 lentelė. Kompetencijų tobulinimo būdai.

Kompetencijų tobulinimo būdas Kompetencijos	Mokiasiu darbo vietoje atlikdamas paskirtas užduotis	Mokiasiu savarankiškai skaitydamas literatūrą	Mokiasiu su kolega ar mentoriumi	Dalyvavau atvejo aptarimuose su komanda	Dalyvavau kursuose, seminaruose	Dalyvavau supervizijose	Dalyvavau konferencijose
Vaiko teisių konvencijos principų ir nuostatų išmanymas	44%	23%	4%	17%	18%	3%	7%
Vaiko poreikių vertinimo kompetencija	59%	29%	6%	43%	45%	3%	9%
Vaiko atstovavimo teisiniuose procesuose kompetencija	54%	22%	7%	42%	41%	4%	5%
Rizikos vertinimo ir tyrimo kompetencija	56%	17%	6%	41%	31%	3%	2%
Trauminių patirčių atpažinimo kompetencija	47%	28%	3%	33%	45%	3%	5%
Reflektavimo ir savirefleksijos kompetencija	44%	15%	3%	30%	10%	25%	2%
Komunikacijos ir tarpasmeninių santykių kūrimo kompetencija	52%	16%	4%	30%	10%	8%	5%
Bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija	59%	15%	5%	30%	16%	11%	3%
Tarpininkavimo ir derybų valdymo kompetencija	49%	17%	3%	28%	27%	3%	3%
Etinė kompetencija	44%	17%	3%	28%	8%	5%	3%
Konfliktų valdymo kompetencija	52%	19%	8%	24%	21%	4%	3%

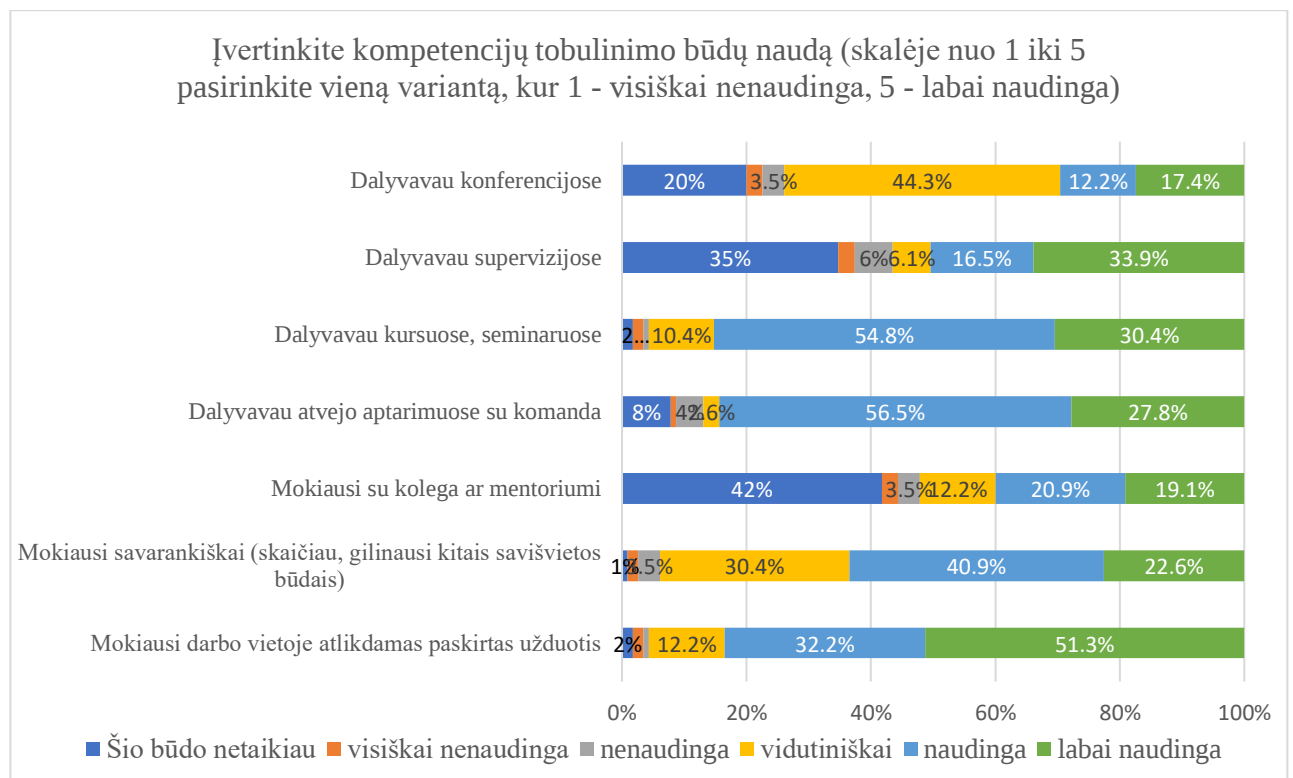
Žalia spalva pažymėta, koku būdu daugiausiai tobulinta konkreti kompetencija. Kaip matyti iš gautų rezultatų, visos kompetencijos daugiausia buvo tobulinamos darbo vietoje, atliekant paskirtas užduotis. Antroje vietoje pagal naudojimo dažnumą respondentai nurodė dalyvavimą atvejo aptarimuose su komanda.

Rausva spalva pažymėta, koku būdu mažiausiai tobulinta konkreti kompetencija. Šis vertinimas išsiskyrė pagal kompetencijas, nėra aiškos tendencijos. Penkias kompetencijas (Vaiko teisių konvencijos principų ir nuostatų išmanymo, Vaiko poreikių vertinimo, Vaiko atstovavimo

teisiniuose procesuose, Trauminių patirčių atpažinimo, Tarpininkavimo ir derybų valdymo) respondentai mažiausiai tobulino supervizijos būdu. Šešias kompetencijas (Rizikos vertinimo ir tyrimo, Reflektavimo ir savirefleksijos, Bendravimo ir bendradarbiavimo, Tarpininkavimo ir derybų valdymo, Etinę, Konfliktų valdymo) mažiausiai tobulino konferencijų metu. Tris kompetencijas (Komunikacijos ir tarpasmeninių santykių kūrimo, Tarpininkavimo ir derybų valdymo, Etinę) mažiausiai tobulino mokydami su kolega ar mentoriumi.

Pažymėtina, jog respondentai, tobulindami kompetencijas, mažiausiai naudojo konferencijos ir supervizijos būdais. Tačiau abu šie būdai turi privalumų, kurie yra naudingi vaiko teisių apsaugos specialisto veikloje. Flaherty, Urbanek, Wood, Day, D'Acunto, Quinn, Zollner (2018, p. 7) teigia, jog „dalyvavimas konferencijose leidžia užmegzti naujas pažintis ir sustiprinti esamus ryšius su kolegomis“. Autoriai taip pat pabrėžia, ne tik lankymosi, bet ir pranešimų pristatymo svarbą kaip darbuotojo tobulėjimo prielaidą. Pasak Fukui, Wu ir Salyers (2019, p. 7), „supervizija sumažina emocinį išsekimą (pagrindinį perdegimo komponentą) ir padidina pasitenkinimą darbu“. Šiuo tyrimu nėra aprėpiama kaip vaiko teisių apsaugos specialistai supranta kompetencijos tobulinimo būdus, jų sudėtį ir išraiškas. Galimai dalyvavimo konferencijose ar supervizijos būdai nebuvo dažni atsakiusiųjų praktikoje.

Tyrime vaiko teisių apsaugos specialistų buvo klausama, koks kompetencijų tobulinimo būdas buvo efektyviausias kompetencijoms tobulinti. Atkreiptinas dėmesys, jog šis klausimas buvo susijęs su 13 klausimu. Tokiu būdu buvo siekiama sudaryti galimybę respondentams reflektuoti – prisiminti ir apgalvoti kaip vyko mokymosi procesas. Rezultatai pateikiami 6 paveiksle.

6 pav. Naudotų kompetencijos tobulinimo būdų naudos įvertinimas

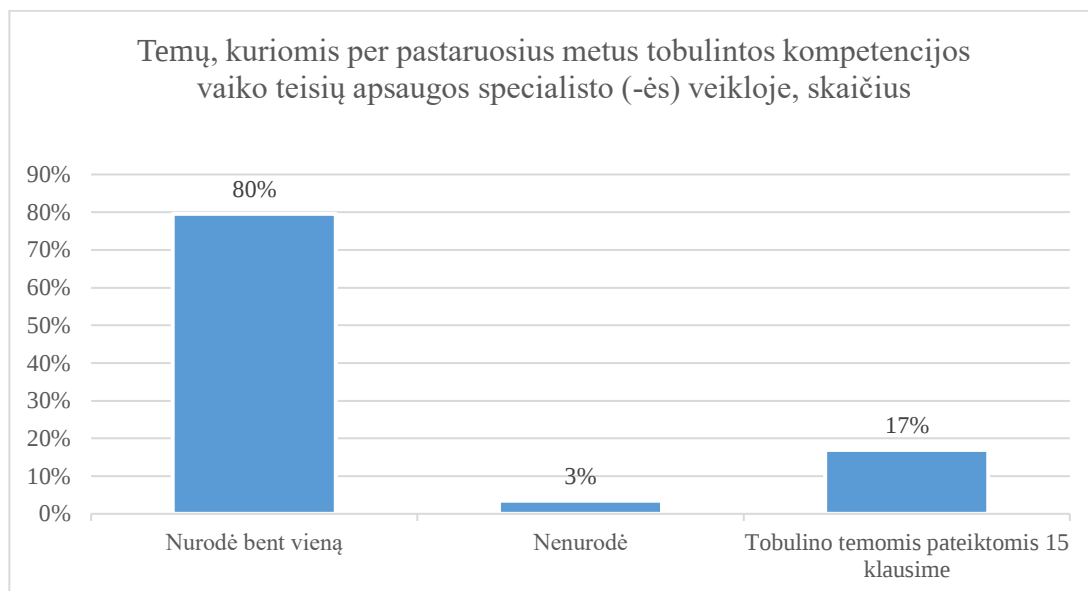
Gauti rezultatai rodo, jog mokymasis darbo vietoje atliekant paskirtas užduotis buvo ne tik dažniausiai naudotas, bet ir respondentų įvertintas kaip naudingiausias. Tiesioginis užduočių atlikimas leidžia pritaikyti jau turimas žinias ir įgūdžius bei įgyti vis naujų, reaguojant ir veikiant kylančiose unikaliose situacijose. Andrianova, Antonacopoulou (2020, p. 486) pažymi, jog “mokantis darbo vietoje svarbus vadovo vaidmuo”. Dažnai darbo vietoje mokomasi iš klaidų – analizuojant situacijas ir taisant sprendimus, kurie nesuteikė norimo rezultato. Tam, pasak Munro (2018, p. 129), “reikalinga kurti palaikančią, ne kaltinančią aplinką, kuri suteikia geriausią galimybę mokytis”.

Antroje vietoje pagal dažnumą esantis dalyvavimas atvejo aptarimuose su komanda, respondentų taip pat buvo įvertintas “naudingai”. Atvejo aptarimas – “tai konsultavimo metodas, kai darbuotojai tarpusavyje aptaria ir analizuoja atvejus, orientuodamiesi į sudėtingus, emociškai sunkius, neišspręstus atvejus, be išorinio konsultanto” (Socialinių paslaugų srities darbuotojų ir socialinių paslaugų įstaigų vadovų profesinės kompetencijos tobulinimo tvarkos aprašas, 2021). Šis būdas leidžia darbuotojams mokytis vieniems iš kitų bei kartu.

Išryškėjo, nors respondentai retai tobulino kompetencijas supervizijoje, tai taip pat laiko “labai naudingą” būdu. Supervizorius būna su darbuotoju nesusijęs profesiniais ryšiais, o tai padeda darbuotojui rasti ryšį su pačiu savimi, supervizijos proceso metu reflektuojant darbinės situacijas. Tokių dviejų skirtingų kompetencijos tobulinimo būdų (mentorystės ir supervizijos) pasirinkimas gali rodyti, jog vaiko teisių apsaugos specialistams reikalinga tiek vidinė, tiek išorinė parama. Be to, kaip jau atskleista anksčiau, analizuojant 10 klausimą, viena iš trūkstamų kompetencija, kurias norėtų tobulinti, nurodyta “Reflektavimo ir savirefleksijos kompetencija”. Pasak Ferguson (2017, p. 1011), “mokymasis ir supervizija laikomi esminiais dalykais ugdant reflektyviuos praktikus”. Taigi matyti sąsaja, jog respondentai pasirinko kompetencijos tobulinimo būdą – superviziją – kuri padeda ugdyti reflektavimo gebėjimus.

Dalyvavimą kursuose ir seminaruose bei mokymąsi pagal kompetencijų tobulinimo programas vertino “naudingai”. Vertindami mokymosi su kolega ar mentoriumi būdą, daugiausia respondentų nurodė, jog šio būdo netaikė. Taigi pastebimas sutapimas, nes atsakydami į ankstesnį klausimą tik nedidelė dalis pasirinko šį būdą naudoję. Pasak Allen, Hafer, Brooks (2020, p. 23), “mokymasis su kolega ar mentoriumi apima ne tik žinių ir metodų perdavimą, pagalbą atliekant užduotis, bet ir ugdančios paramos teikimą”. Galima teigti, jog šis metodas tobulinant vaiko teisių apsaugos specialisto kompetencijas gali turėti potencialą. Likusieji, taikę šį būdą, vertino jį kaip “naudingą” ir “labai naudingą”. Mokymasis skaitant literatūrą taip pat įvertintas “naudingai”. Mažiausiai naudotas kompetencijos tobulinimo būdas “dalyvavimas konferencijose”, respondentų buvo įvertintas “vidutiniškai”.

Toliau tyrime buvo siekiama išsiaiškinti kokiomis temomis per pastaruosius metus respondentai tobulino kompetencijas vaiko teisių apsaugos specialisto (-ės) veikloje. Šis klausimas buvo atviras, jog respondentai galėtų laisvai įrašyti temas. Nors tokie klausimai yra reiklesni respondentui, tačiau “suteikia galimybę jiems pagalvoti ir išskirti dalykus, apie kurios nebuvo pagalvojęs tyrėjas” (Neuert, Meitinger, Behr, Schonlau, 2021, p. 4). Atlikus atsakymų analizę, gauti rezultatai vaizduojami grafiškai ir pateikiami 7 paveiksle.

7 pav. Kompetencijų tobulinimo temų skaičius.

6 paveiksle matyti, jog 80 % atsakiusių nurodė bent vieną temą, 17% nurodė, jog tobulino temomis, nurodytomis 4 paveiksle, 3% temų nenurodė. Galima teigti, jog daliai respondentų (20 %) sudėtinga atsakyti į klausimą, neturint pateiktų kategorijų. Respondentų, kurie nurodė bent vieną mokymosi temą, atsakymai sugrupuoti ir pateikiami 16 lentelėje. Taip pat pateikiama kokią vaiko teisių apsaugos specialisto funkciją, išskirtą teorinėje darbo dalyje, atitinka mokymosi tema.

16 lentelė. Kompetencijos tobulinimo temų analizė.

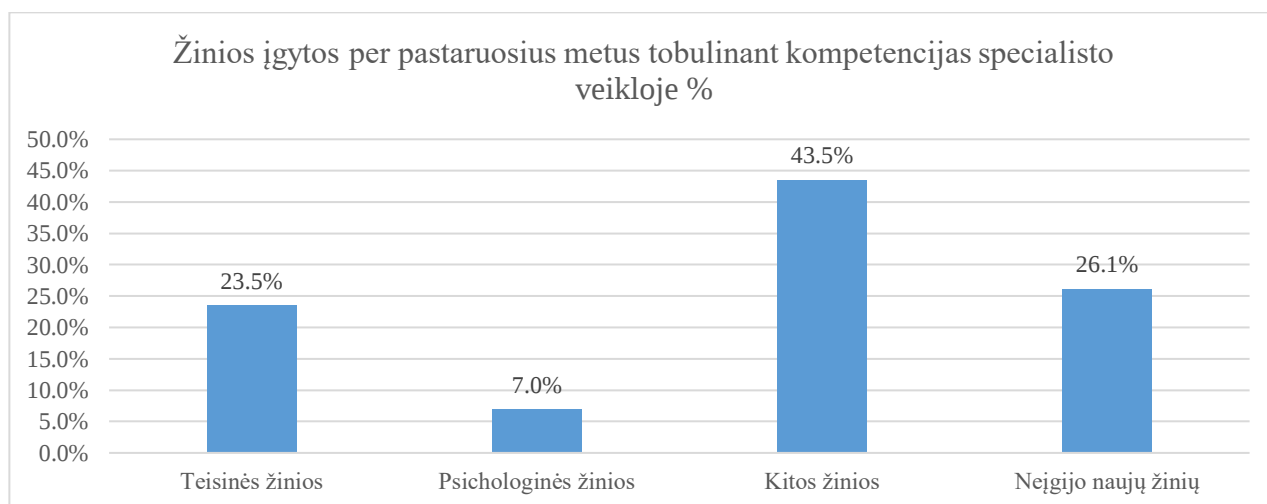
Temos turinys	Respondentų atsakymai	Vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijos
Teisinės žinios	Asmens duomenų apsauga, šeimos teisė, skyrybų procesas, mediacija, tarpininkavimas, ginčų sprendimas, migracijos teisė, prekyba žmonėmis	Funkcijos, susijusios su teisiniais veiksmais
Vaikų psichikos sveikata	Elgesio ir emocijų sutrikimai, raidos sutrikimai, trauminės patirtys, krizinių situacijų sprendimas, savižudybių prevencija, vaiko poreikiai, vaiko elgesio priežastys	Vaiko apsaugos funkcija
Bendravimas ir bendradarbiavimas	Efektyvi komunikacija, bendradarbiavimas su tėvais skyrybų atveju, konfliktų valdymas	Bendradarbiavimo funkcija

Vaiko globos procesas	Globos organizavimas, globotojų veiklos kokybės vertinimas, globėjų konsultavimas, globos centrų veikla	Vadybinė funkcija
Vaiko teisių gynimas	Įvairių rūšių smurto atpažinimas, rizikos ir apsaugos veiksnių nustatymas	Vaiko apsaugos funkcija
Darbuotojų emocinė sveikata	Darbuotojų perdegimas, streso įveika, psichikos sveikatos kompetencijų stiprinimas, psichologinis atsparumas	Nėra atitinkančios funkcijos

Iš lentelės duomenų matyti, jog nors temas galima sugrupuoti pagal tam tikrus kriterijus (funkcijas ar turinį) jos yra labai įvairios. Didžioji dalis temų yra susijusi su vaiko teisių apsaugos specialisto funkcijų vykdymu (žr 1.2. poskyrį). Diskutuotina, kaip šios mokymų temos integruojasi tarpusavyje, ar yra išlaikomas nuoseklumas, kai temos yra skirtingos. Nors vaiko teisių apsaugos specialistų vaidmuo yra daugialypis (Anderson, Briar-Lawson, 2015; Frost, Dolan, 2021), tačiau būtinas visų dalykų apjungimas, kad būtų išvengta fragmentiškumo. Temų įvairovė taip pat gali rodyti, jog nėra nuoseklios strategijos ar gairių, kaip vaiko teisių apsaugos specialistai turi tobulinti savo kompetencijas. Galimai atsakomybė čia tenka pačiam vaiko teisių apsaugos specialistui – įvertinti ir surasti būdą kaip suderinti visas gautas žinias.

Tačiau be temų, susijusių su darbo funkcijų atlikimu, respondentai domėjosi ir savo emocinės sveikatos gerinimu. Pasak Woodward (2019, p. 66), “darbuotojai kasdien yra klientų traumų liudininkai, padeda jiems išgyti, todėl patiria emocinę įtampą, gali prarasti gebėjimą užjausti“. Taigi vaiko teisių apsaugos specialistų siekis rūpintis savimi, rodo supratimą apie vykstančius procesus ir siekį stiprinti savo emocinę sveikatą.

Tyrimo metu respondentų buvo prašoma įvardinti kokių naujų teorinių žinių įgijo per pastaruosius metus tobulindami kompetencijas vaiko teisių apsaugos specialisto (-ės) veikloje. Šis klausimas taip pat buvo atviras, jog respondentai galėtų laisvai įrašyti savo atsakymus. Atlikus atsakymų analizę, gauti rezultatai vaizduojami grafiškai ir pateikiami 8 paveiksle.

8 pav. Vaiko teisių apsaugos specialistų įgytos teorinės žinios tobulinant kompetencijas

Iš 7 paveikslo duomenų matyti, jog kaip ir 15 klausime, daliai respondentų (26,1 %) buvo sudėtinga atsakyti nesant duotų pasirinkimų, jie nurodė neįgiję naujų teorinių žinių. 23,5 % nurodė konkrečiai „teisinių žinių“, be išsamesnio paaiškinimo, 7 % nurodė „psichologinių žinių“, taip pat be išsamesnio paaiškinimo. Tai, jog respondentai neatsakė išsamiai iš dalies galima sieti su refleksijos įgūdžių stoka, tačiau taip pat neatmestina, jog jie dalyvavo tokiuose mokymuose, kurių metu pateikta informacija jau buvo jiems žinoma, igyta ankstesnių mokymų ar studijų metu. Taip pat reikšminga įvertinti, jog galimai buvo trumpai atsakoma į atvirus klausimus dėl laiko stokos.

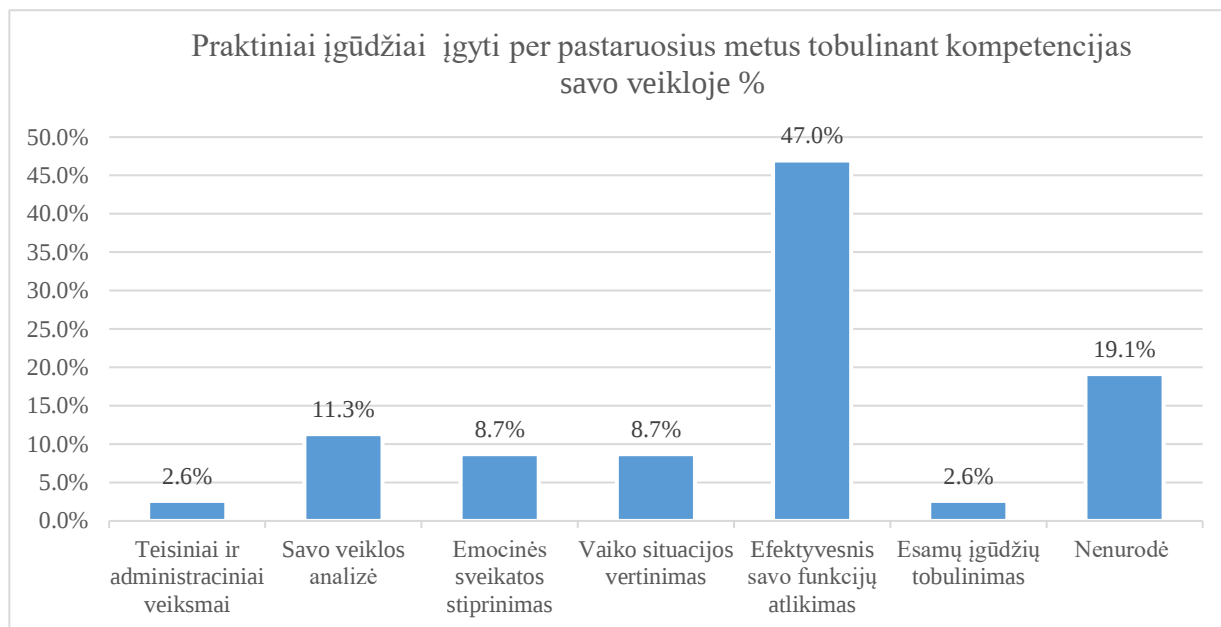
43,5 % respondentų, atsakydami į 18 klausimą, nurodė bent po vieną kitą atsakymą, išskyrus „teisinių“ ir „psichologinių“ žinių. Šie respondentų atsakymai sugrupuoti ir pateikiami 17 lentelėje.

17 lentelė. *Vaiko teisių apsaugos specialistų įgytų teorinių žinių analizė.*

Žinios	Išvardintos temos
Teisinės žinios	Šeimos teisė, žinios, susijusios su migracija, mediacija, asmens duomenų apsauga, vaiko atstovavimas teisiniuose procesuose, Vaiko situacijos vertinimas
Psichosocialinės žinios	Vaiko nuomonės išklauskymas, trauminės patirtys, smurto atpažinimas ir tyrimas, vaiko poreikių ir elgesio supratimas, psichologinis atsparumas, reagavimas stresą keliančiose situacijose, nauji darbo su vaiku ir šeima metodai, darbas su negalia turinčiais vaikais ir jų šeimomis, globos sistema
Vadybinės žinios	Bendradarbiavimas, planavimas

Kaip matyti iš lentelės duomenų, įgytas teorines žinias galima skirstyti į tris kategorijas: teisinės žinios, psichosocialinės žinios ir vadybinės žinios. Pateiktos temos prie kiekvienos iš įgytų žinių kategorijų labai įvairios. Pasak McMahon (1998, p. 7), „teorinių žinių išmanymas suteikia paruoštą kontekstą, kuris formuoja ir tobulina darbuotojo suvokimą ir interpretaciją“. Lyginant 15 pav. ir 15 lent. duomenis matyti, jog vyrauja dvi didelės žinių grupės – teisinės ir psichosocialinės, kurios kartu sudaro 74 % visų atsakymų. Teisinės žinios reikalingos veiksmingam teisės aktų taikymo užtikrinimui, o psichosocialinės – vaikų ir šeimų, juos veikiančių kontekstų supratimui. Galima teigti, jog šios žinių grupės yra teorinis pagrindas vaiko teisių apsaugos specialisto kompetencijai.

Toliau tyrime buvo siekiama sužinoti kokių naujų praktinių įgūdžių vaiko teisių apsaugos specialistai įgijo per pastaruosius metus tobulindami kompetencijas vaiko teisių apsaugos specialisto (-ės) veikloje. Šis klausimas taip pat buvo atviras, kad respondentai galėtų įrašyti savo atsakymus. Atlikus atsakymų analizę, gauti rezultatai vaizduojami grafiškai ir pateikiami 9 paveiksle.

9 pav. *Vaiko teisių apsaugos specialistų įgyti praktiniai įgūdžiai tobulinant kompetenciją.*

Iš gautų duomenų matyti, jog 19,1 % respondentų, atsakydami į klausimą, nenurodė įgiję praktinių įgūdžių. 47 % respondentų nenurodė nė vieno konkretaus įgūdžio, tačiau atsakė, jog apskritai įgijo praktinių įgūdžių, kurie jiems padeda efektyviau atlikti savo funkcijas. Galima teigti, jog vėl iš dalies respondentų pasigendama reflektavimo. Tačiau tai taip pat rodo, jog mokymų metu dalyviai gavo naudos gerindami praktinius įgūdžius, nors ir negali jų įvardinti, išskirti vertinimo kriterijaus. Atkreiptinas dėmesys, jog per praėjusius metus, galimai dalis mokymų galėjo vykti nuotoliniu būdu, o tai apsunkina praktinių užduočių atlikimą ir praktinių įgūdžių ugdymą. Saykili (2018, p. 9) pažymi, jog „nuotolinių mokymų metu sudėtingiau įtraukti dalyvius, pateikti kokybišką mokymosi medžiagą, reikalinga keisti ir adaptuoti mokymo metodus“.

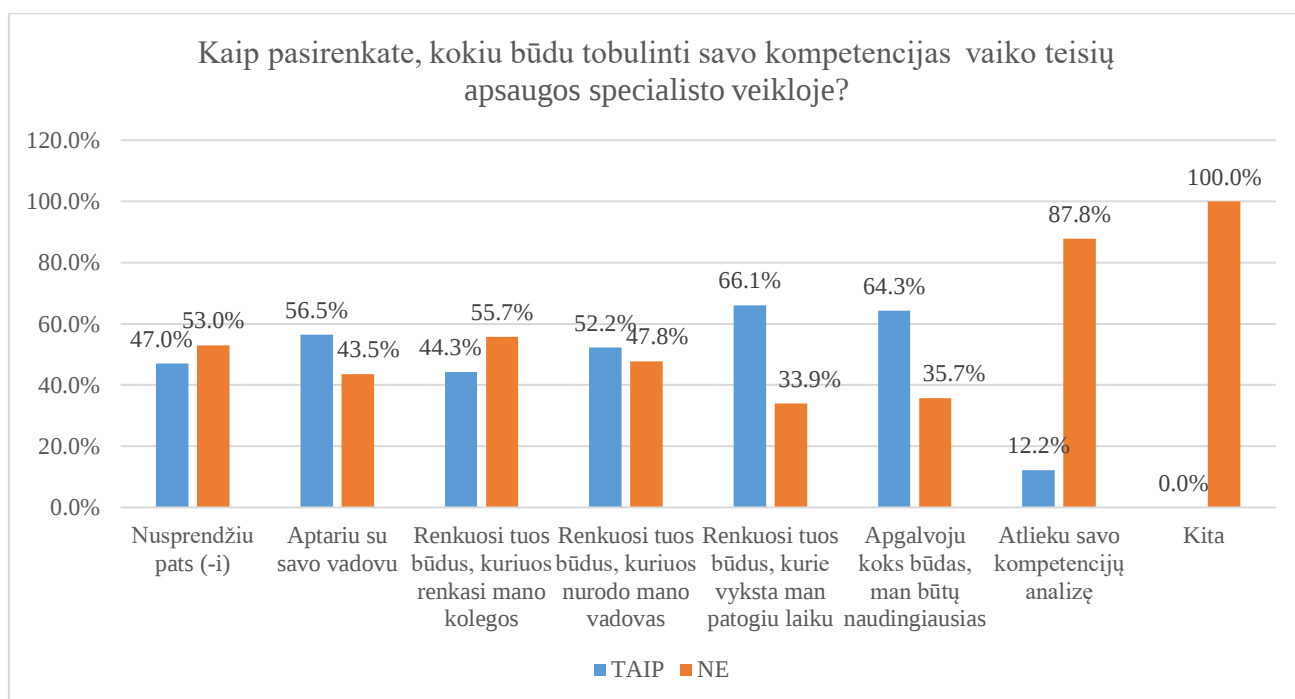
Lyginant su 16 klausime išvardintomis teorinėmis žiniomis, respondentai išvardino įvairesnių praktinių įgūdžių. Jie sugrupuoti ir pateikiami 18 lentelėje. Iš lentelėje pateikiamų duomenų matyti, jog nėra ryškaus skirtumo temų skirtumo lyginant teorines žinias ir praktinius įgūdžius. Išsakę apie mokymosi temas, teorines žinias, respondentai atitinkamai nurodė ir įgytus praktinius įgūdžius.

18 lentelė. *Įgytų praktinių įgūdžių analizė.*

Įgūdžių sritis	Įgyti įgūdžiai
Praktiniai įgūdžiai, susiję su teisiniais ir administraciniais veiksmais	Administracinių ir teisinių dokumentų pildymas, teisės aktų taikymas, mediacijos proceso vykdymas
Praktiniai įgūdžiai, susiję su emocinės sveikatos stiprinimu	Savo jausmų apmąstymas, streso įveika, sąmoningumas
Praktiniai įgūdžiai susiję su vaiko situacijos vertinimu	Savižudybės rizikos atpažinimas, vaiko nuomonės išklausymas, smurto prieš vaiką atpažinimas
Praktiniai įgūdžiai susiję su bendradarbiavimu	Bendradarbiavimas su klientais, kolegomis ir kitomis įstaigomis, derybiniai įgūdžiai, konfliktų sprendimas

Vertinant 18 lentelės duomenis, galima teigti, jog matoma praktinių įgūdžių sąsaja su išvardintomis temomis (žr. 16.), tiek teorinėmis žiniomis (žr. 17 lent.). Išlaikomas nuoseklumas – jei respondentai dalyvauja mokymuose, tuomet gilinasi į temą ir teoriškai, ir praktiškai. Taip pat išryškėjo, jog per praėjusius vaiko teisių apsaugos specialistai mokymuose netobulino visų trūkstančių kompetencijų (žr. 2 pav.). Trūkstančiomis kompetencijomis, kurias norėtų tobulinti, nurodytos: „Reflektavimo ir savirefleksijos kompetencija“, „Vaiko atstovavimo teisiniuose procesuose kompetencija“, „Vaiko teisių konvencijos principų ir nuostatų išmanymo funkcija“. 17 lentelėje aiškiai nurodyta, jog įgyta teorinių žinių apie „vaiko atstovavimą teisiniuose procesuose“; kitų žinių ir įgūdžių, susijusių su reflektavimu ar Vaiko teisių konvencija nėra nurodyta. Galima daryti prielaidą, jog mokymuose vaiko teisių apsaugos specialistai negavo visų jiems reikalingų žinių ir įgūdžių.

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti kaip vaiko teisių apsaugos specialistai pasirenka kokių būdų tobulinti savo kompetencijas. Rezultatai pateikiami 10 paveiksle.

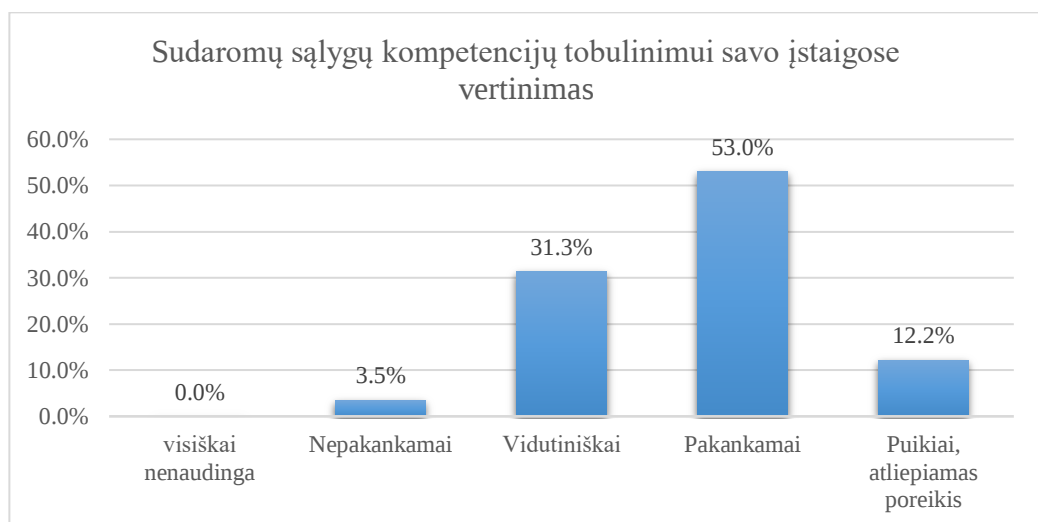

10 pav. Vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijos tobulinimo būdų pasirinkimas.

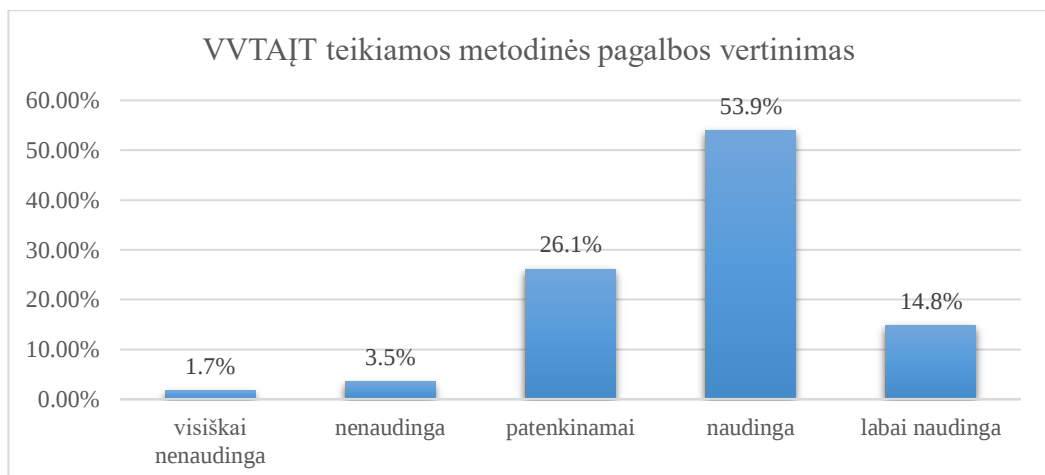
Iš gautų duomenų matyti, jog dauguma atsakymų pasiskirstę gana tolygiai. Vaiko teisių apsaugos specialistai, rinkdamiesi kaip tobulinti kompetenciją, dažniausiai renkasi tuos būdus, kurie vyksta jiems patogiu laiku (66,1 %) bei apgalvoja, koks būdas jiems būtų naudingiausias (64,3 %). Savo kompetencijų analizę atlieka 12,2 % respondentų. Nors gautas rezultatas nėra reikšmingai didelis, tačiau **paneigia** iškeltą trečią **hipotezę**, jog vaiko teisių apsaugos skyrių specialistai prieš tobulindami savo kompetencijas neatlieka kompetencijų analizės. Tai taip pat galima sieti su anksčiau atskleista reflektavimo ir savirefleksijos kompetencijos stoka. Neturėdami pakankamai šios kompetencijos, darbuotojai neskiria pakankamai dėmesio savo turimų kompetencijų apmąstymui,

kadangi daugiau respondentų tiesiog apgalvoja, o ne analizuoja. Atkreiptinas dėmesys į vadovo vaidmenį darbuotojų kompetencijų tobulinime – 56,5 % atsakiusių aptaria kompetencijų tobulinimo būdų pasirinkimus su vadovu, o 52,2 % renkasi tuos būdus, kuriuos jiems nurodo vadovas. Galima daryti prielaidą, jog vadovas turi reikšmingą įtaką darbuotojų kompetencijų tobulinimui.

19 ir 20 klausimai buvo skirti grįžtamajam ryšiui apie Tarnybos sudaromas sąlygas kompetencijų tobulinimui bei teikiamą metodinę pagalbą gauti. Rezultatai pateikiami 11 ir 12 paveiksluose. Pažymėtina, jog šie klausimai į tyrimo instrumentą buvo įtraukti pasikalbėjus su VVTAIT Žmoniškųjų išteklių skyriaus patarėja G. Matulyte, siekiant gauti leidimą atlikti tyrimą teritoriniuose vaiko teisių apsaugos skyriuose. Galima teigti, jog VVTAIT siekia įvertinti savo vaidmens darbuotojų kompetencijų tobulinime efektyvumą. Pasak Hughes ir Wearing (2021, p. 11), “pagalba darbo vietoje, kokybės gerinimo priemonės ir priežiūra, kuria teigiama darbuotojų patirtį”. Tuo tarpu “palaikymo iš aukštesnio lygio darbuotojų stoka mažina savarankiškumą, kompetencijos ir priklausymo jausmą, o tai lemia vidinę demotyvaciją” (Boraggina-Ballard, Sobeck, Honig, 2021, p. 1).

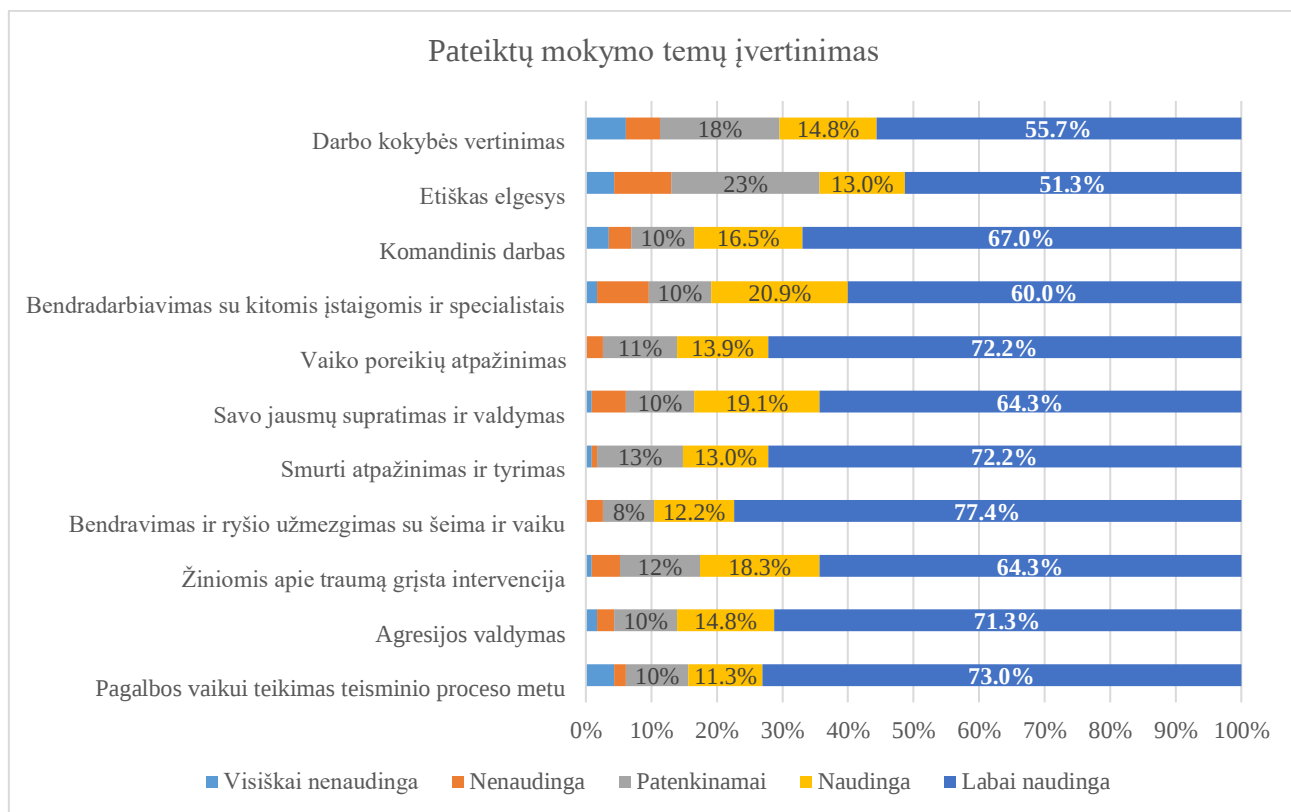
11 pav. VVTAIT sudaromos sąlygos kompetencijų tobulinimui.

12 pav. VVTAIT teikiamos metodinės pagalbos vertinimas

Iš gautų duomenų matyti, jog sudaromas sąlygas kompetencijų tobulinimui bei teikiamą metodinę pagalbą vertina panašiai. Respondentai nesirinko aukščiausio įvertinimo, tačiau tiek sudaromas sąlygas kompetencijų tobulinimui, tiek teikiamą metodinę pagalbą vertina geriau nei vidutiniškai. Nemažai autorių įvairiose šalyse yra pastebėję, jog organizacijos parama darbuotojams yra susijusi su darbuotojų kaita (Scanlan, Cleland, Walker, Johnson, 2018; Rukhsana, Maahierah, Bright, 2019; Park, Pierce, 2020). Galima teigti, jog darbuotojai pastebi Tarnybos dedamas pastangas ir jas vertina. Reikšminga paminėti, jog klausimyno pradžioje buvo pateikta informacija, jog šio tyrimo rezultatai bus pristatyti Tarnybos administracijai. Nors respondentų anonimiškumas garantuojamas, tačiau negalima visiškai atmesti prielaidos apie atsakymų sąžiningumą.

Siekiant išsiaiškinti kompetencijų tobulinimo poreikius, tyrime buvo pateiktos mokymų temos, išskirtos remiantis teorinėje darbo dalyje atlikta mokslinės literatūros bei teisės aktų analize. Respondentų buvo prašoma įvertinti, kurios iš pateiktų mokymų temų būtų jiems naudingos. Rezultatai pateikiami 13 paveiksle.

13 pav. Pateiktų mokymo temų naudingumo įvertinimas.

Iš gautų rezultatų matyti, jog visas temas respondentai įvertino kaip naudingas. Aukščiausiai įvertintos: “bendravimas ir ryšio užmezgimas su šeima ir vaiku”, “pagalbos vaikui teikimas teismo proceso metu”, “vaiko poreikių atpažinimas”, “smurto atpažinimas ir tyrimas”. Mažiausiai naudinga įvertinta tema “etiškas elgesys”, tačiau jos įvertinimas taip pat aukštesnis, negu vidutinis. Galima teigti, jog temos buvo suformuluotos teisingai ir atspindi vaiko teisių apsaugos specialistų poreikius.

Tačiau atkreiptinas dėmesys, jog šios temos gali būti aktualios esamu metu bei keistis priklausomai nuo konteksto, su kuriuo susiduria vaiko teisių apsaugos specialistai.

Tyrimo metu buvo ieškoma ir sąsajų tarp kintamųjų. Buvo tikrinama, ar susijusi darbo patirtis ir valandų, skiriamų tobulėjimui skaičius – ar darbuotojai, kurie teritoriniuose vaiko teisių apsaugos skyriuose dirba ilgiau, daugiau valandų skiria savo kompetencijų tobulinimui. Rezultatai pateikiami 19 lentelėje.

19 lentelė. Darbo patirties ir skiriamų valandų kompetencijų tobulinimui sąsajos

Koreliacija			
		Darbo patirtis teritoriniame skyriuje	Kiek apytiksliai valandų per pastaruosius metus skyrėte kompetencijų tobulinimui?
Darbo patirtis teritoriniame skyriuje	Pearson Correlation	1	.084
	Sig. (2-tailed)		.203
	N	230	230
Kiek apytiksliai valandų per pastaruosius metus skyrėte kompetencijų tobulinimui?	Pearson Correlation	.084	1
	Sig. (2-tailed)	.203	
	N	230	230

Kadangi koreliacijos koeficientas lygus 0.084 (pakankamai mažas, arti nulio), o $p > 0.05$ (žr. lentelėje skaičių 0.203), vadinasi darbo patirtis ir valandų skiriamų tobulėjimui rezultatai nekoreliuoja (t. y., neturi statistiškai reikšmingo tarpusavio ryšio).

Apibendrinant galima teigti, jog vaiko teisių apsaugos specialistai tyrime išvardintus kompetencijų tobulinimo būdus laiko priimtinais ir juos naudoja - visi kompetencijų tobulinimo būdai buvo įvertinti aukščiau negu “vidutiniškai”, 6 iš 7 būdų – “naudingai” ir “labai naudingai”. Atskleista, jog visos kompetencijos daugiausia buvo tobulinamos darbo vietoje, atliekant paskirtas užduotis bei dalyvaujant atvejo aptarimuose su komanda; šis būdai įvertinti kaip naudingiausi. Mažiausiai naudota, tačiau taip pat naudingų būdų įvertinta “supervizija”. Tiek supervizijos, tiek atvejo aptarimo metu darbuotojai gali geriausiai tobulinti nurodytus trūkstamus reflektavimo įgūdžius, o mokymasis kartu su kolegomis gali padėti stiprinti tarpusavio bendradarbiavimą ir komandiškumą. Per praėjusius metus, Vaiko teisių apsaugos specialistai ne tik dalyvavo mokymuose, kurių temos atitiko jų atliekamas funkcijas, bet ir domėjosi savo emocinės sveikatos gerinimu. Išryškėjo temų įvairovė, kuri iškėlė klausimą, kaip visos skirtingos temos ir jų metu įgytos žinios yra integruojamos tarpusavyje. Atskleista, jog teorinis pagrindas vaiko teisių apsaugos specialisto kompetencijai yra teisinės ir psichosocialinės žinios.

Respondentams buvo sudėtinga įvardinti įgytus konkrečius praktinius įgūdžius, tačiau net 47 % nurodė, jog efektyviau atlieka savo funkcijas. Rinkdamiesi koku būdu tobulinti savo kompetencijas, vaiko teisių apsaugos specialistai atsižvelgia į laiko tinkamumą bei galimą naudą.

Nepakankamai dėmesio skiriama savo kompetencijų analizei, ją atlieka tik 12,2 % respondentų. Vaiko teisių apsaugos specialistai palankiai atsiliepė apie VVTAIT teikiamą metodinę pagalbą ir sudaromas sąlygas kompetencijų tobulinimui. Tačiau tyrimo metu atskleidus skyriaus vadovo įtaką darbuotojų kompetencijų tobulinimui, išryškėjo poreikis tyrinėti kaip teritoriniuose skyriuose kuriama mokymuisi palanki aplinka. Vertinant kompetencijų tobulinimo poreikius, respondentai aukščiausius įvertinimus skyrė temoms “bendravimas ir ryšio užmezgimas su šeima ir vaiku”, “pagalbos vaikui teikimas teismo proceso metu”, “vaiko poreikių atpažinimas”, “smurto atpažinimas ir tyrimas”. Tyrimo metu neatskleista reikšmingų sąsajų tarp darbo patirties ir skiriamų valandų kompetencijų tobulinimui.

DISKUSIJA

Teorinėje darbo dalyje, atliekant mokslinės literatūros analizę, nebuvo rasta darbų, kuriuose būtų nagrinėjama Lietuvoje dirbančių vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijos sudėtis, kompetencijų tobulinimo poreikiai. Taip pat neaptikta tyrimų kaip patys vaiko teisių apsaugos specialistai vertina savo kompetencijas. Gauti rezultatai leidžia papildyti žinias apie vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų sandus, turimas ir trūkstamas kompetencijas, mokymo temų poreikius.

Gauti tyrimo rezultatai atskleidė esamą vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijos situaciją, paremtą subjektyviu jų pačių vertinimu. Visi dalyvavę respondentai turėjo nustatytus reikalavimus atitinkantį išsilavinimą, o trečdalis atsakiusiųjų nurodė turintys būtent socialinio darbo išsilavinimą, kuris, remiantis Child welfare league of America (2002, p. 6) bei Zlotnik, DePanfilis, Daining, McDermot, Lane (2005, p. 11) atliktais tyrimais, yra tinkamiausias dirbantiems vaiko gerovės srityje. Paaiškėjo, jog vaiko teisių apsaugos specialistai tiek savo, tiek kolegų kompetencijas vertina aukščiau nei vidutiniškai - „gerai“ ir „puikiai“. Tai gali rodyti teigiamą sąveiką tarp kolegų. Išryškėjo paties vaiko teisių apsaugos specialisto atsakomybė pasirinkti ir suplanuoti kiek laiko skirti kompetencijų tobulinimui. Atskleista, jog teorinis pagrindas vaiko teisių apsaugos specialisto veiklai yra teisinės ir psichosocialinės žinios. Vaiko teisių apsaugos specialistai dažniausiai naudojo ir naudingiausiai įvertino mokymąsi darbo vietoje. Išryškėjo temų įvairovė, kuri iškėlė klausimą, kokių būdų skirtingos temos ir jų metu įgytos žinios yra integruojamos tarpusavyje, kaip išvengti fragmentacijos. Taip pat tai patvirtina vaiko teisių apsaugos specialisto vaidmens daugialypiškumą, funkcijų įvairovę (Anderson, Briar-Lawson, 2015; Frost, Dolan, 2021).

Malja ir kt. (2020, p. 33) pabrėžia, jog „dirbant vaiko gerovės srityje yra gyvybiškai svarbu darbuotojams nuolat apmąstyti savo ir kitų patirtį, kurti naujus darbo ir mąstymo būdus“. Tačiau tyrimas atskleidė, jog vaiko teisių apsaugos specialistams trūksta reflektavimo ir savirefleksijos kompetencijų, stebimas sunkumas įvardinti mokymosi patirtis, atsakant į atvirus klausimus nesant pasirinkimo kategorijų. Tyrime taip pat išryškėjo, jog vaiko teisių apsaugos specialistams labiausiai trūksta emocinių kompetencijų. Taigi tai kelia tolesnį klausimą – ką darbo vietoje jaučia darbuotojai ir ar jie gali emociškai prisitaikyti prie vaikų patirties.

Atlikto tyrimo reikšmė leis geriau suprasti vaiko teisių apsaugos specialistų esamas ir trūkstamas kompetencijas, kompetencijų tobulinimo poreikius, atskleis kokiais būdais efektyviausiai vyksta kompetencijų tobulinimas, sudarys prielaidas tolesniems šio srities tyrimams.

Atskiras tyrinėjimų objektas galėtų būti vadovų nuostatos darbuotojų kompetencijų tobulinimo atžvilgiu. Tyrime paaiškėjo jog teritorinių vaiko teisių apsaugos skyrių vadovai (vedėjai, vyresnieji

patarėjai) skyrė mažiausiai valandų kompetencijoms tobulinti. Gautas rezultatas skatina tyrinėti tai lėmusias priežastis - ar vadovai, patys mažiausiai tobulindami kompetencijas, sudaro pakankamas sąlygas savo darbuotojams.

Taip pat galimas tyrimų objektas – kokybinis tyrimas, papildantis kiekybinį, kuris apimtų vaiko teisių apsaugos specialistų motyvaciją mokytis ir tobulinti kompetencijas. Šiame tyrime nebuvo apimtas mokymų finansavimo klausimas (ar darbuotojai tobulinasi Tarnybos ar savo lėšomis). Tyrinėtina ar finansavimo pagrindas turi įtakos įsitraukimui į kompetencijų tobulinimą. Taip pat svarbu tyrinėti veiksnius, kurie mažina darbuotojų kompetenciją ir kodėl darbuotojai nustoja ją tobulinti.

Refleksija. Darbo metu atlikta mokslinės literatūros bei teisės aktų analizė atskleidė vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo temos platumą ir gylį. Šis magistro baigiamasis darbas atrodo tarsi prisilietimas prie itin svarbių dalykų, kurių didžioji dalis tarsi ledkalnis – slepiasi po vandeniu. Kilo vidiniai iššūkiai – kaip įvertinti kurių funkcijų atlikimas yra svarbesnis ir kurias kompetencijas pirmiausia reikėtų aprašyti, jei kiekviena jų skirtinga ir svarbi. Suprantu vaiko teisių apsaugos specialisto veiklos daugialypiškumą, kiek daug įvairių dalykų jis turi išmanyti ir kiek daug atsakomybės yra jo sprendimuose. Kiekvienas respondento atsakymas kelia norą tyrinėti ir aiškintis priežastis, kontekstą, atsakiusių patirtis. Supratau, jog šios srities darbuotojams būtina emocinė parama ir rūpestis savo vidine būseną. Tai būtina siekiant išvengti kaltės jausmo, visuomenės ir klientų primetamų nuostatų perėmimo. Tyrimo duomenų rinkimo procesas nebuvo lengvas ir užtruko ilgiau nei planuota. Tačiau suprantamas didelis šių specialistų darbo krūvis bei pasaulinių įvykių poveikis. Džiaugiuosi palankia Tarnybos reakcija ir Žmoniškųjų išteklių skyriaus Gailos Matulytės pagalba platinant klausimyną. Patarėjos skirtas laikas ir pokalbiai įnešė tikslumo ir praktiškumo į tyrimą. Gautas teigiamas grįžtamasis ryšys apie atliktą teorinį pagrindimą.

Esu nuoširdžiai dėkinga savo darbo vadovei Prof. dr. Vidai Gudžinskienei už nuolatinę nuoseklią pagalbą ir palaikymą, skirtą laiką bei rūpestį.

IŠVADOS

1. Vaiko teisių apsaugos specialistų kvalifikacijos ir kompetencijos reikalavimus Lietuvoje apibrėžia Kvalifikacinių reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgaliotų teritorinių skyrių valstybės tarnautojų pareigas, aprašas (2018), Valstybės tarnybos įstatymas (2018) bei Lietuvos Respublikos Vyriausybės” nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo (2018). Atlikus teisės aktų analizę išryškėjo, jog darbuotojų išsilavinimo ir patirties standartai yra skirtingi, priklausantys nuo pareigybės. Darbuotojai turi turėti aukštąjį išsilavinimą, tačiau laipsnis nėra detalizuojamas. Tinkama darbo patirtis, pretenduojant į pareigas, yra socialinio darbo, vaiko teisių apsaugos arba socialinės pedagogikos sričių. Vaiko teisių apsaugos specialistų veiklos teorinis pagrindas yra teisinės ir psichosocialinės žinios. Remiantis teisės aktų ir mokslinės literatūros anlyze, atskleistos vaiko teisių apsaugos specialistų funkcijos: vaiko apsaugos, vadybinė, vadovavimo, kontrolės, bendradarbiavimo, prevencinė, funkcijos, susijusios su teisiniais veiksmais. Išryškėjo, jog skiriama mažai dėmesio tiesioginiam darbui su vaiku – nustačius vaiko teisių pažeidimus, vaiko teisių apsaugos specialistas tampa atvejo vadybos proceso dalyviu. Tai sudaro prielaidą, jog gali būti nepakankamai įsitraukiama ir atsiribojama nuo vaiko.

2. Išanalizavus mokslinę literatūrą, nustatytos vaiko teisių apsaugos specialistams reikalingos profesinės kompetencijos: Vaiko teisių konvencijos išmanymo, vaiko poreikių vertinimo, vaiko atstovavimo teisiniuose procesuose, rizikos vertinimo ir tyrimo, trauminių patirčių atpažinimo, reflektavimo ir savirefleksijos, komunikacijos ir tarpasmeninių santykių kūrimo, tarpininkavimo ir derybų valdymo, etinė, konfliktų valdymo. Teorinėje dalyje išskirti vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo būdai: neformalus mokymasis (savišvieta, dalyvavimas kursuose, seminaruose), praktinis mokymasis (mokymasis veikloje, mokymasis iš kitų asmenų), supervizija. Išryškėjo, jog nuo vaiko teisių apsaugos specialisto kompetencijų neatsiejamas emocinis intelektas ir asmeninės savybės, vertybės, etiniai principai. Atskleistas svarbus aspektas – būtinybė atlikti kompetencijų analizę, siekiant aiškiai identifikuoti tobulinimosi poreikius ir nuoseklų trūkstančių kompetencijų tobulinimą. Išskirtas vadovo vaidmuo - nuolat ugdyti lyderystės ir vadybines kompetencijas, kad būtų siekiama skyriaus veiklos efektyvumo, o darbuotojai būtų motyvuojami mokytis.

3. Atlikus vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo poreikių ir galimybių atitikimo subjektyvaus vertinimo empirinį tyrimą paaiškėjo, kad:

- nemaža dalis respondentų turi magistro laipsnį, nors laipsnio turėjimo reikalavimas nėra taikomas;
- daugiausia laiko kompetencijų tobulinimui skyrė gynėjai, reaguojantys į vaiko teisių pažeidimus, mažiausiai – vadovai;

- kompetencijos dažniausiai buvo tobulinamos darbo vietoje, atliekant paskirtas užduotis bei dalyvaujant atvejo aptarimuose su komanda, mažiausiai – dalyvaujant konferencijose ir supervizijose;

- naudingiausiais kompetencijų tobulinimo būdais įvertinti mokymasis darbo vietoje atliekant paskirtas užduotis, dalyvavimas atvejo aptarimuose su komanda;

- vaiko teisių apsaugos specialistai įvertino, jog jiems trūksta šių kompetencijų: reflektavimo ir savirefleksijos, vaiko atstovavimo teisiniuose procesuose, Vaiko teisių konvencijos principų ir nuostatų išmanymo, trauminių patirčių atpažinimo, etinės, konfliktų valdymo bei vadybinės.

- darbo patirtis ir valandų skiriamų tobulėjimui rezultatai nekoreliuoja (t. y., neturi statistiškai reikšmingo tarpusavio ryšio).

4. Buvo patikrintos darbe iškeltos hipotezės:

- patvirtinta hipotezė, jog vaiko teisių apsaugos specialistams trūksta emocinių kompetencijų;
- paneigta hipotezė, jog vaiko teisių apsaugos specialistai savo kompetencijas vertina geriau nei kolegų;

- paneigta hipotezė, jog vaiko teisių apsaugos skyrių specialistai prieš tobulindami savo kompetencijas neatlieka kompetencijų analizės. Tačiau pažymėtina, jog gautas rezultatas nėra reikšmingai didelis ir turėtų būti išsamiau tyrinėjamas.

REKOMENDACIJOS

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos administracijai:

- parengti vaiko teisių apsaugos specialisto kompetencijų modelį, papildantį pareigybių aprašymus, kuriame kiekvienai pareigybei būtų pateikiami reikalingų žinių, įgūdžių ir savybių reikalavimai;
- organizuoti tikslinius kompetencijų tobulinimo mokymus, atsižvelgiant į darbuotojų išsakytus kompetencijų tobulinimo poreikius: reflektavimo ir savirefleksijos, vaiko atstovavimo teisiniuose procesuose, Vaiko teisių konvencijos principų ir nuostatų išmanymo, trauminių patirčių atpažinimo, etinės, konfliktų valdymo bei vadybos temomis;
- tiek organizuojant mokymus, tiek perkant mokymų paslaugas, derinti mokymų turinį, jog mokymų metu būtų skatinamas sąmoningumas – naudojami reflektyvūs mokymo metodai, ugdomas gebėjimas atpažinti praktinėje veikloje kylančias situacijas ir panaudoti įgytas teorines žinias jų sprendimui;
- apmokyti po vieną vaiko teisių apsaugos specialistą kiekviename teritoriniame skyriuje, kuris galėtų vesti grupines intervizijas kolegoms – šis metodas padės specialistams tobulinti reflektavimo įgūdžius. Be to, intervizijos kaštai yra mažesni nei supervizijos, nes intervizijos vedėjas nėra samdomas iš išorės, o paskiriamas vienas iš esančių darbuotojų;
- organizuoti praktinius mokymus, siekiant kompensuoti pandemijos laikotarpiu vykusių nuotolinių mokymų galimą nepakankamą efektyvumą.

Teritorinių vaiko teisių apsaugos skyrių vadovams:

- sudaryti nuoseklų ilgalaikį kompetencijų tobulinimo planą kiekvienam darbuotojui, remiantis jo kompetencijų analize;
- kurti mokymuisi palankią aplinką – periodiškai suteikti darbuotojams grįžtamąjį ryšį apie jų tobulėjimą, padėti reflektuoti kaip vyksta kompetencijų tobulinimas darbo vietoje;
- sudaryti sąlygas periodinėms refleksijų grupėms, kuriose darbuotojai galėtų dalintis savo jausmais ir taip stiprinti emocines kompetencijas;
- skirti laiko susirinkimų metu darbuotojams pasidalinti savo būsenomis ir jausmais.

Vaiko teisių apsaugos specialistams:

- savirefleksijos įgūdžių gerinimui periodiškai pildyti refleksijos lapus;
- rūpintis savo emocine sveikata, ieškoti individualių būdų stresui įveikti, kalbėtis su kolegomis apie savo jausmus ir būsenas.

Vaiko teisių apsaugos ir vaiko gerovės studijų programų rengėjams:

- į studijų programos planą įtraukti teisinių dalykų (šeimos teisės, civilinės teisės pagrindai, vaiko atstovavimas teisiniuose procesuose), siekiant teisinių ir psichosocialinių žinių balanso;
- studijų metu ugdyti studentų gebėjimą suprasti savo jausmus, juos reflektuoti, įtraukiant refleksijų ir atvejo aptarimų praktinius užsiėmimus kiekvienam studijų dalykui.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Adomaitienė J., Balčiūnienė R. (2017). Asmenų, dirbančių socialinių paslaugų sektoriuje, kompetencijos ir jų tobulinimo galimybės. *Andragogika*. Nr. 1 (8), p. 77-93. Doi: <http://dx.doi.org/10.15181/andragogy.v8i0.1719>
2. *Aiškinamasis kvalifikacijų sistemos terminų žodynas*. (2008). Vilnius: Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba.
3. Ahmad A., Awal N., Al Adib Samur M. (2019). Guideline for Judicial Conversation with Children in Court. *Pertanika J. Soc. Sci. & Hum.* Nr. 27 (S1), p. 109 – 121. Prieiga per internetą: <http://psasir.upm.edu.my/id/eprint/70555/1/JSSH%20Vol.%2027%20%28S1%29.%202019%20%28View%20Full%20Journal%29.pdf#page=123>
4. Allen, A., Hafer, N., & Brooks, S. (2020). Understanding the Role of Coaching in Implementing and Sustaining Interventions in Child Welfare: A Review of the Literature. *Child Welfare*. Vol 98(2), p. 23–44. Prieiga per internetą: <https://www.jstor.org/stable/48623686>
5. Alston M., Bowles W. (2018). Research for Social Workers. *London: Routledge*. Doi: <https://doi.org/10.4324/9781003117094>
6. Anderson G., Briar-Lawson K. (2015). Guest Editorial—Advancing 21st-Century University–Child Welfare Agency Partnerships. *Journal of Social Work Education*. Vol (51), p. 149-152. Doi: 10.1080/10437797.2015.1074023
7. Andrianova O., Antonacopoulou E. (2020). Responsible managers workplace learning. *Research Handbook of Responsible Management*. P. 485–500. Doi: <https://doi.org/10.4337/9781788971966.00042>
8. Azman Ong M. H., Puteh F. (2017). Quantitative Data Analysis: Choosing Between SPSS, PLS and AMOS in Social Science Research. *International Interdisciplinary Journal of Scientific Research*. Nr. 1 (3), p. 14-25. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/profile/Fadilah-Puteh-2/publication/322885790_Quantitative_Data_Analysis_Choosing_Between_SPSS_PLS_and_AMOS_in_Social_Science_Research/links/5a73d1320f7e9b20d490034b/Quantitative-Data-Analysis-Choosing-Between-SPSS-PLS-and-AMOS-in-Social-Science-Research.pdf
9. Baby M., Gail C., Swain N. (2018). Communication skills training in the management of patient aggression and violence in healthcare. *Aggression and Violent Behavior*. Vol. 39, p. 67-82. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.02.004>
10. Bai R., Collins C., Fischer R., Crampton D. (2020). Family critical time intervention with housing unstable, child welfare-involved families: Service providers' and families' experiences with the phases. *Children and Youth Services Review*. Volume 119. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105592>

11. Bolin A. (2019). Organizing for agency: rethinking the conditions for children's participation in service provision. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*. Nr. 1 (13). Doi: <https://doi.org/10.1080/17482631.2018.1564515>
12. Boraggina-Ballard L., Sobeck J., L. Honig (2021). What motivates highly trained child welfare professionals to stay or leave?. *Children and Youth Services Review*. Vol 124. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.chidyouth.2021.105958>
13. Bortnowska, H., & Seiler, B. (2019). Formal mentoring in nonprofit organizations. Model proposition. *Management*. Vol 23, 188–208. Doi: 10.2478/manment-2019-0011
14. Child Welfare League of America. (2002). *Child welfare workforce*. Prieiga per internetą: <http://www.cwla.org/programs/r2p/rrnews0209.pdf>
15. *Children social work workforce. Reporting Year 2021. (2022)*. Prieiga per internetą: <https://explore-education-statistics.service.gov.uk/find-statistics/children-s-social-work-workforce>
16. *Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrieji komentarai (2020): Bendrasis komentaras Nr. 1 dėl švietimo tikslų (2001)*. Vilnius: Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga. Prieiga per internetą: http://vtaki.lt/uploads/structure/docs/485_a5eebb22a7f392edf2d7634481bb46b5.pdf
17. Bercovitch J. (2019). *Social Conflicts And Third Parties– Strategies Of Conflict Resolution*. New York: Routledge. Prieiga per internetą: https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=DtqiDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT11&dq=conflict+resolution+strategies+in+social+work&ots=9uivhpaDvm&sig=-lGbSlMUq2J64PMbYPuBL_E7WvI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
18. Berger L., Slack K. (2021). The Contemporary U.S. Child Welfare System(s): Overview and Key Challenges. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*. Vol 1 (692), p. 7-25. Doi: <https://doi.org/10.1177/0002716220969362>
19. Berlanda S., Pedrazza, M., Trifiletti E., Fraizzoli M., (2017). Dissatisfaction in Child Welfare and Its Role in Predicting Self-Efficacy and Satisfaction at Work: A Mixed-Method Research. *BioMed Research International*. Vol. 2017. Doi: 10.1155/2017/5249619.
20. Borjanic Bolic E. (2018). Secondary traumatic stress and vicarious traumatization in child welfare professionals in Serbia. *Journal of Public Child Welfare*. Nr. 13 (2), p. 214-233, Doi: 10.1080/15548732.2018.1502117
21. Bradley, L., Hendricks, B., Bullard, M., Chan, C., Hooper, L., Peluso, P., & Southern, S. (2018). Bylaws of the International Association of Marriage and Family Counselors: A division of the American Counseling Association. *The Family Journal*. Vol. 26, p. 269-277. Doi: <https://doi.org/10.1177%2F1066480718799071>

22. Briar-Lawson K., Zlotnik J. L. (2018). *Evaluation Research in Child Welfare: Improving Outcomes Through University-Public Agency Partnerships*. New York: Routledge.
23. Budde R. (2018). Qualification of Children's Rights Experts in Academia Qualitative Impact Assessment (*doctoral dissertation*). Prieiga per internetą: https://refubium.fu-berlin.de/bitstream/handle/fub188/23082/Thesis_Rebecca_Budde.pdf?sequence=3&isAllowed=y
24. Bunting L., Montgomery L., Mooney S., MacDonald M., Coulter S., Hayes D., Davidson G. (2019). Trauma Informed Child Welfare Systems—A Rapid Evidence Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. Nr. 16 (13). <https://doi.org/10.3390/ijerph16132365>
25. Cabiati, E. (2017). What would you learn to improve your work in child protection? Social workers' continuing education requests. *Social Work Education*, Nr. 36 (3), 257-272. Doi: <https://doi.org/10.1080/02615479.2016.1269159>
26. Collins-Camargo C., Antle B. (2018). Child welfare supervision: Special issues related to trauma-informed care in a unique environment. *The Clinical Supervisor*. Vol. 37:1, p. 64-82. Doi: 10.1080/07325223.2017.1382412
27. Collins M.E., Amodeo M., Clay C. (2007). Review of the literature on child welfare training: Theory, practice, and research US Department of Health and Human Services, Administration on Children and Families. *Boston university school of social work*. Prieiga per internetą: http://www.bu.edu/ssw/files/pdf/BUSSW_CSReport21.pdf
28. Damalakienė Z., Mieliauskienė V., Ragelienė A., (2019). Profesinių kompetencijų raidos profesinės veiklos praktikoje tyrimas, iš *Studijos kintančioje verslo aplinkoje: straipsnių rinkinys*. P. 72-78. Vilnius: Lietuvos ekonomikos dėstytojų asociacija.
29. Chinitz S., Guzman H., Amstutz E., Kohchi J., Alkon M. (2017). Improving outcomes for babies and toddlers in child welfare: A model for infant mental health intervention and collaboration. *Child Abuse & Neglect*. Vol. 70, p. 190-198. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.05.015>
30. Damiani-Taraba G., Dumbrill G., Gladstone J., Koster A., Leslie B., Charles M. (2017). The evolving relationship between casework skills, engagement, and positive case outcomes in child protection: A structural equation model. *Children and Youth Services Review*. Vol. 79, p. 456-462. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.05.033>
31. Dolan P., Frost N. (2017). *The Routledge Handbook of Global Child Welfare*. New York: Routledge.
32. Dromantienė L., Šalaševičiūtė R. (2006). Vaiko teisių apsauga Lietuvoje: socialinių darbuotojų vaidmuo. *Socialinis darbas*. Nr. 5 (1), 79-88. Prieiga per internetą:

<https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/13074/2107-4476-1-SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

33. Engell, T., Kirkøen, B., Aarons, G. A., & Hagen, K. A. (2020). Individual level predictors of implementation climate in child welfare services. *Children and Youth Services Review*. Vol. 119. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2020.105509>
34. Ferguson H. (2017). How Children Become Invisible in Child Protection Work: Findings from Research into Day-to-Day Social Work Practice. *British Journal of Social Work*, vol. 47, p. 1007–1023. Doi: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcw065>.
35. Ferguson H. (2018). How social workers reflect in action and when and why they don't: the possibilities and limits to reflective practice in social work. *Social Work Education*. Vol 37(4), p. 415-427. Doi: [10.1080/02615479.2017.1413083](https://doi.org/10.1080/02615479.2017.1413083)
36. Flaherty E., Urbanek R., Wood D., Day C., D'Acunto L., Quinn V., Zollner P. (2018). A Framework for Mentoring Students Attending Their First Professional Conference. Vol 7, (1), p. 1-8. Doi: <https://doi.org/10.4195/nse2017.10.0022>
37. Forrester D., Killian M., Westlake D., Sheehan L. (2019). Patterns of practice: An exploratory factor analysis of child and family social worker skills. *Child and Family Social Work*. Nr. 1 (25), p. 108-117. Doi: <https://doi.org/10.1111/cfs.12664>
38. Frankel S. (2018). *Giving Children a Voice— A Step-by-Step Guide to Promoting Child-Centred Practice*. Jessica Kingsley Publishers: London and Philadelphia.
39. Freysteinsdóttira F. J., Sveinbjörnsson Brink B. M. (2020). Is social work in Iceland a dangerous profession? Emotional and physical violence towards social workers. *Nordic Social Work Research*. Vol. 10. Doi: <https://doi.org/10.1080/2156857X.2020.1837919>
40. Frost N., Dolan P. (2021). Theory, research and practice in child welfare: The current state of the art in social work. *Child and family social work*. P. 498-506. Doi: <https://doi.org/10.1111/cfs.12824>
41. Futris T., Schramm D., Duncan J. (2016). Preparing Future Child Welfare Professionals to Strengthen Couple Relations. *Family Science Review*. Nr. 2 (21), 74-95. Doi: [10.26536/FSR.2016.21.02.04](https://doi.org/10.26536/FSR.2016.21.02.04)
42. Fukui, S., Wu, W., Salyers, M. P. (2019). Impact of Supervisory Support on Turnover Intention: The Mediating Role of Burnout and Job Satisfaction in a Longitudinal Study. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*. Vol 46(4), p. 488–497. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10488-019-00927-0>
43. Garrison J. (2018). *Recruiting, training, and retaining child welfare professionals* (doctoral dissertation). Prieiga per internetą:

<https://search.proquest.com/openview/458d2649a24794535f758a5920165a6c/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>

44. Gaižauskaitė I., Mikėnė S. (2014). *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16910/9789955196426.pdf?sequence=1>

45. Giedrikaitė R. (2021). *Vadovavimas komandiniam darbui ir strateginio planavimo svarba organizacijos valdymui. Situacijų analizė: metodinė priemonė*. Kaunas: Lietuvos sveikatos mokslų universiteto Leidybos namai.

46. Goertzen M. (2017). Applying Quantitative Methods to E-book Collections. Library Technology Reports. Expert Guides To Library Systems and Services. Nr. 4 (53). Doi: <https://doi.org/10.5860/ltr.53n4>

47. Gvaldaitė L. (2018). Klinikinis socialinis darbas: metodologija, praktika ir supervizija. *Socialinis darbas. patirtis ir metodai*. Nr. 22 (2), 95-121. Doi: <https://doi.org/10.7220/2029-5820.22.2.6>

48. Havig K., Pharris, A., McLeo D., Natale A. P., Miller-Cribbs J. (2020). Assessing new child welfare worker competency through social simulation with standardized clients: rubric development and pilot testing. *Journal of Public Child Welfare*. Nr. 5 (14), 531-552. Doi: <https://doi.org/10.1080/15548732.2020.1724237>

49. Heimer M., Näsman E., Palme J. (2018). Vulnerable children's rights to participation, protection, and provision: The process of defining the problem in Swedish child and family welfare. *Child and Family Social Work*. Nr. 2 (23), p. 316-323. Doi: <https://doi.org/10.1111/cfs.12424>

50. Hughes, M., & Wearing, M. (2021). *Organisations and management in social work: Everyday action for change*. Sage. Prieiga per internetą: <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/organisations-and-management-in-social-work/book245956#preview>

51. Hultman, E., Forkby, T., Höjer, S. (2020) Professionalised, hybrid, and layperson models in Nordic child protection: actors in decision-making in out of home placements. *Nordic Social Work Research*. Nr. 10 (3): 204-218. Doi: <https://doi.org/10.1080/2156857X.2018.1538897>

52. Irby B., Lynch J., Boswell J., Kappler Hewitt K. (2017) Mentoring as professional development. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, Nr. 1 (25), p. 1-4, Doi: [10.1080/13611267.2017.1312895](https://doi.org/10.1080/13611267.2017.1312895)

53. Yatchmenoff D., Sundborg S., Davis M. (2017). Implementing Trauma-Informed Care: Recommendations on the Process. *Advances in social work*. Vol. 18(1), 167-185. Doi: <https://doi.org/10.18060/21311>

54. YouGov PLC (2017). *Management Survey, December 2017*. Prieiga per internetą: <https://mhrglobal.com/uk/en/news/bad-managers-driving-talented-staff-to-quit>

55. Jakubė A., Juozaitis A. (2012). Bendrųjų kompetencijų ugdymas aukštojoje mokykloje. metodinės rekomendacijos. *Vilniaus universitetas*. Prieiga per internetą: [http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_Bendruju_kompetenciju_ugdy mas_aukstojoje_mokykloje.pdf](http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2012_Bendruju_kompetenciju_ugdy_mas_aukstojoje_mokykloje.pdf)
56. Jankowski K., Schifferdecker K., Butcher R., Foster-Johnson L., Barnett E. (2018) Effectiveness of a Trauma-Informed Care Initiative in a State Child Welfare System: A Randomized Study. *SAGE Journal*. Vol. 24 (1), p. 86-97. Doi: 10.1177/1077559518796336.
57. Johansson S., Stefansen K., Bakketeig E., Kaldal A. (2017). *Collaborating Against Child Abuse*. Cham: Palgrave Macmillan. Doi: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-58388-4>
58. Jung Lee H. (2017). How emotional intelligence relates to job satisfaction and burnout in public service jobs. *International Review of Administrative Sciences*. Nr. 4 (84). Doi: <https://doi.org/10.1177/0020852316670489>
59. Jungtinių Tautų Vaiko teisių deklaracija (1959). Prieiga per internetą: http://elibrary.lt/resursai/NPLC/nepilnameciu_justicija/JUNGTINIU%20TAUTU%20VAIKO%20EISIU%20DEKLARACIJA.pdf
60. Kairienė B. (2012). Vaiko teisinis statusas: įgyvendinimo problemos. *Socialinių mokslų studijos*. Nr. 4 (4), p. 1443–1455. Prieiga per internetą: https://intranet.mruni.eu/upload/iblock/400/012_kairiene.pdf
61. Kavaliauskienė V., Nikolajenko E. (2017). Nuostatos kaip socialinio darbuotojo profesinės veiklos motyvaciją skatinantis veiksnys. *TILTAI*, 2, p. 41–52. Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2017~1515080004541/J.04~2017~1515080004541.pdf>
62. Kolbergytė A. (2016). Suaugusiųjų saviugda kaip transformuojantis ugdymasis (daktaro disertacija). Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/14419/VL13%20--%20Disertacija%20Ausra%20Kolbergyte%20--%20for%20WEB.pdf?sequence=1>
63. Kubova-Semaka J. (2020). An Integral Approach to the Meaning of Competence. *Scientific research in education*. Vol. 3, p. 121-135. Doi: <https://doi.org/10.15388/SRE.2020.11>
64. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas “Dėl kvalifikacinių reikalavimų asmenims, pretenduojantiems į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos įgaliotų teritorinių skyrių valstybės tarnautojų pareigas, aprašo patvirtinimo” (2018). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/4f4b79e248bf11e89197e1115e5dbeece?jfwid=q8i88mbvv>

65. Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymas „Dėl vaiko gerovės 2019–2021 metų veiksmų plano patvirtinimo“ (2018). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c529aef6e20411e8afb8c03742fcbc66?jfwid=14f22877ai>
66. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl vaiko teisių apsaugos institucijų sistemos pertvarkos koncepcijos patvirtinimo“ (2012). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.421366?jfwid=-g0zrz2z4o>
67. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas (1991). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480/PRnIfEvLDZ9>
68. Vaiko teisių apsaugos skyrių veiklos trūkumų, nustatytų Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje 2016 m. atliktų tyrimų metu, apžvalga” (2017). Prieiga per internetą <http://vtaki.lt/lt/teisine-informacija/vaiko-teisiu-padeties-vertinimas/atlikti-tyrimai-ir-apibendrinimai>
69. Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus ataskaita (2016-2019), prieiga per internetą <http://vtaki.lt/lt/vtaki-veiklos-sritys/veiklos-ataskaitos>
70. Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.26397/LnINmMWbiu>
71. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo” (2018). Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.264166/asr>
72. Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymo Nr. VIII-1316 pakeitimo įstatymas (2018). Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/cad5a783834211e89188e16a6495e98c/asr>
73. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo įgyvendinimo“ (2018). Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d1d27480f6ee11e89fcaa4a4a9822176/ihZWMfZNlB>
74. Lietuvos statistikos departamentas (2021). *Užimti gyventojai pagal ekonominės veiklos rūšis ir lytį*. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=464c768f-fd8d-4c46-84b7-b8dd7ae1e959#/>
75. Lietz C. (2018). Infusing Clinical Supervision Throughout Child Welfare Practice: Advancing Effective Implementation of Family-Centered Practice Through Supervisory Processes. *Clinical Social Work Journal*. Vol. 46, p. 331–340. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10615-018-0672-7>
76. Moudatsou M, Stavropoulou A, Alegakis A, Philalithis A, Koukouli S. (2021). Self-Reported Assessment of Empathy and Its Variations in a Sample of Greek Social Workers. *Healthcare*. Vol. 9(2), p. 219. Doi:<https://doi.org/10.3390/healthcare9020219>

77. Malja M., Puustinen-Korhonen A., Petrelius P., Eriksson P. (2020). *Quality recommendation for child welfare*. Helsinki: Finnish Ministry of Social Affairs and Health. Prieiga per internetą: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162454/STM_2020_28_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y
78. Manigault Sh. A. (2020). *Child W Child Welfare Workers Perceptions of Their Competencies at perceptions of Their Competencies at Detecting and Reporting Abuse of Foster Children* (doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <https://scholarworks.waldenu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=10451&context=dissertations>
79. Maslow A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*. Vol 50(4), p. 370–396. Doi: <https://doi.org/10.1037/h0054346>
80. McMahon, A. (1998). *Damned if you do, Damned if you don't: Working in child welfare* (1st ed.). Routledge. Doi: <https://doi.org/10.4324/9780429452673>
81. Michailovič I. (2020). Smurtinio elgesio kaitos svarba užkertant kelią smurtui artimoje aplinkoje. *Teisė*. Vol. 114, p. 8–25. Doi: <https://doi.org/10.15388/Teise.2020.114.1>
82. Millar A., Devaney J., Butler M. (2019). Emotional Intelligence: Challenging the Perceptions and Efficacy of 'Soft Skills' in Policing Incidents of Domestic Abuse Involving Children. *Journal of Family Violence*. Vol. 34, p. 577–588. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10896-018-0018-9>
83. Mitchell-Whitten L. (2020). *Leadership Strategies for Reducing Turnover Within Child Welfare Departments* (doctoral dissertation). Prieiga per internetą: <https://scholarworks.waldenu.edu/dissertations/9302>
84. Meisen T., Kelly L. (2018). Child protection systems between professional cooperation and trustful relationships: A comparison of professional practical and ethical dilemmas in England/Wales, Germany, Portugal, and Slovenia. *Child and Family Social Work*. Nr. 2 (23) ,p. 222-229. Doi: <https://doi.org/10.1111/cfs.12403>
85. Morton, B. (2015). Seeking safety, finding abuse: Stories from foster Youth on Maltreatment and its impact on academic achievement. *Child & Youth Services*, Vol. 36 (3), p. 205-225. Doi: 10.1080/0145935X.2015.10370470
86. Munro E. (2019). Decision-making under uncertainty in child protection: Creating a just and learning culture. *Child and family Social Work*. Vol 24 (1), p. 123-130. Doi: <https://doi.org/10.1111/cfs.12589>
87. Murauskienė D. (2019). Papildomos procesinės garantijos įtariamiesiems ar kaltinamiesiems vaikams. *Lietuvos teisė 2019: Esminiai pokyčiai*. Mykolo Romerio universitetas. Prieiga per internetą:

https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16244/2019%20Teise_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y

88. *NASW Standards for Social Work Practice in Child Welfare* (2013). National Association of Social Workers. Prieiga per internetą: https://www.socialworkers.org/LinkClick.aspx?fileticket=zV1G_96nWoI%3D&portalid=0

89. *Code of Ethics of the National Association of Social Workers* (2017). Prieiga per internetą: <https://socialwork.sdsu.edu/wp-content/uploads/2011/09/NASW-Code-of-Ethics2017.pdf>

90. Naujanienė R., Eidukevičiūtė J., Ruškus J. (2018). Socialinių darbuotojų lūkesčiai supervizijai kaip atsakas į praktikos lauko kompleksiškumą ir neapibrėžtumą. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*. Nr. 22 (2). Doi: <https://doi.org/10.7220/2029-5820.22.2.3>

91. Nijhawan, L. P., Janodia, M. D., Muddukrishna, B. S., Bhat, K. M., Bairy, K. L., Udupa, N., Musmade, P. B. (2013). Informed consent: Issues and challenges. *Journal of advanced pharmaceutical technology & research*. Vol 4(3), p. 134–140. <https://doi.org/10.4103/2231-4040.116779>

92. Neuert, C. E., Meitinger, K., Behr, D., & Schonlau, M. (2021). Editorial: The Use of Open-ended Questions in Surveys. *Methods, data, analyses : a journal for quantitative methods and survey methodology (mda)*. Vol 15(1), p. 3-6. Prieiga per internetą: <https://nbnresolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-73172-3>

93. Newell J., Bounds C. (2021). University Agency Partnerships: A Title IV-E Training Initiative on Ethics and Child Welfare Practice. *Field Educator, Simmons School of social Work*. Vol 10 (2). Prieiga per internetą: <https://fieldeducator.simmons.edu/wp-content/uploads/2021/01/University-Agency-Partnerships-A-Title-IV-E-Training-Initiative-on-Ethics-and-Child-Welfare-Practice-1.pdf>

94. Nylén, U. (2018). Multi-professional teamwork in human services: The mutual shaping of professional identity and team activities. *Journal of Health Organization and Management*. Vol. 32 (5), p. 741-759. Doi: <https://doi.org/10.1108/JHOM-03-2017-0062>

95. Osipov P., Ziyatdinova J., Irismetova I. (2020). Mentoring Across Cultures and Professions: Approaches and Methods. In: Auer M., Hortsch H., Sethakul P. (eds) *The Impact of the 4th Industrial Revolution on Engineering Education. ICL 2019. Advances in Intelligent Systems and Computing*. Vol. 1135. Doi: https://doi.org/10.1007/978-3-030-40271-6_76

96. Pakalniškienė V. (2012). *Tyrimo ir įvertinimo priemonių patikimumo ir validumo nustatymas*. Metodinė priemonė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. Prieiga per internetą: https://www.vu.lt/site_files/LD/Tyrimo_ir_%C4%AFvertinimo_priemoni%C5%B3_patikimumo_ir_validumo_nustatymas.pdf

97. Panadero E., Lipnevich A., Broadbent J. (2019). Turning Self-Assessment into Self-Feedback. In: Henderson, M., Ajjawi, R., Boud, D., Molloy, E. *The Impact of Feedback in Higher Education*. Palgrave Macmillan, Cham. Doi: https://doi.org/10.1007/978-3-030-25112-3_9
98. Park T., Pierce B. (2020). Impacts of transformational leadership on turnover intention of child welfare workers. *Children and Youth Services Review*. Vol 108. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.104624>
99. Pecora, P.J., Whittaker, J.K., Barth, R.P., Vesneski, W. and Borja, S. (2019). *The child welfare challenge: Policy, practice and research – 4th Edition (revised and expanded)*. New York & London: Taylor and Francis.
100. Perry M., Creavey K., Arthur E., Chance Humer J., Lundgren P. J., Rivera I. (2020). Cultivating emotional intelligence in child welfare professionals: A systematic scoping review. *Child Abuse & Neglect*. Vol. 110 (3). Doi: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104438>
101. Pierce B. (2017). Competency Curriculum Intervention: Student Task Self-Efficacy and Attitudes in Child Welfare. *Advances in social work*, Vol. 18(1), 490-506. <https://doi.org/10.18060/21394>
102. Pösö T., Enroos R. (2017). The Representation of Children's Views in Finnish Court Decisions Regarding Care Orders. *The International Journal of Children's Rights*. Vol. 25 (3), p. 736–753. Doi: <https://doi.org/10.1163/15718182-02503009>
103. Rácz A. (2019). The best interest of the child? – Working mechanism of the Hungarian child protection system iš *The 2019 WEI International Academic Conference Proceedings*. Barcelona, Spain. P. 17-29. Prieiga per internetą: http://real.mtak.hu/99473/1/jav_EDU-BARCELONA-2019.pdf
104. Radey, M., & Schelbe, L. (2017). From classroom to caseload: Transition experience of frontline child welfare workers. *Child Welfare*. Vol. 95 (2), 71-89. Prieiga per internetą: http://purl.flvc.org/fsu/fd/FSU_libsubv1_scholarship_submission_1505836091_88bec666
105. Radey M., Stanley L. (2018). “Hands on” versus “empty”: Supervision experiences of frontline child welfare workers. *Children and Youth Services Review*. Vol. 91, p. 128-136. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.05.037>
106. Rahmat D., Prasetyo T., Wahyuningsih S., Gustiananda R., Asrori H. (2020). Implementation of diversion policies in child protection: study in Kuningan Indonesia. *Journal of Critical Reviews*. Vol. 7 (12), p. 3985-3990. Prieiga per internetą: <http://www.jcreview.com/fulltext/197-1599761457.pdf>
107. Rakštelienė A., Serafinas D., Šepetienė R. (2017). Sisteminiis neformalaus mokymo veiksmingumo vertinimas. *Tarptautinis verslas: inovacijos, psichologija, ekonomika*. Nr. 1 (13), p. 58–75. Prieiga per internetą: http://www.kuryba.lt/failai/zurnalai/2017_1.pdf#page=58

108. Rankine M., Beddoe L., O'Brien M., Fouché C. (2018). What's your agenda? Reflective supervision in community-based child welfare services. *European Journal of Social Work*. Vol. 21 (3), 428-440. Doi: 10.1080/13691457.2017.1326376.
109. Raudeliūnaitė, R., Gudžinskienė, V. (2017). The development of competences by social workers working with young people with intellectual disability. In EDULEARN 17: 9th International Conference on Education and New Learning Technologies. Barcelona, Spain. 3-5 July, 2017: Conference proceedings (p 9029-9036). Valencia: IATED Academy. Doi:10.21125/edulearn.2017
110. Romero A., Lassmann H. (2017). Benefits of Mentoring Programs for Child Welfare Workers: A Systematic Review. *Human Service Organizations: Management, Leadership & Governance*. Vol. 41 (3). Doi: <https://doi.org/10.1080/23303131.2016.1267055>
111. Ryabchenko S. (2020). Professional teacher's competence in the modern educational environment. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*. Vol. 17, 102–113. Doi: <https://doi.org/10.31392/iscs.2020.17.102>
112. Rogers, A. (2014). *The base of the iceberg: Informal learning and its impact on formal and non-formal learning (Study guides in adult education)*. Opladen/Berlin/Toronto: BarbaraBudrich Publishers
113. Rukhsana J., Maahierah S., Bright M. (2019). The relationship between perceived organisational support, organisational commitment and turnover intention among employees in a selected organisation in the aviation industry. *SA Journal of Human Resource Management*. Vol. 17 (1). Prieiga per internetą: <https://journals.co.za/doi/epdf/10.4102/sajhrm.v17i0.1123>
114. Sahonchik K. (2020). Utilizing Strategic Management and Planning to Improve Child Welfare Outcomes. *Social Sciences and Childhood*. Vol. 1 (1), p. 27—33. Doi: <https://doi.org/10.17759/ssc.2020010102>
115. Scanlan G. M., Cleland J., Walker K. (2018). Does perceived organisational support influence career intentions? The qualitative stories shared by UK early career doctors. *BMJ Open*. Vol 8, p. 1-12. Doi: 10.1136/bmjopen-2018-022833
116. Saykılı, A. (2018). Distance education: Definitions, generations, key concepts and future directions. *International Journal of Contemporary Educational Research*. Vol 5(1), p. 2-17. Prieiga per internetą: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1207516.pdf>
117. Schelbe L., Radey M. (2017). From Classroom to Caseload: Transition Experiences of Frontline Child Welfare Workers. *Child Welfare*. Vol. 95 (2), p. 71-90. Prieiga per internetą: http://purl.flvc.org/fsu/fd/FSU_libsubv1_scholarship_submission_1505836091_88bec666
118. Schelbe L., Radey M., Panisch L. (2017). Satisfactions and Stressors Experienced by Recently-hired Frontline Child Welfare Workers. *Florida State University College of Social Work*. Vol. 78. Doi: <http://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.05.007>

119. Sevet D. C., Ouedraogo S., Chojnowicz G., Bertrand S. L. (2018). *Training of child protection actors on key competencies in caring for children in adversity and their families*. Prieiga per internetą: https://resourcecentre.savethechildren.net/node/11910/pdf/training_of_child_protection_actors.pdf
120. Shaughnessy M., Moffitt B., Cordova M. (2018). Maslow, Basic Needs and Contemporary Teacher Training Issues. *Archives of Current Research International*. Vol. 14 (4), p. 1-7. Prieiga per internetą: <https://www.journalacri.com/index.php/ACRI/article/view/17469/32499>
121. Sikki E.A.A. (2018). Primary School English Teachers' Perceptions of Their Pedagogical Competency: Using Self Evaluation to Identify Teachers' Competency and Importance. *International Journal of Innovative Education Research*. Vol. 6 (1), p. 113-120. Prieiga per internetą: <http://seahipaj.org/journals-ci/mar-2018/IJIER/full/IJIER-M-15-2018.pdf>
122. Skårstad Storhaug A., Heggem Kojan B. (2017). Emergency out-of-home placements in Norway: Parents' experiences. *Child and family. Social work*. Vol. 22 (4), 1407-1414. Doi: <https://doi.org/10.1111/cfs.12359>
123. Skrickienė, L., Čepuraitė, D., Štaras, K. (2018). Besimokanti organizacija šiuolaikinio viešojo valdymo kontekste. *Visuomenės Sveikata*. Nr. 28 (1), p. 57-66. Doi: 10.5200/sm-hs.2018.010
124. Stačinskaitė S., Petrauskienė R. Kompetencijų modelio taikymas valstybės tarnybos žmogiškųjų išteklių valdymo procese: Lietuvos institucijų patirtis. *Viešoji politika ir administravimas*. Nr. 3, p. 327-343. Prieiga per internetą: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=728344>
125. Staudt M., Pérez Jolles M., Chuang E., Wells R. (2015). Child Welfare Caseworker Education and Caregiver Behavioral Service Use and Satisfaction With the Caseworker. *Journal of Public Child Welfare*. Vol 9 (4), 382-398. Doi: <https://doi.org/10.1080/15548732.2015.1060919>
126. Stelmokienė A., Endriulaitienė A. (2015). *Vadovavimo efektyvumo vertinimas: psichologiniai aspektai*. Monografija. Kaunas: Versus Aureus. Prieiga per internetą: <https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/80/3/ISBN9786094671166.pdf>
127. Strand V. C., Sprang G. (2018). *Trauma Responsive Child Welfare Systems*. Springer International Publishing AG. Doi: <https://doi.org/10.1007/978-3-319-64602-2>
128. Šneiderienė A., Vaitiekus A., Vaitiekienė J. (2020). Lyderystės raiškos besimokančioje organizacijoje galimybės. *Socialiniai tyrimai / Social Research*., Nr. 43 (1), 45–57. Doi: <https://doi.org/10.21277/st.v43i1.306>
129. Tamutienė I. (2018). Vaiko apsaugos veiksmingumo problemos Lietuvoje. *Viešoji politika ir administravimas*. Nr. 17 (1), p. 24-37. Doi: 10.5755/j01.ppaa.17.1.20605
130. Tamutienė I., Kirka V., Jogaitė B., Auglytė V. (2020). *Nuo baudžiamosios intervencijos link puoselėjančios globos: tarpdisciplininis žvilgsnis į vaiko apsaugą ir gerovę*. Monografija.

Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. Prieiga per internetą
<https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/108459/2/ISBN9786094674501.pdf>

131. Tamutienė, I., Auglytė, V. (2018). Institucinė rizika vaiko apsaugos srityje: specialistų galimybės ją suvaldyti. *Viešojo politika ir administravimas*. Nr. 17 (3), 371–384. Doi: <http://dx.doi.org/10.5755/j01.ppaa.17.3.21953>

132. Tamutienė, I., Auglytė, V. (2018). Socialinis ir politinis spaudimas vaiko apsaugos srityje. *Viešojo politika ir administravimas*, 17 (3), 385–398. doi: <https://doi.org/10.5755/j01.ppaa.17.3.21954>

133. Terziev V. (2017). *The needs of continuing vocational training of social work specialists providing social services*. Pranešimas konferencijoje “Communicative Action & Transdisciplinarity in the Ethical Society”, Targoviste, Romania. P. 383-395. Prieiga per internetą: <http://ijaedu.ocerintjournals.org/en/download/article-file/338751>

134. Tham P. (2018). A Professional Role in Transition: Swedish Child Welfare Social Workers’ Descriptions of Their Work in 2003 and 2014. *British Journal of Social Work*. Vol. 48, p. 449–467. Doi: 10.1093/bjsw/bcx016.

135. Thompson N., Stepney P. (2018). *Social Work Theory and Methods. The Essentials*. Routledge:New York.

136. Turtiainen A. (2021). The wellbeing of child welfare institution professionals. *Diaconia University of Applied Sciences*. Prieiga per internetą: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/508583/FINAL%20THESIS%20221121.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

137. *UNESCO neformaliojo ir savaiminio mokymosi rezultatų pripažinimo, patvirtinimo ir akreditavimo gairės* (2012). UNESCO Institute for Lifelong Learning. Prieiga per internetą: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000216360>

138. *Vaiko teisių apsaugos skyrių veiklos trūkumų, nustatytų Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje 2016 m. atliktų tyrimų metu, apžvalga* (2017). Prieiga per internetą: <http://vtaki.lt/lt/teisine-informacija/vaiko-teisiu-padeties-vertinimas/atlikti-tyrimai-ir-apibendrinimai>

139. Vaiko teisių apsaugos sistemos pertvarkos projektas (2018). Prieiga per internetą: https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/veiklos-sritys/seima/VTAS-centralizacija/2_0%20Projekto%20versija%202018-02-12.pdf

140. Vaitkevičius V. (2016). Lyderystės vaidmuo formuojant žinių valdymui palankią organizacijos kultūrą: atvejo analizė. *Informacijos mokslai*. Nr. 76, p. 123–138. Doi: <https://doi.org/10.15388/Im.2016.76.10386>

141. *Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2020 metų veiklos ataskaita (2021)*. Prieiga per internetą: <https://vaikoteises.lt/media/file/ataskaitos/VVTA%C4%AET%202020%20m.%20veiklos%20ataskaita.pdf>
142. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos struktūros schema ir skyrių nuostatai. Prieiga per internetą: <https://vaikoteises.lt/struktura-ir-kontaktai/struktura-ir-nuostatai/>
143. *Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos tipinis apskrities Vaiko teisių apsaugos skyriaus vyriausiojo specialisto pareigybės aprašymas*. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2021 m. birželio 2 d. įsakymas Nr. BV – 183
144. Vanagas R., Vyšniauskienė L. (2012). *Vadybos pagrindai*. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. Prieiga per internetą: <https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16840/9789955194118.pdf?sequence=1>
145. Vanderfaeillie J., Goemans A., Frank H. D., Van Holen H. P. (2017). Foster care placement breakdown in the Netherlands and Flanders: Prevalence, precursors, and associated factors. *Child and family social work*. Vol. 23 (3), 337-345. Doi: <https://doi.org/10.1111/cfs.12420>
146. Van Hook M. P. (2019). *Social Work Practice with Families– A Resiliency-Based Approach*. New York: Oxford University Press. Prieiga per internetą: https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=tK68DwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=+conflict+resolution+competence+social+work&ots=c4X3DHhLr8&sig=AXZ2vJsGek1PhPiXPf754_jrI-0&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
147. Velleman, R., & Templeton, L. (2016). Impact of parents' substance misuse on children: An update. *BJPsych Advances*. Vol. 22(2), p. 108-117. Doi:10.1192/apt.bp.114.014449
148. Zell, E., Strickhouser, J. E., Sedikides, C., & Alicke, M. D. (2020). The better-than-average effect in comparative self-evaluation: A comprehensive review and meta-analysis. *Psychological Bulletin*. Vol. 146(2), p. 118–149. Doi: <https://doi.org/10.1037/bul0000218>
149. Zlotnik, DePanfilis, Daining, McDermot, Lane (2005). Factors influencing retention of child welfare staff: a systematic review of research. *University of Maryland Baltimore*. Doi: <http://hdl.handle.net/10713/74>
150. Zaščerinska J., Andreeva N., Zaščerinskis M., Aļeksejeva L., Gloņina O. (2017). A comparative analysis of the context of e-learning in non-formal adult education. *Mokslu grįšto švietimo link. Recenzuotų mokslo straipsnių rinkinys*. Lietuvos edukologijos universiteto leidykla. P. 674-690.

151. Žalimienė L., Gvaldaitė L., Gevorgianienė V., Petružytė D., Seniutis M., Šumskienė E. (2020). Vaiko teisių apsaugos specialistų darbo organizavimo klausimai teisinio reglamentavimo kontekste. *Socialinis darbas: patirtis ir metodai*. Nr. 25 (1), 27-46. Doi: <https://doi.org/10.7220/2029-5820.25.1.2>
152. Židonis Ž. Andriuškevičienė S. (2019). Ar institucinė inovacija reiškia naujus vadybos metodus? Transformacinė lyderystė ir darbuotojų įgalinimas profesinio švietimo įstaigose. *Viešoji politika ir administravimas*. Nr. 1 (18), p. 136-151. Doi: <https://doi.org/10.5755/j01.ppaa.18.1.23133>
153. Webb N. B. (2019). *Social Work Practice with Children, Fourth Edition*. New York: The Guilford Press. Prieiga per internetą: <https://books.google.lt/books?id=AdRnDwAAQBAJ&hl=lt>
154. Woodward H. (2019). Wholistic Self-Care for the Social Worker: A qualitative study positioning “The physical” in an Indigenous model of care practices for social workers. *Winnipeg: University of Manitoba*. Prieiga per internetą: https://mspace.lib.umanitoba.ca/bitstream/handle/1993/34211/Woodward_Heather.pdf?sequence=1&isAllowed=y
155. Queirós A., Faria D., Almeida F. (2018). Strengths and limitations of qualitative and quantitative research methods. *European Journal of Education Studies*. Doi: <http://dx.doi.org/10.46827/ejes.v0i0.1017>.
156. Wang CW., Chan C.L.W., Chow, A.Y.M. (2018). Social workers’ involvement in advance care planning: a systematic narrative review. *BMC Palliat Care*. Vol. 17 (5). Doi: <https://doi.org/10.1186/s12904-017-0218-8>

SANTRAUKA

Baigiamojo darbo temos pavadinimas: Vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimas. Darbo autorė – Ieva Galvelytė-Adomavičienė, darbo vadovė – prof. dr. Vida Gudžinskienė.

Darbo tikslas: atskleisti vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijas, jų tobulinimo teorinius bei praktinius aspektus, atlikti empirinį kompetencijų tobulinimo poreikių ir galimybių tyrimą.

Pagrindiniai uždaviniai: 1) apibrėžti vaiko teisių apsaugos specialistams keliamus reikalavimus ir jų vykdomas funkcijas; 2) atskleisti vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijos sandus ir kompetencijų tobulinimo teorines prielaidas; 3) atlikti vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo poreikių ir galimybių atitikimo subjektyvaus vertinimo tyrimą.

Tiriamieji: teritoriniuose vaiko teisių apsaugos skyriuose dirbantys specialistai (išskyrus mobiliųjų komandų specialistus).

Tyrimo metodai: *teoriniai* - mokslinės literatūros ir dokumentų, teisės aktų, apibrėžiančių vaiko teisių apsaugos specialistų ir vaiko gerovės srities darbuotojų kompetenciją ir jos elementus, analizė; *empiriniai* - kiekybinis duomenų rinkimo būdas - anketinė apklausa, kurią sudaro uždaro ir atviro tipo klausimai. Duomenų apdorojimas atliekamas IBM SPSS Statistics 28.0.0.0 bei MS Excel programomis.

Tyrimo rezultatai. Atlikus teisės aktų analizę išryškėjo, jog vaiko teisių apsaugos specialistų išsilavinimo ir patirties standartai yra skirtingi, priklausantys nuo pareigybės. Darbuotojai turi turėti aukštąjį išsilavinimą, tačiau laipsnis nėra detalizuojamas. Tinkama darbo patirtis, pretenduojant į pareigas, yra socialinio darbo, vaiko teisių apsaugos arba socialinės pedagogikos sričių. Išanalizavus mokslinę literatūrą, nustatytos vaiko teisių apsaugos specialistams reikalingos profesinės kompetencijos: Vaiko teisių konvencijos išmanymo, vaiko poreikių vertinimo, vaiko atstovavimo teisiniuose procesuose, rizikos vertinimo ir tyrimo, trauminių patirčių atpažinimo, reflektavimo ir savirefleksijos, komunikacijos ir tarpasmeninių santykių kūrimo, tarpininkavimo ir derybų valdymo, etinė, konfliktų valdymo. Vaiko teisių apsaugos specialistų veiklos teorinis pagrindas yra teisinės ir psichosocialinės žinios. Taip pat išryškėjo, jog nuo vaiko teisių apsaugos specialisto kompetencijų neatsiejamas emocinis intelektas ir asmeninės savybės, vertybės, etiniai principai. Gauti empirinio tyrimo rezultatai atskleidė esamą vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijos situaciją, paremtą subjektyviu jų pačių vertinimu. Daugiausia laiko kompetencijų tobulinimui skyrė priešakinėse linijose dirbantys specialistai - gynėjai, reaguojantys į vaiko teisių pažeidimus, mažiausiai – vadovai. Darbo patirtis ir valandų skiriamų tobulėjimui rezultatai nekoreliuoja (t. y., neturi statistškai

reikšmingo tarpusavio ryšio). Išryškėjo, jog vaiko teisių apsaugos specialistams trūksta reflektavimo ir savirefleksijos kompetencijų, stebimas sunkumas įvardinti mokymosi patirtis, atsakant į atvirus klausimus nesant pasirinkimo kategorijų. Taip pat išryškėjo paties vaiko teisių apsaugos specialisto atsakomybė pasirinkti ir suplanuoti kiek laiko skirti kompetencijų tobulinimui. Vaiko teisių apsaugos specialistai kompetencijas dažniausiai tobulino ir naudingiausiai įvertinimo šiuos būdus: kompetencijų tobulinimas darbo vietoje, atliekant paskirtas užduotis bei dalyvavimas atvejo aptarimuose su komanda. Mažiausiai kompetencijas tobulino dalyvaudami konferencijose ir supervizijose. Išryškėjo temų įvairovė, kuri iškėlė klausimą, koku būdu skirtingos temos ir jų metu įgytos žinios yra integruojamos tarpusavyje, kaip išvengti fragmentacijos.

Raktiniai žodžiai: vaiko teisių apsauga; vaiko teisių apsaugos specialistas; vaiko gerovė; kompetencija; kompetencijų tobulinimas; refleksija.

SUMMARY

Title of master's thesis paper: Improvement of competences of child rights protection specialists. The author of the work is Ieva Galvelytė-Adomavičienė, the supervisor is prof. dr. Vida Gudžinskienė.

Goal of master's thesis paper: to reveal the theoretical and practical aspects of the competence and its' improvement of child rights protection specialists, to conduct an empirical research of the needs and possibilities of competence development.

Main objectives: 1) to define the requirements for child rights protection specialists and the functions they perform; 2) to reveal the competences of child rights protection specialists and theoretical preconditions for the improvement of competences; 3) to conduct a research of the competences of child rights protection specialists with the needs and possibilities of improvement of the competences based by their subjective assessment of the compliance.

Research subjects: child rights protection specialists working in territorial child protection units (excluding mobile team specialists).

Study methods: theoretical - analysis of scientific literature and documents, legal acts defining the competence of child protection specialists and child welfare workers and its elements; empirical - a quantitative method of data collection (a questionnaire consisting of closed-ended and open-ended questions). Data processing is performed with IBM SPSS Statistics 28.0.0.0 and MS Excel programs.

Results of the study. An analysis of the legislation has shown that the standards of education and experience of child protection professionals vary depending on the position. Employees must have an education, but the degree is not detailed. Relevant work experience is in the areas of social work, child rights protection or social pedagogy. After analyzing the scientific literature, the professional competencies required for the protection of children's rights were determined: knowledge of the Convention on the Rights of the Child, assessment of the child's needs, representation of the child in legal proceedings, risk assessment and research, recognition of traumatic experiences, reflection and self-reflection, communication and interpersonal relations, mediation and negotiation management, ethical, conflict management. The theoretical basis of the activities of child rights protection specialists is legal and psychosocial knowledge. It also became clear that emotional intelligence and personal qualities, values and ethical principles are inseparable from the competencies of a child rights protection specialist. The results of the empirical research revealed the current competence of child rights specialists, based on a subjective assessment. Most of the time was spent on the development of competencies by front-line specialists - defenders responsible for violations of children's rights, the least - managers. Work experience and the number of hours devoted

to improvement do not correlate. It turned out that children 's rights specialists lack reflection competencies and there is a difficulty in identifying learning experiences by answering open - ended questions in the absence of selected categories. The responsibility of the child rights protection specialist to choose and plan how much time to devote to the development of competencies has also become apparent. Child rights protection specialists often developed and most usefully assessed competencies in the following ways: developing competencies in the workplace, performing assigned tasks, and participating in case discussions with the team. The least improvement in competencies was through participation in conferences and supervisions. The diversity of topics emerged, which raised the question of how different topics and the knowledge gained through them are integrated with each other to avoid fragmentation.

Keywords: protection of children's rights; child rights protection specialist; child welfare; competence; competence development; reflection.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

Tyrimo instrumentas

Gerbiamas respondente,

esu Mykolo Romerio universiteto Vaiko teisių apsaugos magistro studijų programos studentė. Atlieku tyrimą „Vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimo poreikiai“. Tyrimu siekiama ištirti teritoriniuose vaiko teisių apsaugos skyriuose dirbančių specialistų kompetencijų subjektyvų vertinimą ir jų tobulinimo poreikius. Anketai užpildyti užtruksite 20-25 minutes. Prie kiekvieno klausimo rasite instrukciją, kaip į ją atsakyti. Dalyvavimas tyrime – anoniminis. Gauti tyrimo duomenys bus pateikiami apibendrintai, tad bus išlaikytas tyrimo dalyvių konfidencialumas. Apibendrinti tyrimo duomenys bus panaudoti magistro baigiamajame darbe bei pristatyti Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos administracijai.

1. Jūsų lytis: *(pasirinkite vieną variantą)*

- ☐ Moteris
- ☐ Vyras

2. Jūsų amžius *(pasirinkite vieną variantą)*

- ☐ 18-25 metai
- ☐ 26-35 metai
- ☐ 36-45 metai
- ☐ 46-55 metai
- ☐ 56-65 metai
- ☐ 66 ir daugiau metų

3. Jūsų darbo vieta *(pasirinkite vieną variantą)*:

- ☐ Alytaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius
- ☐ Kauno apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius
- ☐ Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyrius
- ☐ Klaipėdos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius
- ☐ Marijampolės apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius
- ☐ Panevėžio apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius

- Šiaulių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius
- Tauragės apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius
- Telšių apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius
- Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius
- Vilniaus apskrities vaiko teisių apsaugos skyrius
- Vilniaus miesto vaiko teisių apsaugos skyrius

4. Jūsų darbo patirtis dirbant teritoriniame (-iuose, jei dirbote keliuose) vaiko teisių apsaugos skyriuje (-iuose) *(pasirinkite vieną variantą)*:

- iki 1 metų
- nuo 1 iki 4 metų
- nuo 5 iki 8 metų
- nuo 9 iki 12 metų
- daugiau nei 12 metų

5. Dabartinės jūsų užimamos pareigos teritoriniame vaiko teisių apsaugos skyriuje *(pasirinkite vieną variantą)*:

- vadovas (vedėjas, vyresnysis patarėjas, patarėjas)
- gynėjas (reagavimas į vaiko teisių pažeidimus)
- gynėjas (globos priežiūra)
- teisininkas
- budėtojas

6. Nurodykite turimą išsilavinimo laipsnį *(pasirinkite vieną variantą; jei turite kelis laipsnius – žymėkite aukščiausią)*:

- Bakalauro (universitetinio)
- Bakalauro (koleginio)
- Magistro
- Daktaro
- Neturiu

7. Nurodykite kokios studijų krypties išsilavinimą turite *(pasirinkite vieną variantą)*:

- Psichologija
- Teisė
- Socialinis darbas
- Socialinė pedagogika

- Specialioji pedagogika
- Edukologija
- Viešasis administravimas
- Vaiko teisių apsauga
- Ikmokyklinis ugdymas
- Pradinis ugdymas
- Mokomųjų dalykų pedagogika
- Kita (įrašykite)

8. Kaip bendrai vertinate savo, kaip vaiko teisių apsaugos specialisto, kompetencijas?
(skalėje nuo 1 iki 5 pasirinkite vieną variantą, kur 1 – labai blogai, 5 – puikiai)

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

9. Įvertinkite savo turimas kompetencijas (skalėje nuo 1 iki 5 pasirinkite vieną variantą, kur 1 – norėčiau įgyti, 5 – turiu pakankamai):

	1	2	3	4	5
Vaiko teisių konvencijos principų ir nuostatų išmanymas	☐	☐	☐	☐	☐
Vaiko poreikių vertinimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Vaiko atstovavimo teisiniuose procesuose kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Rizikos vertinimo ir tyrimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Trauminių patirčių atpažinimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Reflektavimo ir savirefleksijos kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Komunikacijos ir tarpasmeninių santykių kūrimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐

Tarpininkavimo ir derybų valdymo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Vadybinė kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Etinė kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Konfliktų valdymo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐

10. Kaip bendrai vertinate savo kolegų kompetencijas? (skalėje nuo 1 iki 5 pasirinkite vieną variantą, kur 1 – labai blogai, 5 – puikiai)

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

11. Įvertinkite Jūsų kolegų turimas kompetencijas (skalėje nuo 1 iki 5 pasirinkite vieną variantą, kur 1 – reikėtų įgyti, 5 – turi pakankamai):

	1	2	3	4	5
Vaiko teisių konvencijos principų ir nuostatų išmanymas	☐	☐	☐	☐	☐
Vaiko poreikių vertinimo kompetencija	☐	☒	☐	☐	☐
Vaiko atstovavimo teisiniuose procesuose kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Rizikos vertinimo ir tyrimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Trauminių patirčių atpažinimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Reflektavimo ir savirefleksijos kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Komunikacijos ir tarpasmeninių santykių kūrimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐

Bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Tarpininkavimo ir derybų valdymo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Etinė kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Konfliktų valdymo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐

12. Kiek apytiksliai valandų per pastaruosius metus skyrėte kompetencijų tobulinimui?
(įrašykite)

13. Koku būdu per pastaruosius metus tobulinote savo kompetencijas? (*galite pasirinkti kelis variantus*)

Tobulinimo būdas Kompetencijos	Mokiausi darbo vietoje atlikdamas paskirtas užduotis	Mokiausi savarankiškai skaitydamas literatūrą	Mokiausi su kolega ar mentoriumi	Mokiausi pagal kompetencijų tobulinimo programas	Dalyvavau kursuose, seminaruose	Dalyvavau supervizijose	Dalyvavau konferencijose	Kita	Šios kompetencijos netobulinau
Vaiko teisių konvencijos principų ir nuostatų išmanymas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐
Vaiko poreikių vertinimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vaiko atstovavimo teisiniuose procesuose kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rizikos vertinimo ir tyrimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trauminių patirčių atpažinimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Reflektavimo ir savirefleksijos kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Komunikacijos ir tarpasmeninių santykių kūrimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tarpininkavimo ir derybų valdymo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Etinė kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konfliktų valdymo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

14. Įvertinkite, kuris kompetencijų tobulinimo būdas buvo efektyviausias kompetencijoms įgyti (*skalėje nuo 1 iki 5 pasirinkite vieną variantą, kur 1 – tobulinau menkai, 5 – tobulinau išsamiai, ir įrašykite. Savo atsakymą įrašykite prie tobulinimo būdų, kuriuos pasirinkote 12-tame klausime*).

Tobulinimo būdas Kompetencijos	Mokiausi darbo vietoje atlikdamas paskirtas užduotis	Mokiausi savarankiškai skaitydamas literatūrą	Mokiausi su kolega ar mentoriumi	Mokiausi pagal kompetencijų tobulinimo programas	Dalyvavau kursuose, seminaruose	Dalyvavau supervizijose	Dalyvavau konferencijose	Kita	Šios kompetencijos netobulinau
<i>Pvz.: Vaiko teisių konvencijos principų ir nuostatų išmanymas</i>	2	1	5		5		5	1	
Vaiko teisių konvencijos principų ir nuostatų išmanymas	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vaiko poreikių vertinimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vaiko atstovavimo teisiniuose procesuose kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rizikos vertinimo ir tyrimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Trauminių patirčių atpažinimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reflektavimo ir savirefleksijos kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Komunikacijos ir tarpasmeninių santykių kūrimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bendravimo ir bendradarbiavimo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tarpininkavimo ir derybų valdymo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Etinė kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konfliktų valdymo kompetencija	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Kokiomis temomis per pastaruosius metus tobulinote kompetencijas vaiko teisių apsaugos specialisto veikloje? *(įrašykite mokymosi temas)*

16. Kokių naujų teorinių žinių įgijote per pastaruosius metus tobulindami kompetencijas vaiko teisių apsaugos specialisto veikloje? *(įrašykite)*

17. Kokių naujų praktinių įgūdžių įgijote per pastaruosius metus tobulindami kompetencijas vaiko teisių apsaugos specialisto veikloje? *(įrašykite)*

18. Kaip pasirenkate, koku būdu tobulinti savo kompetencijas vaiko teisių apsaugos specialisto veikloje? *(galite pasirinkti kelis variantus)*

- ☐ Nusprendžiu pats (-i)
- ☐ Aptariu su savo vadovu
- ☐ Renkuosi tuos būdus, kuriuos renkasi mano kolegos
- ☐ Renkuosi tuos būdus, kuriuos nurodo mano vadovas
- ☐ Renkuosi tuos būdus, kurie vyksta man patogiu laiku
- ☐ Apgalvoju, koks būdas man būtų naudingiausias
- ☐ Atlieku savo kompetencijų analizę
- ☐ Kita *(įrašykite)*

19. Kaip vertinate savo įstaigos (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos) sudaromas sąlygas kompetencijų tobulinimui? *(skalėje nuo 1 iki 5 pasirinkite vieną variantą, kur 1 – nepakankamai, jaučiama stoka, 5 – puikiai, atliepiamas poreikis)*

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

20. Kaip vertinate savo įstaigos (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos) specialistų teikiamą metodinę pagalbą? *(skalėje nuo 1 iki 5 pasirinkite vieną variantą, kur 1 - visiškai nenaudinga, 5 - labai naudinga)*

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

21. Kaip manote, kokios iš pateiktų mokymų temų Jums būtų naudingos vaiko teisių apsaugos specialisto veikloje? *(Ivertinkite pateiktas temas nuo 1 iki 5, kur 1 – visiškai nenaudinga, 5 – labai naudinga)*

	1	2	3	4	5
Pagalbos vaikui teikimas teismo proceso metu	☒	☐	☐	☐	☐
Agresijos valdymas	☐	☐	☐	☐	☐
Žiniomis apie traumą grįsta intervencija	☐	☐	☐	☐	☐
Bendravimas ir ryšio užmezgimas su šeima ir vaiku	☐	☐	☐	☐	☐
Smurto atpažinimas ir tyrimas	☐	☐	☐	☐	☐
Savo jausmų supratimas ir valdymas	☐	☐	☐	☐	☐
Vaiko poreikių atpažinimas	☐	☐	☐	☐	☐
Bendradarbiavimas su kitomis įtaigomis ir specialistais	☐	☐	☐	☐	☐
Komandinis darbas	☐	☐	☐	☐	☐
Etiškas elgesys	☐	☐	☐	☐	☐
Darbo kokybės vertinimas	☐	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašykite</i>)	☐	☐	☐	☐	☐

Dėkoju už skirtą laiką!

AKADEMINIO SĄŽININGUMO DEKLARACIJA

2021-04-29

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Žmogaus ir visuomenės studijų fakulteto Edukologijos ir socialinio darbo instituto studentė Ieva Galvelytė-Adomavičienė

patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas

„Vaiko teisių apsaugos specialistų kompetencijų tobulinimas“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Žinau, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už šiukštų akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

Ieva Galvelytė-Adomavičienė
(vardas,pavardė)
